

T.C.

HARRAN ÜNİVERİSTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

SURİYELİ SIĞINMACI LİSE ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİMDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR: HALİLİYE ÖRNEĞİ

Yücel KORKMAZ

ŞANLIURFA- 2023

T.C.

HARRAN ÜNİVERİSTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

SURİYELİ SIĞINMACI LİSE ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİMDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR: HALİLİYE ÖRNEĞİ

Yücel KORKMAZ

Danışman

Doç. Dr. Hakan GÜLERCE

ŞANLIURFA- 2023

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Hakan GÜLERCE danışmanlığında, Yücel KORKMAZ'ın hazırladığı **"Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Eğitimde Karşılaştığı Sorunlar: Haliliye Örneği"** konulu bu çalışma 30/06 /2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

□ Oybirliğiyle / □ Oy çokluğu ile

		İmza
Danışman	**Doç. Dr. Hakan GÜLERCE**	**……..**
Üye	**Doç. Dr. Hatice ŞAHİN**	**……..**
Üye	**Doç. Dr. Mehmet Fatih GÜLOĞLU**	**……..**

Bu tezin Sosyoloji Ana Bilim Dalında yapıldığını ve enstitümüz kurallarına göre düzenlendiğini onaylarım.

Prof. Dr. Şevket ÖKTEN
Enstitü Müdürü

Bu çalışma: ……. Tarafından Desteklenmiştir.
Proje No: ……

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

	T.C. **HARRAN ÜNİVERSİTESİ** **TEZLİ YÜKSEK LİSANS** **ORİJİNALLİK RAPORU ve BEYAN FORMU**	**Doküman No : HRÜ-KYS-FRM-015** **Yayın Tarihi : ..../…./.20…** **Revizyon No :** **RevizyonTarihi:** **Sayfa No: 3 / 152**

ÖĞRENCİNİN	
	205214008
Adı / Soyadı	Yücel KORKMAZ
Anabilim Dalı/Programı	Sosyoloji/ Tezli Yüksek Lisans
Tez Konusu	Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Eğitimde Karşılaştığı Sorunlar: Haliliye Örneği

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen yüksek lisans tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 119 sayfalık kısmına ilişkin, 25/04/2023 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 6'dır. Ayrıca bu çalışma hiçbir blok kopyalama içermemektedir.

Uygulanan filtrelemeler:
1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
2- Kaynakça hariç
3- Alıntılar hariç/dâhil
4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi, Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesini ve Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü çalışması Orijinallik Raporu alınması ve kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.
Gereğini saygılarımla arz ederim.

25/04/2023
Yücel KORKMAZ

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 25/04/2023

Doç. Dr. Hakan GÜLERCE
Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı

ÖZET

SURİYELİ SIĞINMACI LİSE ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİMDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR: HALİLİYE ÖRNEĞİ

KORKMAZ, Yücel

Yüksek Lisans Tezi

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hakan GÜLERCE

Mayıs, 2023, 119 Sayfa

Suriye'de 2011 yılında başlayan iç karışıklıklarla birlikte milyonlarca insan yerlerinden yurtlarından edilmişlerdir. Bu insanlar şiddetten uzak kalabilmek ve güvenli bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmek için kitleler halinde göç etmek zorunda kalmışlardır. Özellikle Suriye'ye komşu ülkeler göç sürecinin başladığı andan itibaren göçün çeşitli etkileri altında kalmışlardır. Türkiye ise bu göç sürecinden önemli derecede etkilenen ülkeler arasında ön sıralarda yer almaktadır. Bu nedenle Türkiye, zorunlu göçün kendi içerisinde taşıdığı çok çeşitli sorunlar ve zorluklar ile baş etmeye çalışmaktadır. Bu sorunlardan birisi de sığınmacı çocukların eğitim sürecinde yaşadığı sıkıntılardır. Toplumsal uyumun sağlanması ve gelecekte kayıp nesillerin oluşmaması açısından sığınmacı çocukların eğitim sorunlarının tespit edilmesi ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerin geliştirilmesi hayati öneme sahiptir. Böylelikle elde edilecek sonuçlar, politika yapıcı ve uygulayıcılara rehberlik edebilecek ve çocukların en temel hakkı olan eğitime ulaşımı ve kaliteli bir şekilde devamı sağlanabilecektir. Bu çalışma, Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları problemlerin neler olduğu sorunsalına odaklanmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği tercih edilmiştir. Çalışmanın saha araştırmasında Şanlıurfa'nın Haliliye ilçesinde bulunan iki farklı lisede eğitim gören 20 öğrenci ve 15 öğretmen ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi ile yorumlanarak sığınmacı lise öğrencilerinin eğitimde yaşadıkları sorunlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Sığınmacı lise öğrencilerinin dil bariyerleri, ekonomik yetersizlikler, toplumsal uyum zorlukları, akran zorbalığı, asimilasyon korkusu, kültürel farklılıklar, müfredat eksikliği, yükseköğretime erişimdeki engeller, diploma/sertifika, gelecek/meslek kaygısı ve okul terki gibi temel sorunlar yaşadıkları

çalışmanın bulguları arasında yer almaktadır. Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin eğitim-öğretim sürecinde karşılaştıkları bu sorunların sığınmacı öğrencilerin toplumsal uyum sürecini ve akademik başarı düzeylerini olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Suriye, Eğitim, Sığınmacı Çocuklar, Şanlıurfa

ABSTRACT

PROBLEMS ENCOUNTERED BY SYRIAN ASYLUM SEEKERS IN HIGH SCHOOL EDUCATION: THE CASE OF HALILIYE

KORKMAZ, Yücel

Master's Thesis

Department of Sociology

Advisor: Assoc. Prof. Hakan GÜLERCE

May, 2023, 119 Pages

With the onset of internal conflicts in Syria in 2011, millions of people were displaced from their homes. These individuals were forced to migrate in order to stay away from violence and sustain their lives in a safe manner. Especially neighboring countries to Syria have been under various effects of the migration process since its inception. Türkiye is among the countries significantly affected by this migration process. Consequently, Türkiye is struggling to cope with the diverse problems and difficulties associated with forced migration. One of these problems is the difficulties experienced by asylum seeker children in the education process. Identifying the educational problems of asylum seeker children and developing solutions for these problems are of vital importance for achieving social cohesion and preventing the emergence of lost generations in the future. Thus, the results obtained will be able to guide policymakers and implementers, ensuring access to education, which is the fundamental right of children, and enabling its continuation in a quality manner. This study focuses on the question of what problems Syrian asylum seeker high school students encounter in their education process. The qualitative research method was used in this study, and the semi-structured in-depth interview technique was preferred for data collection. In the field research of the study, in-depth interviews were conducted with 20 students and 15 teachers studying at two different high schools in the Haliliye district of Şanlıurfa. The data obtained from the interviews were interpreted through content analysis in order to uncover the problems experienced by asylum seeker high school students in education. The findings of the study indicate that asylum seeker high school students face fundamental problems such as language barriers, economic inadequacies, social integration difficulties, peer bullying, assimilation fears, cultural differences,

curriculum deficiencies, barriers to accessing higher education, diploma/certificate issues, concerns about the future/profession, and school dropout. These problems encountered by Syrian asylum seeker high school students during the education process have been found to have a negative impact on their social integration process and academic achievement levels.

Keywords: Migration, Syria, Education, Asylum Seeker Children, Şanlıurfa

SURİYELİ SIĞINMACI LİSE ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİMDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR: HALİLİYE ÖRNEĞİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI II

Orijinallik Raporu ve Beyan Belgesi III

ÖZET IV

ABSTRACT VI

İÇİNDEKİLER VIII

KISALTMALAR XIV

ŞEKİLLER LİSTESİ XV

TABLOLAR LİSTESİ XVI

EKLER LİSTESİ XVII

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ VE EĞİTİM İLİŞKİSİ

1.1.GÖÇE DAİR TEMEL KAVRAMLAR 3

1.1.1. Göçmen 3

1.1.2. Düzensiz Göçmen 3

1.1.3. Mülteci 4

1.1.4. Sığınmacı 5

1.1.5. Geçici Koruma 6

1.2.TÜRKİYE'YE GÖÇ EDEN SURİYELİLER 6

1.2.1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler 6

1.2.2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacıların En Yoğun Dağılım Gösterdiği Beş İl 8

1.2.3. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı 10

1.3.ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME 11

1.4.EĞİTİM KURULUŞLARI VE SOSYOLOJİ 13

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SIĞINMACI ÖĞRENCİLER VE EĞTİM SORUNLARI

2.1.TÜRKİYE'DE SURİYELİ ÖĞRENCİLERE SUNULAN EĞİTİM İMKÂNI 14

2.1.1. Geçici Eğitim Merkezleri 14

2.1.2. Geçici Eğitim Merkezlerinden Devlet Okullarına Suriyeli Öğrencilerin Aktarılması 15

2.1.3. Suriyeli Öğrencilerin Okullaşma İstatistikleri 16

2.2.SURİYELİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM İMKÂNLARININ İYİLEŞTİRİLMESİ 18

2.2.1. Eğitim Ortamlarının İyileştirilmesi 18

2.2.2. Eğitim Materyallerinin İyileştirilmesi 20

2.2.3. Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi (YÖBİS) 21

2.2.4. Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) 21

2.2.5. Hızlandırılmış Eğitim (HEP) 22

2.2.6. Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES) 22

2.2.7. Suriyeli Öğrencilerin Yüksek Eğitime Erişimleri İçin Yapılan Faaliyetler 23

2.3.SURİYELİ SIĞINMACI LİSE ÖĞRENCİLERİN KARŞILAŞTIĞI BAZI SORUNLAR 24

2.3.1. Dil Sorunu 24

2.3.2. Maddi Koşullar 26

2.3.3. Sosyal Uyum 27

2.3.4. Akran Zorbalığı 30

2.3.5. Asimilasyon Endişesi 31

2.3.6. Kültürel Farklılıklar 32

2.3.7. Çok Kültürlülük 32

2.3.8. Müfredat 34

2.3.9. Yükseköğretim 35

2.3.10. Diploma/Sertifika 35

2.3.11. Okul Bulamama/Okulu Bırakma/ Okulu Terk Etme 36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ 38

3.1.1. Araştırma Yöntemi 38

3.1.2. Araştırmanın Önemi 39

3.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları 39

3.1.4. Evren ve Örneklem 40

3.1.5. Veri Toplama ve Analiz 40

3.2. BULGULAR 44

3.2.1. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Dil Sorunu 45

3.2.1.1. Sığınmacı Lise Öğrencilerin Dil Yeterliliği 46

3.2.1.1.1. Arkadaşlık İlişkileri 47

3.2.1.1.2. Çevresel Faktörler 48

3.2.1.1.3. Ev Ortamı 49

3.2.1.2. Sığınmacı Lise Öğrencilerin Akademik Başarıları 49

3.2.1.2.1. Okuma, Yazma ve Anlama Becerileri 50

3.2.1.2.2. Derse Karşı İlgi 51

3.2.1.2.3. Dil Bilmeme 52

3.2.2. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Ekonomik Sorunları 53

3.2.2.1. Ulusal ve Uluslararası Destekler 55

3.2.2.1.1. Ulusal ve Uluslararası Desteklerin Yeterliliği 55

3.2.2.1.2. Ulusal ve Uluslararası Destekleri Yetersizliği 56

3.2.2.1.3. Ulusal ve Uluslararası Destekler Hakkında Bilgilenme 57

3.2.2.1.4. Ulusal ve Uluslararası Politikaların Yeterliliği 57

3.2.2.2. Değişen Yaşam Koşulları 59

3.2.2.2.1. Yetersiz Koşullardan Kaynaklı İzole Olma Durumu 59

3.2.3. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Sosyal Uyumları 60

3.2.3.1. Dil Faktörü 61

3.2.3.1.1. Dilsel Benzerlikler 61

3.2.3.1.2. Arkadaşlıklar 62

3.2.3.2. Çevresel Faktörler 62

3.2.3.2.1. Kent 63

3.2.3.2.2. Mahalle/Komşuluk İlişkisi 63

3.2.3.2.3. Zaman 64

3.2.3.3.Geri Dönüşte sosyal Uyum 66
3.2.3.3.1. Alışma Süreci 66
3.2.3.3.2. Sosyal Yapıdaki Farklılık 66
3.2.3.3.3. Kültürel Değişim 67
3.2.4. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Akran Zorbalığı Sorunu 67
3.2.4.1. Psikolojik Etkenler 68
3.2.4.1.1. Dışlama/ Gruplaşma 68
3.2.4.2. Kademe Bazlı Sorunlar 70
3.2.4.2.1. Ayrımcılık 70
3.2.4.2.2. Kademe Düzeyi 70
3.2.5. Sığınmacı Lise Öğrencilerin Velilerinin Asimilasyon Endişesi 71
3.2.5.1. Çevresel Faktörler 72
3.2.5.1.1. Yaşanılan Çevre 72
3.2.6. Kültürel Faktörler 73
3.2.6.1. Kültürel Benzerlikler 74
3.2.6.1.1. Din 74
3.2.6.1.2. Gelenek ve Görenek 75
3.2.6.2. Kültürel Farklılıklar 75
3.2.6.2.1. Gelenek ve Görenek 75
3.2.6.2.2. Yaşam Biçimleri 76
3.2.7. Çokkültürlülük ve Çok Kültürlü Bir Toplumsal Yapıda Sığınmacıların Sosyal Uyumu 76
3.2.8. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Müfredat Sorunu 81
3.2.9. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Yükseköğretime Erişimi 85
3.2.9.1. Yabancı Öğrenci Sınavı Hakkında Bilgi 86

3.2.9.1.1. Sınav Hakkında Yeterli Bilgilendirme 86
3.2.9.2. Yükseköğretim Planı 87
3.2.9.2.1. Meslek Tercihleri 87
3.2.9.2.2. Hukuksal Engeller 88
3.2.9.3. Sınava Hazırlık Süreci 89
3.2.10. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Diploma/Sertifika Sorunu 90
3.2.10.1. Diploma Faktörü 91
3.2.10.1.1. Diploma Avantajları 91
3.2.11. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Gelecek/Meslek Kaygısı 93
3.2.11.1.1. Üniversite Hayalleri 95
3.2.11.1.2. Aileye Maddi Destek Sağlama 95
3.2.12. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Okul Bırakma/Okul Terk Etme Sorunu 95
3.2.12.1. Kültürel Faktörler 97
3.2.12.1.1. Bireyin ve Ailenin Eğitim Sürecinden Beklentileri 97
3.2.12.1.2. Kuşaklar Arasında Eğitime Bakış Açısındaki Farklılık 98
3.2.12.2. Ekonomik Sebepler 99
3.2.12.2.1. Hane Gelirine Katkı Sağlama Düşüncesi 100
3.2.12.2.2. Eğitim Öğretim Sürecindeki Harcamaların Maaliyeti 100
SONUÇ 102
ÖNERİLER 107
KAYNAKÇA 109
EKLER

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
GEM	Geçici Eğitim Merkezi
HEP	Telafi Eğitimi Hızlandırılmış Eğitim Programı
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
PDR	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
PIKTES	Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi
ŞEY	Şartlı Eğitim Yardımı Programı
TÖMER	Türkçe ve Yabancı Diller Araştırma ve Uygulama Merkezi
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YÖBİS	Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu
YÖS	Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler 7

Şekil 2: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 İl Dağılımı 8

Şekil 3: Türkiye'de Eğitime Erişimi Sağlanan Suriye Uyruklu Öğrencilerin Sayısı Son 5 Yıl 17

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacıların En Yoğun Dağılım Gösterdiği 5 İl 9

Tablo 2: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı 10

Tablo 3: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Kademelere Göre Dağılımları 18

Tablo 4: Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri 41

Tablo 5: Örneklemdeki Öğrencilerin Demografik Özellikleri 42

Tablo 6: İçerik Analizi Sonucunda Oluşturulan Temalar ve Kategoriler 44

Tablo 7: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Dil Sorunu Temasının Kategorileri46

Tablo 8: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Ekonomik Sorunları Temasına Ait Kategoriler 54

Tablo 9: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Sosyal Uyumları 60

Tablo 10: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Akran Zorbalığı Sorunu 68

Tablo 11: Sığınmacı Lise Öğrencilerin Velilerinin Asimilasyon Endişesi 71

Tablo 12: Kültürel Faktörler 73

Tablo 13: Çok Kültürlü Bir Toplumsal Yapıda Sığınmacıların Sosyal Uyumu 77

Tablo 14: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Müfredat Sorunu 81

Tablo 15: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Yükseköğretime Erişimi 85

Tablo 16: Suriyeli sığınmacı Lise Öğrencilerin Diploma/Sertifika Sorunu 90

Tablo 17: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Gelecek/Meslek Kaygısı 93

Tablo 18: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Okul Bırakma/Okul Terk Etme Sorunu 96

EKLER LİSTESİ

EK-1: Öğrenci Görüşme Formu Ek s.1

EK-2: Öğretmen Görüşme Formu Ek s.3

EK-3: İzin Formu Ek s.5

EK-4: Etik Kurulu Kararı Ek s.9

EK-5: Veli Onay Formu Ek s.11

EK-6: Gönüllü Öğretmen Katlım Formu Ek s.12

EK-7: Gönüllü Öğrenci Katlım Formu Ek s.13

EK-8: Turnitin Raporu Ek s.14

GİRİŞ

İnsan varlık olarak dünyaya geldiği andan itibaren bavulu hep sırtında olmuştur. Doğal afetler, savaşlar, şiddet, kuraklık, eğitim, ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel, vb. gibi nedenler bireyin coğrafi olarak yer değiştirmesinde etkili olmuştur.

Göç bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir ülke içinde yer değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu yer değiştirme süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların bütün nüfus hareketlerini kapsamaktadır. Buna sığınmacıların, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin hareketliliği de dâhildir (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2013, s. 35-36). Göç, birey veya grupların ikame ettikleri yerden gönüllü veya zorunlu olarak başka bir yere taşınması olarak tanımlanabilir. İnsanlar isteğe bağlı olarak eğitim görmek, iş bulmak, askerlik yapmak, evlenmek için yer değiştirdiği gibi bazen de kuraklıktan, işsizlikten, dini baskılardan, şiddet ve savaş gibi faktörlerden dolayı da zorunlu olarak yer değiştirebilirler. Dolayısıyla göç insanlık tarihinden bu yana sürekli olarak yaşanan dinamik bir süreçtir.

Göç insanoğlu olduğu sürece varlığını devam ettirecek bir olgudur. İnsanın deneyimlediği bu göç olgusu birçok araştırmacı tarafından ele alınmış ve alınmaya da devam etmektedir. Sürekliliği olan toplumsal bir olgu hakkında toplum bilimciler yeni kuramlar sunmaya devam edecektir.

Suriye'de 2011 yılında başlayan iç karışıklıklar sonucunda insanlar kitlesel olarak hem ülke içerisinde hem de ülke dışına yönelik zorunlu göçe maruz kalmışlardır. Son yüzyılın en büyük kitlesel göçünün yaşandığı Suriye'de insanların hayatta kalabilmek için verdikleri mücadelelere tüm dünya şahitlik etmektedir. Yavuz (2015, s. 266) savaş ortamlarında ve zorunlu göçlerin yaşandığı durumlarda kadınlar ve çocuklar yetişkin erkek bireylere göre daha fazla etkilenmektedir. Suriye iç savaşında da yaşanan kitlesel hareketlilik sonucunda en çok etkilen grupların kadınlar ve çocuklar olduğu söylenebilir.

Zorunlu göç, birçok sıkıntıyı da beraberinde getirmektedir. Gittikleri ülkede neler ile karşılaşacakları konusundaki belirsizlik göçmenleri daha fazla gerginliğe ve

strese düşürmektedir. Zorunlu göçü deneyimleyen insanlar, sağlık koşullarının nasıl giderileceği, kalacak bir yerin bulunması, ekonomik koşullar, dilsel ve kültürel farklılıklar, çocukların eğitim durumları gibi daha birçok problem ile karşılaşmaktadır. Dolayısıyla yine bu durumda zorunlu göç sürecinde en çok etkilen grup hiç şüphesiz kadınlar ve çocuklar olmaktadır. Araştırma bu hassas ve kırılgan grup içerisinde bulunan sığınmacı çocuklar üzerinde yoğunlaşmıştır. Sığınmacı çocuklar, yaşamlarının erken evrelerinde deneyimledikleri göç süreci ve bu sürecin getirmiş olduğu ağır sorumluluklar ile baş başa kalmışlardır. Sığınmacı çocuklar zorunlu göçün getirmiş olduğu ağır şartlara katlanmak zorunda kalmaktadırlar. Suriye iç savaşında yaşanan travmalar ve kaybedilen aile bireylerinin acıları, sığınmacı çocuklar üzerinde önemli psikolojik baskılar oluşturmaktadır. Bununla birlikte sığındıkları ülkenin kültürel açıdan farklı olması, yabancı olma duygusunun oluşturduğu psikolojik durum, eğitim, sağlık, barınma gibi ihtiyaçların nasıl karşılanacağı gibi sorunlar çocukları birçok yönden olumsuz etkilemektedir.

Bu tez çalışmasının amacı sığınmacı lise öğrencilerinin eğitim hayatlarını sürdürürken ne gibi sorunlar ile karşılaştıklarını tespit ederek göç literatürüne katkıda bulunmaktır. Aynı zamanda çalışmanın sonuçlarına dayanarak politika yapıcı ve uygulayıcılara rehberlik edecek çözüm önerileri geliştirebilmek çalışmanın dolaylı amaçları arasında yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ VE EĞİTİM İLİŞKİSİ

1.1. GÖÇE DAİR TEMEL KAVRAMLAR

1.1.1. Göçmen

İnsanlar tarih boyunca sürekli bir hareket ve yer değiştirme süreci yaşamaktadırlar. Bu yer değiştirme sürecini etkileyen birçok sebep olduğu söylenebilir. Dini, sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik, salgın hastalık, savaş gibi zorunlu sebeplerin yanı sıra isteğe bağlı aile kurmak, askerlik yapmak, eğitim görmek gibi sebeplerle de kişi veya kitlelerin yer değiştirdiği söylenebilir.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'ne göre "Birleşmiş Milletler göçmeni, sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey." olarak tanımlar (Perruchoud ve Redpath - Cross, 2013, s. 37). Göçmen kavramında dikkat edilmesi gereken nokta süre olarak görülmektedir. Göçü etkileyen sebepler arka planda bırakılarak zamansal bir tanımlama yapıldığı görülmektedir. IOM'un göçmen tanımlamasında mevsimlik işçi göçleri ve ülke içerisinde yapılan yer değişikliklerindeki bireylerin göçmen tanımının dışında bırakıldığı söylenebilir.

1.1.2. Düzensiz Göçmen

Adıgüzel (2018, s. 5) düzensiz göçmeni "bir ülkeye yasa dışı giriş, giriş koşullarının ihlali veya vizenin geçerlilik tarihinin sona ermesi yüzünden transit veya ev sahibi ülkede hukuki statüden yoksun kişi" olarak tanımlamaktadır. Düzensiz göçmen, çalışmanın konusu olan Suriyeli sığınmacıların da kitlesel hareketliliğini açıklamaktadır. Suriye iç savaşının başlamasının ardından can güvenliği tehlikeye giren insanlar düzensiz bir şekilde kitlesel olarak göç etmeye başlamıştır. Suriye'ye

komşu bütün ülkeler bu düzensiz göçten etkilenmişlerdir. Türkiye ise düzensiz göçün en fazla yapıldığı ülke olmuştur (Pirinççi, 2018, s. 44). Türkiye'ye yapılan düzensiz göçlerin temel sebepleri arasında jeopolitik konum, akrabalık bağları, kültürel yakınlık vb. faktörler gösterilebilir. Ayrıca Avrupa'ya gitmek isteyen göçmenler için Türkiye, transit ülke olarak görülmekteydi. Türkiye'nin son dönemlerde teknoloji, ekonomi, eğitim gibi birçok alanda kazandığı başarılar Türkiye'yi göçmenler için hedef ülke konumuna getirmiştir. Asya, Afrika ve Ortadoğu'nun Türkiye ile tarihsel bağları, Türkiye'nin güvenilir bir ülke olması, ekonomik refahın son yıllarda artış göstermesi ve benzeri sebepler ile Türkiye'ye düzensiz göç yaşanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2023).

1.1.3. Mülteci

Mülteci kavramının tanımın ne anlam barındırdığı farklı kaynaklarda farklı şekillerde ifade edilmiştir. Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde mülteci tanımını şöyle ifade edilmiştir;

"1 Ocak 1951 den evvel cereyan eden hadiseler neticesinde ve ırkı, dini, tabiiyeti, muayyen bir içtimai grupa mensubiyeti veya siyasi kanaatleri yüzünden takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu memleket dışında bulunan ve iş bu memleketin himayesinden istifade edemiyen mezkur korkuya binaen istifade etmek istemiyen, yahut tabiiyeti yoksa ve bahis konusu hadiseler neticesinde evvelce mütaden ikamet ettiği memleket dışında bulunuyorsa, oraya dönemiyen veya mezkur korkuya binaen dönmek istemeyen şahıstır (Mülteci Haklarına Dair Sözleşme, 1961)."

Tanımdan da anlaşılacağı üzere mülteciler bir zulme uğradıkları için yerini terk etmektedir. İnsanlar; inançları, ırkları, siyasi düşüncelerinden dolayı bazı dönemler de baskı altında kalmaktadır. Savaşların yaşandığı özellikle de iç savaşların yaşandığı coğrafyalarda egemen güç hangi grubun eline geçerse o güç grupları egemenliği altındaki grupları baskı altına almak istemiştir. Bu baskı ve zulümlere dayanamayarak yerlerini yurtlarını terk eden insanlar yeni yurt arayışlarına başlamışlardır.

Mülteciler, savaş ve işkence gibi sebeplerden dolayı göç eden insanlar olması onları zorunlu göç kategorisine almaktadır fakat diğer gönüllü yapılan göçler ile arasındaki ayrımı yapmanın zorluğu da bilinmelidir (Bartram, V. Poros ve Monforte, 2019, s. 229). Gönüllü göçlerde birey kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda hareket etmektedir fakat zorunlu göçte bir tehdit söz konusu olmaktadır. Suriye de 2011 yılında başlayan iç savaş bireyler üzerinde zorunlu bir göç mağduriyeti oluşturmuştur. Zorunlu göç sonucu en yakın ülkelere kitlesel göçler yapılmıştır.

1.1.4. Sığınmacı

IOM'a göre sığınmacı "zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi." (Perruchoud ve Redpath - Cross, 2013, s. 74) olarak tanımlanmaktadır. Göç eden birey veya gruplarda sığınma talepleri bulunmaktadır. Zorunlu bir gerekçe ile ülkesini terk etmek durumunda kalmış bu bireylerin gittikleri ülkeye sığınmaları ve mültecilik başvurusunda bulunmaları söz konusudur. Mültecilik başvurusunun sonucu göçmenler ya ülkede mülteci kabul edilip mülteci haklarına kavuşacaklar ya da düzensiz göçmen sınıfına geçecekler ki bu durumda sınır dışı edilme durumları da söz konusu olacaktır. Mülteci ve sığınmacı kavramları sıklıkla karıştırılmaktadır. Birbirine yakın anlamlar barındırsalar da anlam itibari ile değişiklikler göstermektedirler.

Sığınmacılar hukuksal açıdan bakıldığında henüz mülteci haklarına sahip olamamış göçmenler olarak gösterilebilir. Bulundukları ülkede mültecilik başvurusu sonucunu bekleyen bireyler açısından belirsizlik halinin süreceğinin işaretidir.

Türkiye mülteciler için hazırlanmış olan 1951 Cenevre Sözleşmesini 1961 yılında onaylamış ve 1967 tarihli Ek Protokolü ise 1968 yılında kabul etmiştir. Türkiye'de sığınmacıların mültecilik başvurusu coğrafi çekinceler ile sınırlandırılmıştır. Türkiye Cenevre Sözleşmesinde hem 1951 hem de 1967 tarihli ek protokolde çekinceli bir şekilde imzalamıştır (Savar ve Kedikli, 2019, s. 1123).

1.1.5. Geçici Koruma

IOM'a göre geçici koruma "çatışma veya yaygın şiddet ortamlarından kitlesel olarak kaçıp gelen kişilere öncesinde bireysel statü belirleme işlemine tabi tutulmaksızın Devlet tarafından geçici koruma sağlama konusunda geliştirilen düzenleme" (Perruchoud ve Redpath - Cross, 2013, s. 33) olarak tanımlanmaktadır. 2011 yılında patlak veren Suriye iç savaşıyla insanlar kitlesel olarak canlarını kurtarmaya çabaladılar. Türkiye'nin açık kapı politikası izlemesi ile gelen düzensiz göçmenlere ev sahipliği yapmıştır. Suriye sınırına yakın kentlerde çadır kamplar kurularak gelen göçmen kitlelerin temel ihtiyaçları karşılanmıştır.

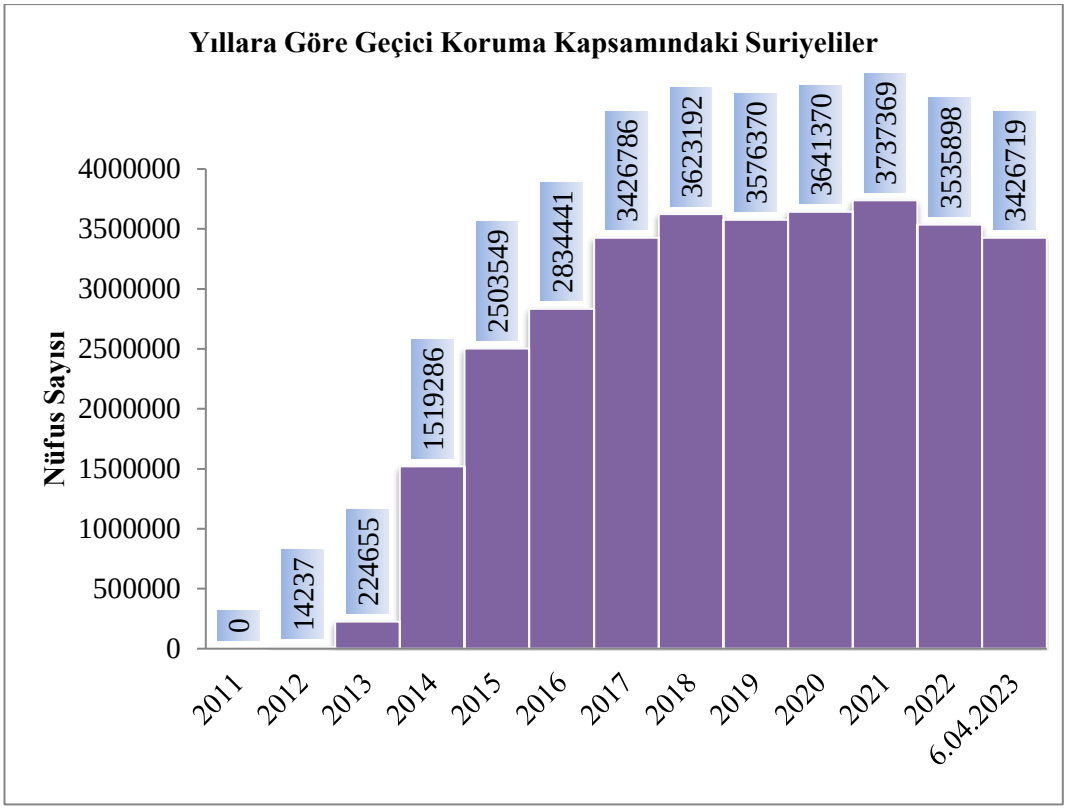
Suriye göçünün ilk başlarda geçici olacağı düşüncesi sebebiyle Türkiye politikalarını geçici süreçli uygularken savaşın sürekliliği Türkiye'nin sığınmacılar ve onların insan onuruna yakışır bir hayat sürmeleri adına yeni ve kalıcı politikalar üretecek önlemler almasını gerektirdi. İlk etapta oluşturulan kamplarda kalan Suriyeli sığınmacılar gerekli hukuki alt yapıların tamamlanması ve çıkarılan kimlik kartları ile şehir merkezlerinde yaşamaları sağlanmıştır.

1.2. TÜRKİYE'YE GÖÇ EDEN SURİYELİLER

1.2.1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş nedeniyle Türkiye'ye göç eden ve Türkiye'den korunma talep eden Suriyeli vatandaşlar ve Suriyeli vatansız kişiler Türkiye'de geçici koruma statüsü altında değerlendirildi. Suriyeli sığınmacıların yıllara göre göç grafiğini incelediğinde 2013 ve 2016 yılları arasında sığınmacı sayısında ciddi anlamda bir artış olduğu görülmektedir.

Şekil 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

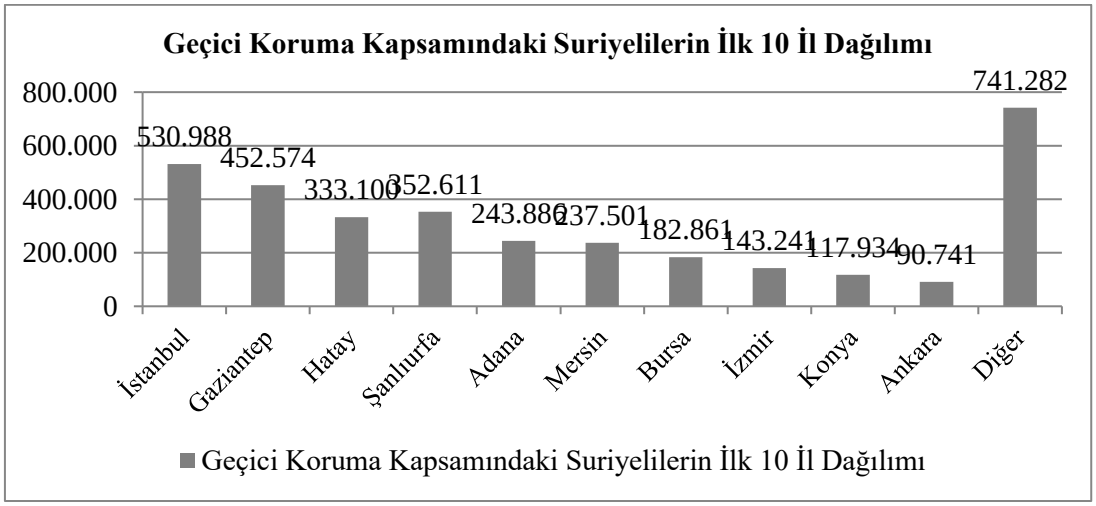
Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2023 *06.04.2023 tarihi itibariyle

Suriye iç savaşın başladığı ilk yıllarda göç sayısının az olduğu ama zamanla savaşın uzun süreli olması ve Suriye'de yaşayan bireylerin savaşın getirmiş olduğu güvensiz ortamdan uzaklaşmak istemesi göçün sayısında da artış göstermiştir. Savaşın her geçen gün ağırlaşan şartları ve Suriye'de oluşan grupların Suriye vatandaşları üzerindeki baskıları sonucu kitleler halinde göçün yaşanmasına yol açmıştır. Suriye'de artan bu karışıklık ve Türkiye'nin açık kapı politikası izlemesi sığınmacıların Türkiye'ye göç etmelerine neden olmuştur. 2013-2016 yılları arasında Türkiye'ye yapılan bu ciddi göç beraberinde birtakım sorunları da ortaya çıkarmıştır.

1.2.2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacıların En Yoğun Dağılım Gösterdiği Beş İl

Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacıların sayısal anlamda en fazla ikamet ettikleri ilk on il Şekil 2'de gösterilmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Şekil incelendiğinde Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak büyükşehirleri ve Suriye'ye sınırı olan kentleri tercih ettikleri görülmektedir. Büyükşehirlerin iş imkanları, barınma ve eğitim olanaklarının tercih sebepleri arasında olduğu söylenebilir. Türkoğlu ve Elmastaş'ın (2022, s. 69) çalışmasına göre, Suriyeli sığınmacıların kendine yakın gördükleri yerel toplumlar, dilsel ve kültürel benzerlikler sığınmacıların kent yerleşkelerini tercih sebepleri arasında gösterilebilir. Kaya ve Şahin (2021, s. 28)'in Harran Üniversitesinde eğitim gören Suriyeli öğrenciler ile yaptıkları çalışmada sığınmacı öğrencilerin Şanlıurfa ilini tercih etme nedenlerinin yaşadıkları yere yakınlık, kültür birliği ve akrabalarının olması gibi nedenlerle tercih etme oranları %58,9 gibi bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Dolayısıyla sığınmacıların yerleşim yerlerini tercih etmelerinde sınıra yakınlık, akrabalık bağları ve kültürel benzerliklerin etkisi olduğu görülmektedir.

Şekil 2: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 İl Dağılımı

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2023 *****06.04.2023 tarihi itibariyle

Göç İdaresi Başkanlığının 2023 verilerine göre Türkiye'de kayıtlı Suriyeli sığınmacıların yoğun yaşadıkları illere bakıldığında illerdeki yerli nüfus ve sığınmacı nüfus karşılaştırmasından hareketle oransal açıdan en yüksek yoğunluğun olduğu ilk 10 il seçilerek tablo oluşturulmuştur (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Göç İdaresi Başkanlığı verilerinden hareketle sığınmacıların yoğun olarak yaşadıkları şehirler Suriye sınırına yakın şehirler olduğu görülmektedir. Sınır kentleri daha çok tercih eden sığınmacılar bu tercihlerinde birçok sebep barındırmaktadırlar. Tablo 1 de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin en yoğun dağılım gösterdiği beş il gösterilmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Çalışma sorunsalı açısından Şanlıurfa'nın tercih edilme sebeplerinden birisi de sığınmacı nüfusunun yoğun olduğu bir şehir olmasıdır.

Tablo 1: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacıların En Yoğun Dağılım Gösterdiği 5 İl

Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacıların En Yoğun Dağılım Gösterdiği 5 İl				
	İller	Kayıt Edilen Suriyeli	İl Nüfusu	Kayıtlı Suriyeli Nüfusun İlin Toplam Nüfusuna Oranı
1	Kilis	77.922	145.826	34,82%
2	Gaziantep	452.574	2.130.432	17,52%
3	Hatay	333.100	1.670.712	16,62%
4	Şanlıurfa	352.611	2.143.020	14,13%
5	Mersin	237.501	1.891.145	11,16%

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2023 *****06.04.2023 tarihi itibariyle

Göç İdaresi Başkanlığından alınan verilerden hareketle geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin en yoğun olarak yaşadıkları beş şehir görülmektedir. Şanlıurfa ili sığınmacıların en yoğun olarak yaşadıkları dördüncü şehirdir. Örneklemin seçildiği il bazında yoğun olarak sığınmacıların yaşadığı bir kent olduğu görülmektedir.

1.2.3. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli sığınmacıların yaş ve cinsiyet dağılımları çalışmanın yaş aralığı sınırlılığı açısından önem arz etmektedir. Çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülen geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacıların yaş ve cinsiyet dağılım tablosu aşağıdaki gibi Göç İdaresi Başkanlığından elde edilen verilerle hazırlanmıştır. Çalışma lise düzeyinde yapıldığı için 15-18 yaş arası geçici koruma kapsamındaki öğrenci sayısı ve 15-18 yaş arası grubun genel grup içerisinde ne kadarlık bir orana sahip olduğunun bilinmesi çalışmanın kapsamı açısından önem arz etmektedir.

Tablo 2: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	**1.821.116**	**1.605.603**	**3.426.719**
0-4	233.596	218.487	452.083
5-9	277.416	261.537	538.953
10-14	199.584	189.185	388.769
15-18	136.422	122.083	258.505
19-29	418.150	330.388	748.538
30-39	270.843	209.482	480.325
40-49	147.169	131.027	278.196
50-59	80.275	80.044	160.319
60-69	39.069	41.299	80.368
70 ve üstü	18.592	22.071	40.663

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2023 *****06.04.2023 tarihi itibariyle

Tablo 2 incelendiğinde 0-18 yaş arasını oluşturan çocuk sayısının 847.018'i erkek çocuk, 791.292'si kız çocuğu olduğu görülmektedir. Eğitim çağındaki 5-18 yaş arası erkek çocuk sayısı 613.422 kız çocuk sayısı ise 572.805'tir. Lise düzeyini 15-18 yaş arasını temel alırsak burada da 136.422 erkek çocuk sayısının 122.083 de kız çocuk olduğunu görülmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Bu veriler Suriyeli sığınmacı çocukların okullaşma oranlarını göstermemekle beraber bir referans oluşturduğu da göz ardı edilmemelidir.

1.3. ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME

Birleşmiş Milletler (BM) çocuk haklarının çiğnenmemesi ve insani değerlere göre ve adil bir çözüm bulmak için BM'ye üye ülkeler ile 1989 yılında Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesini imzaladı. 1990 yılında ise Çocuk Haklarına Dair Sözleşme resmi olarak yürürlüğe girdi. Sözleşmeye Türkiye 14 Ekim 1990 da imzaladı (Kurt, 2016, s. 106).

Savaş ortamlarında en dezavantajlı gruplar çocuklar olmaktadır. Savaş bölgelerinde yaşanan istikrarsızlık, yönetim boşlukları sonucu ortaya çıkan marjinal gruplar en fazla çocukları istismar etmektedir. BM ve üye ülkeler bu türden istismarların önüne geçebilmek adına bu Sözleşmenin zorunluluğu konusunda ortak bir fikirde buluşmuşlardır.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 3 kısım ve 54 maddeden meydana gelmektedir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin ana ilkelerinde çocuklara yönelik her türlü ayrımcılık yasaklanmıştır. Madde 2'de çocuğun hem kendisi hem de ailesi veya vasisinin herhangi bir ayrıma ırk, din, dil, sosyal köken ve benzeri ayrıştıracak kavramlara tabi tutulamayacağı belirtilir (UNICEF, 2017, s. 4).

Madde 3 incelendiğinde çocukların faydasına olanın ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Her türlü iş ve işlemlerde çocuğun üstün yararının önemsendiği görülmektedir (UNICEF, 2017, s. 4). Dolayısıyla çocukların bu maddeyle haklarının güvence altına alındığı ve iş ve işlemlerden doğabilecek zararlardan korunmaları hukuki bir zeminde güvence altına alınmıştır.

Sözleşmenin 6. maddesinde çocukların yaşam hakkının güvence altına alınması ve taraf devletlerin bu konuda gerekli hassasiyeti göstermeleri vurgulanmaktadır (UNICEF, 2017, s. 5). Çocuklar kendi güvenliklerini en azından belirli bir erginliğe kavuşana kadar kendilerini korumada yetersiz kalmaktadır. Savaş, iç çatışma, yönetim istikrarsızlığı olan coğrafyalarda bu durum kendisini daha belirgin bir şekilde göstermektedir. Savaş ortamlarında ortaya çıkan marjinal örgütler en dezavantajlı grupları kendi çıkarları uğruna kullanmaktadır.

Çocuk Haklarına Dair sözleşmenin içeriğinde çocukların özgür düşünce haklarının, din ve vicdan haklarının, özel yaşamın gizliliğinin korunması gibi diğer temel hak ve özgürlüklerinin de yasal güvence altına alındığı vurgulanmaktadır (UNICEF, 2017). Sözleşmenin çocuk haklarına dair geniş hak koruyucu yelpazesi ile çocukların marjinal gruplar tarafından istismar edilmesinin önüne geçilmesi hedeflenmiştir.

Her çocuk gibi sığınmacı öğrencilerin de yaşamaya ve insan onuruna yakışır bir hayat sürdürmeye hakları vardır. Sığınmacı çocukları yaşama, güvenlik, barınma, eğitim ve benzeri haklardan yararlanmaları gerekmektedir. Türkiye, sığınmacı çocukların haklarını elde etmesinde taraf olduğu uluslararası anlaşmaların hükümlerine göre hareket etmektedir. Türkiye, kendi vatandaşlarından ayrı tutmadan her türlü desteği sığınmacı çocuklara sağlamak adına projeler üretmektedir. Türkiye 2011'den bu yana kitlesel göçe maruz kalmış ve en fazla sığınmacı barındıran ülke konumuna gelmiştir (Pirinççi, 2018, s. 44). En hassas gruplar arasında olan sığınmacı çocuklar için Türkiye, sığınmacı çocukların ekonomik, kültürel, eğitim ve sağlık alanı gibi birçok alanda projeler sunmuştur.

Sığınmacıların Türkiye'ye giriş, çıkış iş ve işlemlerinin ve korunma taleplerine yönelik geniş kapsamlı kanun hazırlığı yapılmıştır. Türkiye'de yabancılara yönelik geniş kapsamlı ilk yasal düzenleme olan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 2014 yılı Nisan ayında yürürlüğe girmiştir (YUKK, 2013). Bu yasanın çıkmasıyla yabancılara yönelik iş ve işlemlerde doğabilecek aksaklıkların önü engellenmeye çalışılmıştır. Sığınmacı çocuklarda aile bireyleri gibi bu kanun ile korunma talepleri yasal zemine kavuşmuştur.

1.4. EĞİTİM KURULUŞLARI VE SOSYOLOJİ

Bireyler ve toplumlar, toplumsal kurumların etkisi ile gelişir, değişir ve dönüşür. Toplumsal kurumlar birey ve toplum üzerinde işlevsel etkilere sahiptir. Her toplumda benzer toplumsal kurumlar olsa dahi benzer işlevsellikler oluşturmayabilirler. Toplumların farklılığı, din, kültür, ekonomi, eğitim gibi toplumsal kurumların toplumdan topluma değişiklik göstermesinden kaynaklı olarak toplumu etkileme biçimleri de değişiklik göstermektedir (Şahin, 2019, s. 15-16).

Toplumsal kurumlar, Sosyoloji biliminin toplumsal olguları açıklama veya ampirik incelemeler de bulunmasında önemli yer teşkil etmektedir. Aslan'a (2001, s. 17) göre sosyoloji, toplumsal yapı ve insan ilişkilerini diğer bilimlerden farklı ele alarak insan ilişkilerine ve bu ilişkilerin toplumsal yönünü odaklanır.

Tan, birçok işlevselcinin toplumu insan bedenine benzettiklerini belirtir. İnsan bedeninde her organın belirli bir işlevi var ve diğer organlara da bağımlıdırlar toplumsal kurumlarında birbirlerine bağımlı olduklarını ifade eder (Tan, 2019, s. 559). Eğitim kurumunun da bu noktada kendi işlevinin olduğu aynı zamanda diğer toplumsal kurumlarla ilişkisinin olduğu söylenebilir. Sosyoloji bu noktada diğer kurumlar ile eğitim arasındaki ilişkiyi ve özelde eğitim kurumunun toplumda yaşayanlar üzerindeki işlevine odaklanır.

Eğitim kurumunun toplumsal yapıyı değiştirme, dönüştürme ve geliştirme işlevlerinin yanı sıra toplumsal bütünleşmeye de etkisinin olduğu söylenebilir. Sığınmacıların toplumsal yapıya uyumları ve toplumsal bütünleşmenin sağlanabilmesi adına eğitim kurumu, okul ve aile gibi kurumların önemi çok büyüktür. Eğitim kurumunun sadece ülke vatandaşları için değil göçmenlerin de toplumsal uyumu açısından işlevsel boyutu bulunmaktadır. Kaya ve Şahin (2021, s. 45) eğitimin bireyin ihtiyaçlarını karşılamasının yanı sıra iş, istihdam ve dil yeteneğini geliştirmesine, yukarı yönlü toplumsal hareketlilik ve ev sahibi ülke ile sosyal uyumuna katkısı gibi işlevlerinin olması noktasında kilit bir sosyal sermaye olarak görmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SIĞINMACI ÖĞRENCİLER VE EĞTİM SORUNLARI

2.1. TÜRKİYE'DE SURİYELİ ÖĞRENCİLERE SUNULAN EĞİTİM İMKÂNI

2.1.1. Geçici Eğitim Merkezleri

Geçici Eğitim Merkezi (GEM), Suriye uyruklu öğrenciler ve uluslararası koruma statüsündeki öğrenciler için belli bir seviyede Türkçe eğitimi vermek için kurulmuş bir merkezdir. GEM'lerde, Türkçe ve Arapça eğitimler verilerek hem çocukların geldikleri ülkeye daha çabuk uyum sağlayabilmeleri hem de kendi ana dillerini unutmamaları ve kültürlerinden kopmamalarının sağlanması hedeflenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Türkiye'de yaşayan geçici koruma statüsünde bulunan çocukların eğitim eksiklerinin ve Suriye'den geldiklerindeki sınıf düzeyinde eğitimlerinin devam etmesi ve yıl kaybı yaşamamaları için GEM'i kurmuştur (Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri, 2014).

Türkiye, geçici koruma statüsündeki çocukların kendi vatandaşı olan çocuklar ile aynı eğitimi alabilmesi için ise gerekli altyapıyı oluşturduktan sonra GEM'den devlet okullarına sığınmacı öğrencilerin transferlerini sağlayarak sığınmacı öğrencilerinde eğitim imkânlarından maksimum seviyede faydalanmaları konusunda gerekli adımları atmayı hedeflemiştir. Türkiye, sığınmacı çocukların eğitime ulaşmalarındaki bariyerleri ortadan kaldırmak adına girişimlerde bulunarak 2014 yılında 10230228/235/4145933 sayılı Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri (2014) konulu genelgeyi yayınlamıştır. Yabancılara yönelik bu genelge ile eğitim önündeki hukuksal bariyerlerde ortadan kaldırılması doğrultusunda adımlar atılmıştır.

2016 yılında Millî Eğitim Bakanlığı GEM'lerde belli bir derecede Türkçe dil eğitimi almış sığınmacı öğrencileri devlet okullarına transfer etmeye başlamıştır. Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin GEM'de aldıkları eğitim uygun görüldükten sonra devlet okullarında eğitimlerine devam ettirmeleri sağlanmıştır. GEM işlevlerini tamamladıktan sonra kapatılmışlardır (Tanrıkulu, 2018, s. 2595).

2.1.2. Geçici Eğitim Merkezlerinden Devlet Okullarına Suriyeli Öğrencilerin Aktarılması

İç savaşlar sonrasında en çok etkilenen bireyler çocuklar olmaktadır. Türkiye iç savaş sonrasında yerinden edilmiş Suriyeliler için açık kapı politikası uygulamıştır. Türkiye'de göçmen nüfusunun her geçen gün artmasıyla birlikte göçmenlerin sorunlarının çözümüne yönelik politikaların geliştirilmesi gerekliliği önem arz etmiştir (Şimşek ve Kula, 2018, s. 7). Sığınmacıların kaldıkları kamplarda öğrencilerin, eğitim hayatlarını devam ettirebilmeleri için AFAD ve Türkiye tarafından projeler üretilmiş fakat kamp dışında kalan sığınmacı öğrenci kitlesinin yoğun olması sığınmacıların eğitimlerini devam ettirmelerini sağlamaya yönelik devletin politikalarını genişletmesine yol açmıştır (Keser ve Özbek, 2018, s. 117). Türkiye, dezavantajlı durumda olan sığınmacı öğrencilerin daha sağlıklı koşullarda eğitim görmeleri için çalışmalarını, artırarak devam ettirmiştir. 2016 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesinde Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı kurulmuştur.

Göç ve Acil Durum Daire Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda göç ve acil durumlarda eğitim faaliyetlerinin planlanması ve uygulanmasını koordine etmektedir. Ayrıca afet ve acil durumlarda eğitim ihtiyaçlarını belirlemek, planlama, izleme ve raporlama faaliyetlerini yürütmektedir. Geçici eğitim merkezlerindeki faaliyetleri planlamak, izlemek ve raporlamak da yine bu daire başkanlığının görevlerindendir. Ayrıca Bakanlık tarafından yürütülen eğitim faaliyetlerinin ilgili kamu kurumlarıyla koordinasyonunu sağlamak, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği yaparak göç ve acil durumlarda eğitim faaliyetlerini yürütmek de görevleri arasındadır. Bütün bunlarla birlikte daire başkanlığı alanıyla

ilgili araştırma, planlama ve geliştirme çalışmalarını yapmakla sorumludur (Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı, 2016).

Göç ve Acil Durum Daire Başkanlığının kurulmasıyla eğitim alanında planlama, yönetim, izleme, raporlama gibi alanlarda sığınmacıların eğitim imkânlarının koordinasyonu sağlamaya çalışılmıştır. Böylelikle yabancı uyruklu ve geçici koruma kapsamındaki sığınmacı öğrencilerin eğitimleri ile ilgili iş ve işlemler koordineli bir şekilde yürütülmesi sağlanmıştır.

Yabancı uyruklu öğrencilerin okullara aktarılmasıyla birlikte edindikleri Türkçe eğitimini deneyimleyebilecekleri bir alana kavuştukları ifade edilebilir. Geçici Eğitim Merkezlerinde sığınmacı öğrenciler kendi uyruklarıyla oldukları için Türkçe konuşma kabiliyetlerini geliştirmede zorluklar ile karşılaşabilecekleri fakat devlet okullarına transferleriyle dil alanında kendilerini geliştirebilecek bir alana kavuştukları söylenebilir. Devlet okullarına transfer sığınmacı öğrencilerin toplumsal uyumuna da katkı sağlayacaktır. Selçuk, Güzel ve Buz (2021, s. 377) sığınmacı çocukların okulla birlikte Türkiye toplumuna uyum süreçleri gerçekleşeceğini belirtir.

2.1.3. Suriyeli Öğrencilerin Okullaşma İstatistikleri

Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı Ocak 2022 e-Okul ve YÖBİS verilerine göre Türkiye'de eğitim çağında olan 5-17 yaş arası uluslararası koruma kapsamındaki öğrenci sayısı 1.265.866 olmuştur. Uluslararası koruma kapsamındaki öğrencilerin 855.136'sı eğitime erişim imkânı bulmuştur. Ocak 2022 e-Okul ve YÖBİS verilerine göre uluslararası koruma kapsamı altındaki öğrencilerin okullaşma oranı %67,55 olarak kayıtlara geçmiştir (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı, 2022). Eğitim kademelerine göre okullaşmaya bakıldığında;

Okul öncesi öğrenci sayısı 46,380 okullaşma oranı %35,92.

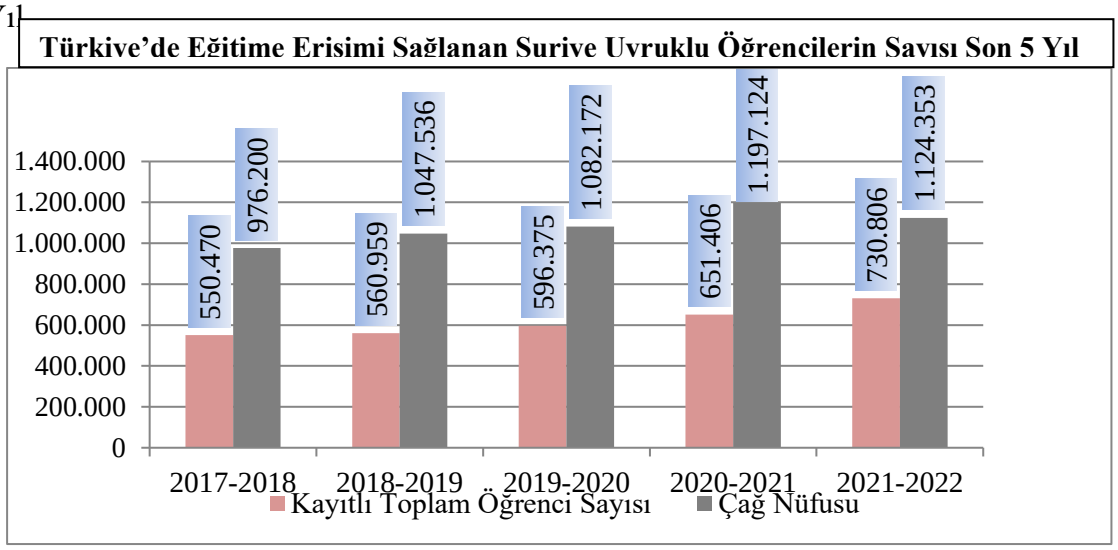
İlkokul öğrenci sayısı 361,777 okullaşma oranı %78,01.

Ortaokul öğrenci sayısı 311,207 okullaşma oranı %81,62.

Lise öğrenci sayısı 87,714 okullaşma oranı %46,54 (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı, 2022).

Yukarıda verilen bilgilerde uluslararası koruma altında bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin bilgisi yer almaktadır. Uluslararası koruma statüsünde olan uyruklar ise Suriye, Afganistan, Irak, Yemen, Somali, Filistin uyruklu öğrencilerdir. Verilen bilgiler tüm yabancı uyrukluları değil sadece uluslararası koruma statüsünde olan öğrencileri kapsamaktadır.

Şekil 3: Türkiye'de Eğitime Erişimi Sağlanan Suriye Uyruklu Öğrencilerin Sayısı Son 5 Yıl

Kaynak: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı, 2022.

Son 5 yıl değerlendirildiğinde sığınmacı öğrencilerin okullaşma oranlarında belirgin bir artış olsa da sayısal değerlerde istenilen düzeyde artış olmadığı görülmektedir. Çağ nüfusuna bakıldığında önemli bir kesimin henüz eğitime erişiminin sağlanamadığı görülmektedir.

Tablo 3: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Kademelere Göre Dağılımları

	Kayıtlı Öğrenci Sayısı	Çağ Nüfusu	Okullaşma Oranı
9.Sınıf	23.461	67.544	
10.Sınıf	18.680	62.251	
11.Sınıf	15.219	61.520	
12.Sınıf	8.525	61.457	
Lise Hazırlık	19		
HEP (A,B,C V	7.835		
Açık Okullar	34.073		**42,65%**
Toplam öğrenci sayısı	107.812	252.772	

Kaynak: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı,2022.

Göç ve Acil Durum Daire Başkanlığının Ocak 2022 verilerine göre lise düzeyinde eğitim gören kız çocukların sayısı 56.130 erkek öğrencilerin sayısı ise 51.682 olarak belirlenmiştir. Okullaşma oranları kıyaslandığında ilkokul okullaşma oranı %75,13 ortaokul okullaşma oranı %80,00 lise düzeyinde ise %42,65 olarak tespit edilmiştir (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı, 2022). Ortaokuldan hemen sonraki eğitim kademesinde bu derece düşüşün birçok etkeni olduğu söylenebilir. Suriyeli sığınmacı erkek çocukların iş hayatına atılma kız çocukların ise evlendirilme gibi sebepleri okullaşma oranının lise düzeyinde düşük olmasına sebep olarak gösterilebilir (Aksoy, 2020, s. 37).

2.2. SURİYELİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM İMKÂNLARININ İYİLEŞTİRİLMESİ

2.2.1. Eğitim Ortamlarının İyileştirilmesi

Türkiye'de sığınmacıların eğitim öğretim hizmetleri 2010/48 sayılı Yabancı Uyruklu Öğrenciler Genelgesi ile yürütülmekteyken Türkiye'nin son yıllarda göçmenler tarafından hedef ülke olması ve göçmen sayısının artmasıyla birlikte yeni

düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Suriye iç savaşı ile gelen Suriyeli sığınmacıların da Geçici Koruma Statüsü almasıyla birlikte bu ihtiyaç daha da artmıştır. 2014/21 sayılı Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri Genelgesi çıkarılarak yabancıların eğitim öğretimlerinin hukuksal zemini güçlendirilmiştir (Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri, 2014). 2014 Ekim ayında yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyeli sığınmacılar ve diğer göçmenlerin bazı hakları kanuni güvence altına alınmıştır. Eğitim, sağlık, sosyal yardım gibi alanlarda faydalanabilecekleri kanuni güvenceler sağlanmıştır (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

Türkiye, geçici koruma kapsamında bulunan öğrenciler için göçün başladığı ilk günlerden bu yana eğitim imkânları seferber edilmiştir. Savar ve Kedikli (2019, s. 1129) Türkiye 2014/21 No.lu genelge ile sığınmacı öğrencilerin yükseköğretim dışındaki okullara kayıt yapabilme imkânı sağlamıştır. Türkiye'deki devlet okullarında ücretsiz ders kitabı, okul sütü, özel eğitim ve ücretsiz kurslar gibi birçok alanda sığınmacı çocukların da yaralandığı imkanlar sunulmuştur.

Suriye'de yaşanan iç savaşın ilk zamanlar kısa süreli olacağı ve en kısa zamanda göçün tersine döneceği düşüncesi Türkiye'de hâkim görüş olarak kabul görmüştür. Fakat yaşanan süreçte iç savaşın bitmemesi ve göçün artarak devam etmesi sonucu Türkiye her alanda sığınmacılara yönelik çalışmalar yürütmeye ve göçmenlerin sorunlarına kalıcı çözümler üretmeye başlamıştır. Eğitim gören Suriyeli sığınmacı öğrencilerin devlet okullarına transferi bu çözümlerden bir tanesidir. Böylelikle eğitimde fırsat eşitliği konusunda ciddi bir adım atılmıştır. Her çocuk en temel hakkı olan eğitime erişimde kendisinden kaynaklı olmayan eşitliksiz durumunun sorumluluğu altında kalmamış olacaktır.

Göç sonrası dersliklerde yetersizlik beklentisi oluşmuş olsa dahi bu durum beklendiği gibi olmamıştır. Ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısında düşüş gözlemlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı (2011) 2010-2011 eğitim öğretim yılında ortaöğretimde resmi ve özel okullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı 33,71 iken yine Millî Eğitim Bakanlığı (2022) 2021-2022 eğitim öğretim yılı istatistiklerine bakıldığında derslik başına düşen öğrenci sayısı 22,01 olmuştur. Bu düşüş tüm

okullarda aynı derece de olmasa da genel anlamda derslik başına düşen öğrenci sayısında aşağı yönlü bir düşüş olduğu söylenebilir.

2.2.2. Eğitim Materyallerinin İyileştirilmesi

Suriye'den göçün ilk yıllarda kalıcı olmayacağı ve geçici olacağı düşüncesi hakimdi (Özcan, 2018, s. 25). Daha sonra savaşın uzun sürmesi her alanda kalıcı çözümler geliştirme çalışmalarını başlattı. Eğitim alanında özellikle bazı hukuksal düzenlemeler ve yönergelere ihtiyaç duyulmuştur. Türkiye bu noktada gerekli çalışmalarını yaparken bir yandan da sığınmacı öğrencilerin en temel hakkı olan eğitim hakkının iyileştirmesine yönelik imkânlarını hayata geçirmekteydi. Özellikle dil problemi yaşayan öğrencilerin dil yetersizliklerinden kaynaklı toplumsal uyum sorununu ortadan kaldırmaya yönelik çalışmaların sayısını arttırarak bu alanda iyileştirmeye gitmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere ücretsiz ders kitabı 2003-2004 yılından itibaren ücretsiz dağıtılmaya başlandı (Bayrakçı, 2005). Ücretsiz ders kitabından Türk vatandaşı öğrenciler gibi sığınmacı öğrencilerde yararlanmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı 2012 yılından itibaren FATİH Projesi kapsamında okullara etkileşimli tahta materyallerini dağıtmaya başladı (MEB, 2023). Dağıtılan etkileşimli tahtalardan sığınmacı öğrencilerinde faydalandırılması Türkiye'nin fırsat eşitliğini sağlama çabaları arasında ifade edilebilir.

Türkiye 16 Mart 2020 tarihinde Covid-19 pandemisi önlemleri kapsamında eğitime uzaktan devam etme kararı aldı. Sığınmacı öğrenciler Covıd-19 Pandemisi ile uzaktan eğitime erişim ve teknolojik yetersizliklerden kaynaklı var olan eşitsizlik derinleşmiştir (Gülerce, Kaçar ve Kablan, 2022, s. 94). Gülerce vd. (2022, s. 101) yaptıkları çalışmada sığınmacı öğrencilerin bu süreçte eğitim sürecinin getirmiş olduğu teknolojik araçları alamadıklarını belirtmişlerdir. Türkiye bu süreçte Millî Eğitim Bakanlığının çalışmalarıyla TRT Eba tv kanalları ile öğrencilere ulaşmaya çalıştı. Millî Eğitim Bakanlığı, EBA'ya erişim için 3 büyük şirketle 8 GB'a kadar ücretsiz internet anlaşması yapılarak öğrencilerin eğitim sürecinin sağlıklı işlemesine yönelik düzenlemeler yapıldı (MEB, 2020).

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü öncülüğünde geçici koruma kapsamındaki öğrenciler için Türkçe kitap setleri hazırlanmıştır (Alptekin ve Alan, 2021, s. 270). Türkiye geçici koruma kapsamı altındaki öğrenciler için hazırladığı bu kitaplar ile sığınmacı öğrencilerin Türk dilini öğrenmede yaşayacakları sorunları önlemeye yönelik adımlar atmıştır.

Demir (2019, s. 298), Anadolu İmam Hatip Liselerinde yapmış olduğu çalışmada din eğitimi içerikli materyallerin Suriyeli öğrenciler tarafından yeterli görüldüğünü ifade etmiştir. Arapça kelimelerin din eğitimi materyallerinde olması ve öğrencilerin konuştuğu dil ile benzerliği münasebeti ile öğrencilerin bu materyallerden elde ettikleri bilgileri daha rahat anladıkları söylenebilir.

2.2.3. Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi (YÖBİS)

Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi (YÖBİS), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) iş birliği ile kurulmuş olan bir sistemdir. Türk öğrencilerin e-okul sistemi ile takip edilmesinin benzeri olan geçici koruma kapsamı altında bulunan öğrenciler için geliştirilmiştir (Hürriyet, 2014). Böylelikle sığınmacı öğrencilerin eğitim öğretim süreçlerinin planlama, izleme ve değerlendirmeleri bir merkezden yapılması sağlanmıştır.

2.2.4. Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY)

Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) 2003 yılında Türkiye'de uygulanmaya başlamıştır. 2017 yılından itibaren ise Millî Eğitim Bakanlığı, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türk Kızılay'ı ile UNICEF geçici koruma kapsamı altındaki yabancı uyruklu öğrencileri de programın kapsamına alınmıştır (UNICEF Türkiye, 2022). Bu program çerçevesinde maddi imkânları yeterli olmayan göçmen öğrenciler tespit edilip gerekli nakdi destek sağlanmaktadır. Kurulan ekipler aileler hakkında durum tespiti yaptıktan sonra elde edilen veriler noktasında dezavantajlı aileleri belirlenip bu aileler programa dâhil etmektedir.

Şartlı Eğitim Yardımından 2023 yılı itibari ile yararlanacak bireylerin ilköğretim düzeyinde erkekler için aylık 90 TL kızlar için aylık 100 TL, lise düzeyinde öğrenim gören öğrenciler için erkekler de aylık 130 TL kızlar için 150 TL eğitim desteği ücreti verilmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023).

2.2.5. Hızlandırılmış Eğitim (HEP)

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) geçici koruma kapsamı altında olan sığınmacı öğrencilerin eğitime daha rahat ulaşabilmeleri ya da karşılaşacakları problemleri en aza indirgemek adına başlatılmış bir programdır. GEM'lerden öğrenciler okullara transfer edilirken bazı öğrenciler sistemin dışında kalabiliyordu işte bu öğrenciler için hazırlanmış bir telafi ve hızlandırılmış eğitim sistemidir (MEB, 2021).

UNICEF ve MEB iş birliği ile 2018 yılında uzun bir süre okula gitmeyen 10-18 yaş arası mülteci çocukları tekrar eğitime döndürme adına Hızlandırılmış Eğitim Programını hayata geçirmiştir (UNICEF Türkiye). Bu çalışmalara bakıldığında geçici koruma kapsamında bulunan çocuklara eğitim alanında büyük bir fırsat sunulduğu görülmektedir. Öğrenciler geldikleri yeni ülkeye hem uyum sağlamaları hem de eğitim imkânlarından yararlanarak eğitimde fırsat eşitliğinden faydalanmaları gibi imkânlara kavuşmuşlardır.

2.2.6. Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES)

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeli öğrencilerin Türkiye'de eğitime erişimlerini sağlamak maksadıyla hazırlanmış bir projedir. Bu projenin bütçesi Avrupa Birliği tarafından karşılanmaktadır. 2016 yılında hayata geçirilen proje halen devam etmektedir. Bu projede sınıf öğretmenleri, Türkçe öğretmenleri, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) öğretmenleri ve Arapça öğretmenleri görev yapmaktadır. Sınıf, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri Türkçe

eğitimi verirken Arapça öğretmenleri çocukların ana dillerini unutmamaları ve ailelerine tercümanlık yapmak gibi görevler de bulunuyorlar. PDR öğretmenleri ise çocuklara ve ailelerine PDR hizmetleri sunmaktadır (Haber Vakti, 2021).

2.2.7. Suriyeli Öğrencilerin Yüksek Eğitime Erişimleri İçin Yapılan Faaliyetler

Lise düzeyinde eğitim gören Suriyeli sığınmacı öğrencilerin Suriye iç savaşının ilk yıllarında Türkiye'ye geldiklerinde üniversite talepleri olmuştur. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Eylül 2012 tarihinde sığınmacı öğrenciler ile alakalı kararlar almaya başladı. 2013 yılına gelindiğinde YÖK ve üniversiteler sığınmacı öğrencilerin talepleri ile ilgili kararlar almaya başlamışlardır (Seydi, 2014, s. 270). YÖK, Suriye sınırına yakın illerde bulunan 7 üniversiteye 03 Eylül 2012 tarihinde genelge göndererek 2012-2013 yıllarını kapsayan dönemde sığınmacı öğrencilerin özel ders almalarını sağlamıştır (Seydi, 2014, s. 285).

2013 yılında alınan Bakanlar Kurulu Kararı ile Suriyeli sığınmacı öğrencilerden o yılın öğrenim ücretlerinin alınmayacağı açıklanmıştır (Seydi, 2014, s. 288). Türkiye, sığınmacı öğrencilerin ilk dönemlerde yükseköğretim imkânlarına erişebilmelerinin önündeki tüm bariyerleri kaldırmaya sığınmacı öğrencilerin hukuksal engeller ile karşılaşmamalarına gayret göstermiştir.

2022-2023 YÖK (Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2023) istatistik verilerine göre Suriye uyruklu 31.666 erkek öğrenci 21.431 kız öğrenci toplamda 53.097 öğrenci üniversite eğitimi almaktadır. Her geçen yıl üniversitede eğitim gören Suriye uyruklu öğrenci sayısının arttığı görülmektedir. MEB'in yürütmüş olduğu eğitim faaliyetlerinin karşılık bulduğu sayılar ile görülmektedir. Türkiye Suriye'den kitlesel göçün başladığı ilk zamanlardan günümüze kadar açık kapı politikasını uygulamanın yanında insani değerleri göz önüne alarak her alanda imkânlarını seferber etmekte geri kalmadığı görülmektedir. Özellikle çocuklar konusunda her yıl farklı projeler ile eğitimde geri kalmalarını önlemek adına projeler üretmektedir. YÖK'e kayıtlı öğrenci sayıları da aslında bunu açıkça göstermektedir.

2.3. SURİYELİ SIĞINMACI LİSE ÖĞRENCİLERİN KARŞILAŞTIĞI BAZI SORUNLAR

2.3.1. Dil Sorunu

Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim öğretimlerini devam ettirmeleri önündeki en büyük bariyerlerden bir tanesi dil problemidir. Alfabe sorunu ise bir dilin öğrenilmesindeki en büyük sorun olmaktadır (Şengül, 2014, s. 329). Şengül (2014, s. 335)'ün yapmış olduğu çalışmada Türk alfabesi ile ilgili en sıkıntı yaşayan öğrencilerin Arap ve Kiril alfabesini kullanan öğrenciler olduğu görülmüştür. Türk alfabesinde sembol olarak gösterilen bazı harflerde Arap ve Fars öğrencilerin seslendirmede alışkın olmadıkları için zorlandıkları görülmüştür.

GEM'lerde Suriyeli öğrencilere Arapça ve Türkçe dersler verilerek eğitim sürdürülmekteydi (Turan ve Fansa, 2021, s. 13). 2016-2017 eğitim öğretim yılı itibariyle sığınmacı öğrencilerin devlet okullarına yönlendirilmesi kararı alınmıştır (MEB, 2017).

Devlet okullarına, kamplarda açılmış devlet okullarında ve özel okullara transfer olmuş Suriyeli öğrenciler müfredat olarak Türk vatandaşı olan öğrenciler ile aynı müfredata tabi olmaktadır. Burada dil ile ilgili belli başlı problemlerin çıktığı söylenebilir. "Aldıkları dil eğitimi ile okuyabiliyorlar mı? Yazabiliyorlar mı? Okuduklarını anlayabiliyorlar mı? Dinlediklerini anlayabiliyorlar mı?" Burada dikkat edilmesi gereken dil problemi ve eğitim arasındaki cevaplandırılması gereken sorular olarak ifade edilebilir.

Ana dilinden farklı yapıda bir dili öğrenmeye çalışan birey yapısal anlamda benzerlikleri daha kolay algılarken farklı olanı yapıları algılama da güçlük çekmektedir. Çiftçi ve Demirci (2019, s. 101), eğitimcilere düşen görev her iki dilin yapısını çok iyi analiz edebilmektir. Eğer iki farklı dilin yapısal anlamda benzerliklerini ve farklılıklarına göre eğitim süreçlerini düzenlerler ise dil öğretiminde ortaya çıkabilecek sorunları önleyebileceklerdir. Arapça ve Türkçe dillerinin benzer ve farklılıklarının iyi analiz edilmesi eğitim sürecinde daha sağlıklı işlemesini

sağlayacaktır. Turan ve Fansa'nın (2021, s. 23) yapmış oldukları araştırmada Türkçe ve Arapça dillerindeki benzerliklerin öğrenmeyi kolaylaştırdığı gözlemlenmiştir. Milletler farklı sebepler ile kendi dillerinin dışında farklı dillerin alfabelerini kullanabilmektedir. Dini, kültürel, savaş ve benzeri sebepler ile farklı bir coğrafya da farklı bir dil öğrenebilme durumları olabilmektedir. Geçici koruma kapsamında Türkiye'ye sığınan Suriyeliler savaş sebebi ile geldikleri için ve savaşın henüz bitmemesi ve ülkeye dönüş için gerekli koşulların oluşmaması gibi sebeplerden dolayı Türkçeyi öğrenmek bir mecburiyet olarak görülmüştür.

Dilde sadece alfabe sorunu yoktur. Bir de edinilen dilin okunabilmesi, yazılabilmesi, okunup yazılabilmesi, okunup anlaşılması gibi farklı türden sorunları da bulunmaktadır. Nitekim bu sorunların en iyi analiz edilebileceği noktalar okullardır. Turan ve Fansa'nın (2021, s. 22-23) Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde Suriyeli öğrenciler üzerine yapmış oldukları araştırmada öğrencilerin sözlü anlatım, okuma-anlama ve yazılı anlatım alanlarında zorlandıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Okulda eğitim veren öğretmenler Suriyeli öğrencilerin dil konusunda yeterliliklerini en iyi gözlemleyebilen kişilerdir. GEM'lerden gelen öğrencilerin tamamı yeterli seviyede "Türkçe eğitimi almışlar mı? Okulda verilen eğitimde okuma becerisi nasıl? Okuduklarını yazabiliyorlar mı? Dinlediklerini yazıya dökebiliyorlar mı?" Bu sorular sığınmacı bir öğrencinin okulda karşılaştığı dilsel problemler arasındadır.

Türkçe'nin yabancı uyruklu bireylere öğretiminde Türkçe ve Yabancı Diller Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER) ile Yunus Emre Enstitüsünün çalışmaları öne çıkmaktadır (Turan ve Fansa, 2021, s. 14). Yunus Emre Enstitüsünün 2016-2017 eğitim-öğretim yılında hazırladığı Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi programı materyalleri Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından satın alınarak GEM'lerde Suriyeli sığınmacı öğrencilere ulaştırılmıştır (Turan ve Fansa, 2021, s. 14).

Dil ile ilgili Suriyeli sığınmacı ailelerin de endişeleri unutulmamalıdır. Aileler çocukların Türkçeyi öğrendiklerinde Arapçayı unutacakları endişesi taşımaktadırlar (Tanrıkulu, 2017, s.132). Suriyeli sığınmacı ailelerin çocuklarının asimile olacağı düşüncesine sahip oldukları söylenebilir. Bu durum sadece Suriyeli sığınmacılar için

değil dünyanın neresine gidilirse gidilsen bütün göçmenlerin aslında taşıdığı bir kaygıdır.

Dil problemi konusunda Tanrıkulu'na (2017, s. 133) göre dil hazırlık sınıflarının oluşturulması gerekir özellikle de üç ile altı yaş arasındaki çocuklar için oluşturulacak hazırlık sınıflarında verilecek Türkçe eğitiminin çocukların hem gündelik yaşamda hem de eğitim başarısını arttıracağı kanaatindedir. Sığınmacı öğrencilere yönelik bu tür çalışmaların akademik başarı ve sosyal uyum sürecine katkı sunacaktır.

2.3.2. Maddi Koşullar

Göç süreci incelendiği zaman ağlar aracılığı ile göçlerin süreklilik arz ettiği gözlemlenmektedir. Göçmenler arasında öncü kafileler büyük şehirlere göç ederek orada iş imkânı bulmaya çalışıyorlar daha sonra ailenin diğer fertleri gelmeye başlıyor. Kurban'nın (2021, s. 1083) yaptığı çalışmasında en çok Suriyeli sığınmacı barındıran ülkelerden birisinin Türkiye olduğu belirtilmiştir. Türkiye'nin çok fazla göç almasında izlemiş olduğu açık kapı politikası etkili olmuştur.

Göç eden bireyler genellikle büyükşehirlere yerleşmeyi tercih etmektedirler. İş olanaklarının fazla olması, barınma, sağlık, eğitim gibi hizmetlerin yoğunluğu büyükşehirleri göçmenler için hedef yer haline getirmektedir. Büyük şehirlerin avantajları kadar dezavantajlarının olduğu gerçeği unutulmaktadır. Barınma, yiyecek, içecek, ulaşım, giyim ve benzeri ihtiyaçların karşılanması kadar bunların maliyetlerinin fazla olması sığınmacı gruplara artı bir yük olmaktadır.

Sığınmacı öğrencilerin en temel sorunların başında ekonomik güçlükler gelmektedir. Pek çoğunun maddi durumu yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Sezgin ve Yolcu'nun (2016, s. 79) yaptığı çalışmada sığınmacıların göç süreci öncesi ve sonrasında ekonomik şartlarının değiştiğini göstermiştir. Kurban'a (2021, s. 1096) göre maddi yaşam koşullarının zorluğu sığınmacıların eğitim hizmetlerine ulaşmasında en önemli faktördür. Maddi koşullar bazı durumlarda bireylerin ciddi kararlar almasına yol açabilmektedir. Sığınmacı öğrenciler ise maliyetlerin bu kadar

fazla olmasından dolayı seçim yapma zorunda kalmaktadır. Ya aileye yardım edecek ya da eğitimini bulunduğu şartlarda devam ettirecektir. Bu tür durumlarda kız çocukları özellikle lisede okuldan ayrılıyor erkekler ise hayatta kalma mücadelesinin içerisinde hayat kavgası vermektedir. Gülerce ve Şahin'in (2022) çalışmasında da bazı Suriyeli aileler, çocuklarının geçim sıkıntısı yaşayan ailelerine destek sağlamak için çalışmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ve sivil toplum kuruluşları maddi yetersizlik yaşayan sığınmacı öğrencileri tespit edip onlara gerekli giyim, kırtasiye ve öğretim materyalleri ile destek vermektedir. Sığınmacılara maddi açıdan destekler hem Türkiye hem de uluslararası kamuoyu tarafından yapılmaktadır. Fakat uluslararası kamuoyundan Suriyeli sığınmacılara yapılan destekler yetersiz kalmaktadır (Kurban, 2021, s. 1097). Sığınmacılara yapılan yardımların yetersizliği ve yaşanan salgın süreci sonrası ekonomik toparlanma sürecinde Türkiye açısından da zorlukları beraberinde getirmiştir.

Sığınmacı çocuklar da diğer çocuklar gibi ailelerinin maddi koşullarından etkilenmektedir. Maddi koşulların yetersizliği bazı durumlarda istenmeyen durumların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Sığınmacı çocukların yaşadıkları sosyal çevre onları etkilemektedir. Sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı ailelerin çocukları yaşanılan süreçten çok ciddi derecede etkilenmektedir. Güngör (2013, s. 431), aile yapısı, çocukların suça yönelimlerinde de önemli etken olarak gösterilebileceğini belirtmektedir. Dolayısıyla sığınmacı çocukların yaşadığı sosyal çevre onların davranış biçimlerini etkileyecek olumsuz durumlara yol açabilmektedir. Sığınmacı çocukların sosyal çevrelerinin düzeltilmesine yönelik çalışmaların yürütülmesi çocukların sosyal uyum sürecini sağlıklı geçirmelerine katkı sunacaktır.

2.3.3. Sosyal Uyum

Göç ile farklı kültürlerden insanların bir araya gelmesi çeşitli sorunlar beraberinde getirmektedir. (Işık ve Kaynak, 2020, s. 625). Göç ile hem göçmen açısından hem de ev sahibi ülke vatandaşları açısından ciddi sorunlar doğabilmektedir. Dil, din, kültür, aidiyet vs. sorunların yanı sıra ev sahibi ülke vatandaşı açısından

ekonomik, barınma, işsizlik gibi sorunları ortaya çıkarabilmektedir. Bu durum göç sürecinin kaçınılmaz sonucu olarak görülebilir.

Türkiye, Suriyeli sığınmacıların göçünü ilk zamanlarda geçici olarak gördüğü için uzun vadeli politikalara ihtiyaç duyulmayacağı düşüncesini hâkim kılmıştı. Fakat zamanla bu durumun öyle geçici olmayacağı anlaşılınca kalıcı çözümler bulma gereği ortaya çıkmıştır (Özcan, 2018, s. 18). Zamanla daha kapsamlı politikalar üretmeye başlanılmıştır. Türkiye Suriyeli sığınmacıların sosyal uyumuna yönelik kapsamlı bir uygulama yürütmüştür (Özcan, 2018, s. 24). Türkiye, sığınmacıların eğitim, sağlık, kültür ve benzeri alanlar da yaşadıkları sorunları çözmeye yönelik çalışmalarını sürdürmüştür.

Göçmenler için yapılacak en iyi faaliyetlerden birisi de toplumsal uyuma yönelik politikalar olacaktır. Göçmenlerin topluma adaptasyonuna yönelik politikalar yetersiz olduğu durumlarda göçmen açısından "kültürel şok" gerçekleşecektir. Göçmenin yaşayacağı kültürel şok toplumsal uyum sorunlarını ortaya çıkaracaktır (Keskinel ve Doğan, 2020, s. 54). Sığınmacıların toplumsal uyum sürecinde ülkelerin uyguladıkları politikalar çok değerlidir. Uygulanacak politikalar sığınmacıların toplumsal uyumunu kolaylaştırıcı nitelikte olmalıdır. Sığınmacıların ülkeye toplumsal uyumu ve bütünleşmesi adına yürütülen politika doğru hesaplanmalı ve uygulanmalıdır. Politika planlamasında sorun olduğunda göçmenler açısından kültürel şok kaçınılmaz olacaktır.

Toplumsal uyumda en önemli kavramlardan bir tanesi de bütünleşme kavramıdır. Kültürel farklılıkların kabullenilip ortak değerleri kabul ederek birleşmek toplumsal uyum açısından önem arz etmektedir. Bütünleşmenin gerçekleşmesi için sadece göçmen değil ev sahibi ülke vatandaşlarına da görev düşmektedir (Keskinel ve Doğan, 2020, s. 54). Bütünleşme, kavramsal olarak her iki gruba göçmen ve ev sahibi ülke vatandaşlarına bazı sorumluluklar yüklemektedir. Ev sahibi ülke vatandaşları göçmenlere yönelik önyargılar, olumsuz tutum ve davranışlar sergilediği müddetçe bütünleşme süreci sorunlu olacaktır. Göçmenin ve ev sahibi ülke vatandaşlarının üzerlerine düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri toplumsal bütünleşmeyi hızlandıracak faktörlerdendir.

Göç olgusuyla göçmen grup ve ev sahibi ülkeler arasında kültürel alışveriş kaçınılmaz olmaktadır. Bu kültürel alışveriş ya da kültürleşme süreci toplumsal uyumunda bir aracı olmaktadır (Keskinel ve Doğan, 2020, s. 56). Sığınmacılar kültürel alışveriş ya da kültürleşme süreci ile yaşadıkları topluma sosyal uyumlarını kolaylaştırmaktadır. Suriyeli sığınmacılar ile Türk kültürü arasındaki benzerlikler, örneğin din, gelenek ve görenekler, adetler, sığınmacıların toplumsal uyumunu kolaylaştırıcı etken olmuştur. Benzer durumlara benzer tepkilerin verildiği bir ortamda uyum sorununun olması beklenemez kültürel benzerliklerin olduğu ülkelerde aynı sonuçlar alınmaktadır.

Dil yetersizliği, her bireyde sosyal uyumu engelleyen ve bireye sorun teşkil eden bir durumdur. Sığınmacı öğrencilerin dil sorunu ve eğitim imkânlarına ulaşmakta yaşadıkları zorluklar çocukların sosyal uyumunu etkilemektedir (Değirmenci, Ölmez, Demircioğlu ve Gençoğlu, 2021, s. 283). Dilsel yetersizlik nedeniyle çocuklar yaşadıkları topluma uyum sağlamakta zorluk yaşamaktadırlar. Özellikle okullarda yaşanılan sosyal uyum problemlerinin başında dilsel yetersizliklerin geldiği söylenebilir.

Okullarda eğitim öğretim sürecinde sosyal uyum sorunlarının dikkatle takip edilmesi ve önlemlerin alınması sığınmacı öğrencilerin eğitimden maksimum seviyede yarar almalarını sağlayacaktır. Şimşek ve Kula'ya (2018, s. 17) göre sağlıklı bir okul iklimi için ön şartın okula uyum sağlamış öğrencilerin olması gerekliliğidir. Okula uyum sağlamış sığınmacı öğrencilerin varlığı okul açısından pozitif bir gelişme olacaktır. Okullarda sığınmacı öğrencilerin uyumu sınıf arkadaşları ile aralarında doğabilecek sorunların azalması sınıf iklimini olumlu yönde etkileyecek ve sağlıklı bir eğitim ortamı oluşturacaktır. Gülay (2011, s. 7), okula uyum gösteren bireylerde akran ilişkilerinde de olumlu gelişmeler olmaktadır. Okula uyum düzeyi düştükçe akran ilişkilerindeki sosyal davranış düzeyleri azalmaktadır.

Toplum içerisindeki sığınmacılara yönelik ön yargılar öğrenci ve öğretmenler ya da profesyonellerde de ortaya çıkabilmektedir (Değirmenci ve diğerleri, 2021, s. 284). Önyargıları, sığınmacı bireylerin toplumsal uyum ve bütünleşmelerinin önündeki engellerden biri olarak ifade etmek mümkündür. Eğitim kademesinde henüz küçük yaşlarda olan bireylere önyargılar ile yaklaşıldığında ciddi psikolojik sonuçlar

doğurabilir. Bu yüzden öğretmen ve profesyonellerin önyargılardan arınmış bir şekilde eğitim öğretim sürecinde sığınmacılara eğitim vermeleri gerekmektedir.

Okulların imkânlarından tüm çocukların faydalanabilmesi için en önemli şart okullarda bütünleştirici kültürün oluşmasıdır (Sakız, 2016, s. 68). Kymlicka'ya göre göçmenlerin talebi kültürlerine saygı duyulmasıdır. Bütünleşme sürecinde göçmen grupların ev sahibi ülke vatandaşlarından talepleri kimliklerine kültürlerine saygı duyulmasıdır (akt. Özcan, 2018, s. 27). Ev sahibi ülke vatandaşları göçmenlerin kültüründen duyacakları rahatsızlık ya da geliştirecekleri olumsuz duygular bütünleşme sürecini zorlaştıracaktır. Okullarda öğrencilerin sığınmacı öğrencilerin kültürlerine yönelik söylem ve eylemleri bütünleşme ve toplumsal uyumu engelleyecektir.

Gülerce ve Çorlu'nun (2021, s. 85) üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada belirsizlik halinin bireyin sosyal uyumuna engel olduğunu ortaya çıkarmıştır. Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları belirsizlik hali kimliklerini oluşturma sürecinde ve topluma uyum sürecinde sorunlar olarak karşısına çıkmaktadır.

2.3.4. Akran Zorbalığı

Kara ve Kaçar'a (2017, s. 115) göre zorbalık; kasıtlı olarak yapılan, karşıdaki bireyde stres yaratan, ona zarar veren, tekrar eden ve güç dengesizliğinin olduğu durumlarda ortaya çıkan saldırgan davranışlardır. Gürhan (2017, s. 175-176) zorbalığı tanımlarken güçlü olan ister birey ister bireyler olsun zayıf olana karşı bilinçli olarak fiziksel, psikolojik, zihinsel ve sosyal anlamda zarar vermeyi amaçlayan söz ve davranışlar olarak tanımlar. Her iki tanımlamada da üzerinde vurgu yapılan kavram aslında kasıtlı ve şiddet içeren eylemlerin olmasıdır. Sadece sığınmacılara yapılan bir şiddet türü olmamakla beraber sığınmacılarında maruz kaldıkları bir eylem biçimidir.

Her yaş seviyesinde karşılaşılabilen akran zorbalığı özellikle kişilik gelişimi dönemlerinde bireylere travmalar yaratabilir. Sığınmacı öğrenciler geldikleri ülkede akranları tarafından dil, etnik köken, cinsiyet ve benzeri nedenlerden kaynaklı akranları tarafından zorbalıklara maruz kalabilmektedir. Şimşek'in (2020, s. 23)

çalışmasında sığınmacı öğrencilerin akran zorbalığına maruz kaldığını ve bunun en önemli sebebinin toplum içerisinde artan önyargı ve ırkçı görüşler olduğudur.

Gültekin Akduman (2012, s. 117), akran zorbalığında okul öncesi döneme odaklanması gerektiğine işaret eder. Akran zorbalığı ile ilgili yapılan çalışmaların genellikle ortaokul ve lise dönemine odaklanıldığını okul öncesi dönem ile ilgili yapılan çalışmaların azlığına değinmiştir. Gültekin Akduman akran zorbalığının daha küçük yaşlarda da görülebileceği ve bu konuda çalışmalara odaklanılması gerektiği üzerinde durmaktadır.

2.3.5. Asimilasyon Endişesi

Bartram vd. (2019, s. 39) asimilasyonu göçmenler ve yerel halk arasında etnik farklılığın azalması ile sonuçlanan süreç olarak görmektedir. Adıgüzel (2018, s. 163-164) ise asimilasyonu:

> "... içinde doğup büyüdüğü toplumun dışında yaşayan bir göçmen bireyin veya etnik topluluğun, egemen toplum ile geliştirdiği ilişkiler sonucunda, tamamen baskın olan topluma benzemesi, kültürel birikimlerinin eriyip gitmesi ve özgün kültürel kimliğini kaybetmesi olarak tanımlamaktadır".

Dolayısıyla asimilasyon sürecinde göçmen birey ya da etnik topluluk egemen topluma benzemektedir. Her göçmenin yaşadığı sıkıntı içten içe asimile olma düşüncesidir. Suriyeli sığınmacılar da bu düşünceye sahip olmuşlardır. Geldikleri yeni ülkenin içerisinde asimile olma ve çocuklarının kendi kültürlerini unutacakları endişesi taşımaları doğal bir durumdur.

Göçmenler asimile olmamak için kendilerince önlemler alsalar da devlet de asimile olmamaları için kendi kültürlerinden uzaklaşmamaları için çalışmalar yapmaktadır. Seçmeli dersler adı altında Suriye tarihini, dilini ve kültürünü sığınmacı öğrencilerin erişimine sağlamaktadır (Tanrıkulu, 2017, s. 141). Bu çalışmaların artarak devam etmesi kültürlerinin unutulacağı endişesi taşıyan ailelerin bu endişelerini azaltacaktır.

2.3.6. Kültürel Farklılıklar

Suriye kültürü ile Türk kültürü arasında benzerlikler yoğun olsa da farklılıklar da mümkündür (Gülerce ve Şahin, 2022, s. 31). Gülerce ve Şahin(2022, s. 32)'in yaptıkları çalışmada kız ve erkek çocukların aynı sınıfta olması, dil farklılıkları, kimlik sorunu katılımcıların belirtmiş olduğu kültürel farklılıklar olmuştur.

Kaya ve Şahin (2021, s. 53)'in Harran Üniversitesinde eğitim gören Suriye uyruklu öğrencilerle yaptıkları çalışmada Şanlıurfa'da halkla kültürel açıdan sorun yaşadıklarını ifade edenlerin oranı %18,1 olmuştur. Şanlıurfa'da yaşayan sığınmacıların büyük çoğunluğu kültürel uyumun olduğunu belirtmiş olsalar da önemli bir oran kültürel uyumsuzluğun devam ettiğini göstermiştir.

Kültürel farklılıklar, sığınmacı öğrencilerin okullarda uyum sorunları yaşamalarına yol açabilmektedir. Sığınmacı öğrenci ile akranları arasında iletişim kurmasında kültürel farklılıklar bazı durumlarda engel teşkil edebilir. Sığınmacı öğrenci arkadaşları ile rahat ve güvenli bir ilişki kurabilmesi için öncelikle kültürel farklılıklardan kaynaklı sorunları ortadan kaldırabilmelidir.

Göçmen toplumun kültürel değerleri ve toplumsal cinsiyete yönelik algılarının farklı olması eğitim kurumlarına erişimde cinsiyetler arası farklılıklara neden olmaktadır. Gülerce ve Şahin'in (2022, s. 36) yaptığı çalışmada erkek ve kız çocuklarının aileleri tarafından okula gönderilmeme sebepleri değişkenlik arz etmektedir. Erkek çocukları hane gelirine katkı sunması beklenirken kız çocukları belirli bir yaşa geldiğinde uzak mesafelere gitmeleri hoş karşılanmayan bir durum olarak görülmektedir. Aynı çalışmada sığınmacı ailelerin kız çocukların eğitimine karşı olumsuz tutum sergilemeleri çocukların eğitim sürecindeki bir bariyer olarak ortaya çıkmıştır.

2.3.7. Çok Kültürlülük

Kongar'a (2022) göre çokkültürlülük toplumu oluşturan bireylerin, grupların farklı aidiyetlerden gelmesine dayanmaktadır. Çokkültürlülük kavramsal olarak yeni

bir kavram gibi görünebilir fakat çok kültürlü yaşam tarih boyunca varlığını sürdürmüştür. Çeşitli kültürlerin bir arada yaşadıkları alışveriş içinde oldukları bir insanlık tarihi gerçeği de söz konusudur (Çelik, 2008, s. 321).

Farklı kültürlerden bir araya gelmiş toplumların birlikte yaşama düşüncesini geliştirmeleri, birbirlerini kabullenmeleri ile mümkün olacaktır. Birbirlerinden farklı olduklarını kabul etmeleri ve ona göre davranışlarda bulunmalarıyla yaşama duygusunu sağlayabileceklerdir (Keskinel ve Doğan, 2020, s. 55). Taylor çokkültürlülük konusunda kültürlerin tanınması gerekliliği üzerinde durur. Herkesin kimliğini geliştirebileceği eşit şansın adalet ilkesi ile olabileceğini vurgulamaktadır (akt. Çelik, 2008, s. 324).

Türkiye'nin Suriyeli öğrencilere yönelik kapsayıcı eğitim modeli çoklütürlü bir politika anlayışının benimsediğini göstermektedir (Özcan, 2018, s. 27). Çokkültürlü bir eğitim öğretim ortamının yaratılmasında öğretmenlerin dikkat etmesi gereken ya da daha duyarlı olması gereken noktalar din, dil, ırk, etnisite gibi farklılıkların olabileceğini ve önyargılardan arındırılmış bir ortamın varlığını kabul etmesidir (Başbay ve Bektaş, 2009, s. 37). Okullarda görev yapan öğretmenlerin farklılıklar ve bu farklılıkların eğitimi konusunda eğitime ihtiyaçları söz konusudur (Sakız, 2016, s. 75; Ereş, 2015, s. 26). Okullarda yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal uyumlarının sağlanmasında okullarda görev yapan personellerin çokkültürlülük alanında yeterli bilgiye ve donanıma sahip olması gerekmektedir. Sağlıklı bir okul ikliminin oluşturulmasında okulda görev yapan idareci, öğretmen ve psikolojik danışmanın çokkültürlülük konusunda yeterli bilgiye sahip olması gerekmektedir (Kağnıcı, 2017, s. 1772). Özellikle de psikolojik danışanın sığınmacıların uyum sürecinde karşılaşabileceği güçlüklere karşı kültürel farklılık ve çokkültürlülük konusunda donanımlı olmalıdır (Kağnıcı, 2017, s. 1773). Psikolojik danışmanın çokkültürlü bir yapıya sahip ya da o şeklide donanımlı olmasının önemi bu çağda gittikçe artmaktadır.

Eğitimde farklılıkların yönetimi tek bir süreç olarak değil heterojen bir süreç sergilemektedir. Eğitimdeki bu farklılıkların sadece öğretim programları ile kısıtlanmaması yönetim sürecinde etkili olan diğer faktörleri de kapsayacak şekilde yapılandırılmalıdır (Ereş, 2015, s. 24). Bütüncül bir bakış açısı ile yapılacak çalışmalar öğretim programlarının etkinliğini arttıracaktır.

2.3.8. Müfredat

Türkiye'de devlet okullarında eğitim ücretsizdir. 2012 yılında çıkan yasa ile 4+4+4 şeklinde 12 yıllık bir süreyi kapsamıştır (Arslan, 2022). Suriye'de eğitim 6-12 yaş arası ücretsiz ve zorunludur. Dolayısıyla zorunlu eğitim öğretim süresi iki ülke arasında farklılık göstermektedir.

Suriyeli sığınmacı öğrencilerin ilk geldikleri dönemde eğitimde karşılaştıkları sorun müfredat olmuştur. Bu sebeple pek fazla müfredat çalışması yapılamamıştır. Yapılan çalışmalar ise Türkçe eğitimi ve onun seviyeler şeklinde kademelere göre düzenlemesidir (Tanrıkulu, 2017, s. 137). Fakat zamanla bu göçün geçici olmadığı anlaşılınca sığınmacı öğrencilerin eğitimlerini devam ettirebilmeleri gerekliliği düşünülerek Türk eğitim sistemine sosyal uyum çalışmaları başlatıldı. İlk etapta GEM'ler aracılığı ile verilen eğitim öğrencilerin resmi okullara transferleri ile farklı bir boyuta taşındı. Artık Türk öğrencilerin aldıkları müfredata göre eğitim alabileceklerdir. Kubilay ve Akbaşlı (2021, s. 438)'nın yaptığı çalışmada sığınmacı öğrencilerin devam edecekleri kurumlar arasında müfredat ve eğitim dilinin paralel olmaması da geçiş yapan öğrencilerin hazırbulunuşluk ve uyum sorunu çıkaracağını belirtir.

Sığınmacı öğrencilerin Suriye'de aldıkları eğitim müfredatı ile Türk eğitim sistemi müfredatı arasındaki farklılıklar sığınmacı öğrencinin akademik başarısı üzerinde belirleyici etkiye sahiptir. Müfredat sorununu en iyi şekilde saha da öğretmenler görebilmektedir. Özellikle lise kademelerinde görev yapan öğretmenler sığınmacı öğrencilerinin iki müfredatı kıyaslayabilecek seviyeye ulaştıklarını gözlemlemektedirler.

Tanrıkulu (2017, s. 138), Suriye'den yapılan göçlerin özellikle Suriye'nin Türkiye sınırına yakın bölgelerinden olduğunu ifade ediyor. Suriye genelinde zorunlu eğitimin sadece 8. sınıfa kadar ve lise eğitiminin ise zorunlu olmayıp sadece başarılı öğrencilerin devam ettirildiğini ifade etmektedir.

2.3.9. Yükseköğretim

Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS) sınavı ilk olarak 1981 yılında kendi imkanları ile gelen yabancı uyruklu öğrencilere yapılmıştır. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı 2010 yılında kaldırılmıştır (Demirhan, 2017, s. 550). Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı artık üniversitelerin kendi kriterlerine göre yapılmasının önüne açılmış oldu.

Suriyeli sığınmacı öğrencilerin yükseköğretimine yönelik çalışmalar ilk defa 2012 yılına tekabül etmektedir. YÖK, Suriye sınırına yakın şehirlerdeki üniversiteler de Suriyeli öğrencilerin özel öğrenci olarak eğitim hizmetlerinden faydalanabilmelerini gerçekleştirdi (Kaya ve Şahin, 2021, s. 42).

Türkiye'de yapılan Suriyeli sığınmacıların yükseköğretime erişimlerine yönelik düzenlemelerle Suriyeli sığınmacı öğrencilerin Türkiye'deki üniversitelerde okuma oranlarında belirgin bir şekilde artış olduğu görülmüştür. 2022-2023 eğitim öğretim yılında yükseköğretimde kayıtlı Suriye uyruklu öğrenci sayısı 53097'ye ulaşmıştır (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2023).

2.3.10. Diploma/Sertifika

Suriyeli sığınmacılar Türkiye'ye geldiklerinde ilk etapta sivil toplum kuruluşları aracılığı ile eğitim almalarını sağladılar. GEM'lerin açılmasıyla Suriyeli sığınmacı öğrenciler eğitimlerini burada devam ettirdiler (Turan ve Fansa, 2021, s. 13). MEB, GEM'lerde okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kademesindeki sığınmacı öğrencilerin eğitime erişim imkânı sağladı.

GEM'lerde verilen eğitim Arapça ve Türkçe eğitimi olduğu için herhangi bir sertifika veya diploma niteliği yoktur. Bu durum sığınmacı öğrenciler için çözülmeyi bekleyen bir problem olmaktaydı. MEB bu hukuksal engelleri kaldırabilmek ve sığınmacı öğrencilerin uluslararası denkliği olan diplomalara sahip olabildikleri hukuksal düzenlemeyi yapmıştır (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). GEM'lerden sığınmacı öğrenciler devlet ve özel okullara transfer edilerek ve aynı zamanda açık

liselere kayıt yaptırmaları sağlanarak diploma alabilmeleri sağlandı. Bu okullarda diploma alan öğrenciler artık farklı ülkelerde eğitimlerine devam etmek isterlerse uluslararası geçerliliği olan diplomalara sahip olmaya başlamışlardır. Aynı zamanda edindikleri sertifikalar ile iş yeri açabilme yetkisi elde edebildiler.

Türkiye sığınmacı öğrencilerin diploma ve sertifika alabilmelerini sağlayan hukuksal bariyerleri kaldırarak eğitimde fırsat eşitliği kapsamında önemli adımlar atmıştır. Türk öğrenciler ile göçmen öğrenciler aynı imkanlardan aynı şartlarda faydalanmaya başladı.

2.3.11. Okul Bulamama/Okulu Bırakma/ Okulu Terk Etme

Geçici koruma kapsamı altında bulunan Suriyeli sığınmacı öğrencilerin yaşadığı bir sorun da yaşadıkları bölgelerde okullarda yer bulamamalarıdır. Başvurulan okullarda kontenjan bulunmamakta ya da yeteri kadar kontenjan olmamaktadır. Özellikle de büyükşehirlerde ikamet eden Suriyeli sığınmacılar bu sorunu daha fazla yaşamaktadırlar.

Tanrıkulu (2017, s. 133), bölgeler arası dersliklerin farklılıkları göz önüne alındığında ve öğrenci yoğunlukları iller bazında düşünüldüğünde bazı bölgelerde kontenjan olmasına rağmen sığınmacı öğrenciler gitmemektedir. Göç öncesi ve göç sürecinde yaşanan komşuluk ve akrabalık bağlarının da etkisi ile bazı bölgelerde sığınmacılar yoğunlaşmıştır (Yaman, 2017, s. 106). Dolayısıyla sığınmacılar yoğun yaşadıkları bölgelerde okul da kontenjan bulmakta zorluk yaşamaktadır.

Yaşanılan coğrafya insanların hayata bakış açısını değiştirmektedir. Suriye'de eğitime verilen önem aslında bu problemin anlaşılmasında büyük önem arz etmektedir. Her coğrafya kendi gelenek ve göreneklerine göre şekillenmektedir. Suriyeli sığınmacı öğrencilerin eğitime bakış açılarının doğru analiz edilmesi okulu terk etme sebeplerinin tespitinde fayda sağlayacaktır.

Erken yaşta evlilikler Türkiye'ye göç eden Suriyelilerde de görülmektedir. Suriye'de erken yaşta evlilik normal karşılanan bir durum olarak görülmektedir (Gül,

2022, s. 580). Bu durum sığınmacı çocuklarının lise çağına geldiklerinde okulu bırakmalarına neden oluşturmaktadır.

Gülerce ve Şahin (2022)'in çalışmasında sığınmacı çocukların okul terk etme ya da okulu bırakma sebeplerine yönelik önemli bulgular sunmaktadır. Sığınmacıların yoğun yaşadıkları ekonomik yetersizlikler, eğitim materyallerinin eksikliği, dil bariyeri, sağlık sorunları, dışlanma, damgalanma, akran zorbalığı, okul ile yaşadıkları mekân arasındaki mesafenin uzaklığı, ulaşım sorunları gibi sebepler okulu bırakmalarına yol açmaktadır (Gülerce ve Şahin, 2022, s. 51,52,53,54,55).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

3.1.1. Araştırma Yöntemi

Çalışmada araştırma modeli olarak nitel araştırma yöntemi seçilmiş ve analiz birimi olarak tümevarım seçilmiştir. Nitel araştırmacılar çalışmalarını yürütürken araştırma sorununun doğal ortamına bizzat kendileri de katılarak yerinde tecrübe ederek verileri toplarlar. Bu durum görüşmecilerden elde edilecek verileri doğal ortamında doğrudan elde etme olanağı sunmaktadır (Creswell, 2020, s. 46). Nitel araştırmacı sahadan sağlıklı verileri alıp işleyebilmesi ve yorumlayabilmesinde doğal ortamın tecrübe edinilmesi önem arz etmektedir.

Nitel araştırmacılar verilerini toplarken kullandıkları veya kullanacakları araçları belirlerken önceden hazırlanmış anket gibi araçlara rağbet göstermek yerine kendilerinin çalışma konularına uygun açık uçlu sorular oluşturmaya çalışırlar (Creswell, 2020, s. 46). Nitel araştırmacılar genelde mikro düzeyde sorunları gün yüzüne çıkarabilmek ve karşılaşılacak yeni durumlara göre çalışmanın yönünü belirleyebilmektedirler. Çalışma sığınmacı öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştığı sorunları mikro düzeyde belirleyebilmek için veriler yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır.

Yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerde araştırmacı soruları ile alakalı ön bir hazırlık yapar ve bunu anlaşılır kılmaya çalışır, görüşme esnasında beklenmedik durumlar ile karşılaşınca araştırmacı soruları düzenler ve tekrar görüşmeciye sorularını yöneltir (Polat, 2022, s. 172). Çalışma öncesinde hem öğrencilere hem de öğretmenlere yönelik ön hazırlık olarak soru formları (EK-1, EK-2) oluşturularak veri toplama süreci başlatılmıştır. Toplanılan verilerden elde edilen bulgular içerik analizi ile yorumlanarak analiz edilmiştir.

3.1.2. Araştırmanın Önemi

Toplumsal bir olgu olarak göç, çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Göç, sosyoloji biliminin en temel konularından birisi ve süreç içerisinde toplumsal yapıya ve toplumsal değişime etkisi gibi işlevleri olan çok boyutlu bir olgudur. Göç olgusunun kendi içerisinde dinamiklerinin olması ve bu dinamiklerin belirlenmesi sosyal çalışmacılar açısından büyük önem arz etmektedir. Çalışma bu dinamikler içerisinden kategorileştirilerek eğitim gören genç kitlenin karşılaştığı sorunların neler olabileceğinin belirlenmesidir. Gelecekte Türkiye toplumunun bir parçası olacak bu kitlenin sosyal uyum sürecine katkıda bulunacak veriler oluşturabilmek açısından önem arz etmektedir. Sığınmacı öğrencilerin eğitim sorunlarının belirlenmesi onların eğitim öğretim de karşılaştıkları sorunlara yönelik oluşturulacak politikalar üretilmesinin yanı sıra sığınmacı öğrencilerin toplumsal uyum sürecini de katkı sağlayacaktır.

3.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma sığınmacıların tamamını kapsamayıp Suriyeli sığınmacı öğrenciler ile sınırlandırılmıştır.

Çalışma Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin eğitim öğretim süreçlerinde karşılaştıkları sorunlar ile sınırlandırılmıştır.

Suriyeli öğrenciler arasından ortaöğretimde eğitim öğretim gören öğrenciler bir başka sınırımızı oluşturmuştur.

Çalışma sadece Şanlıurfa ili Haliliye ilçesinde bulunan iki okulda eğitim gören Suriyeli sığınmacı lise öğrencileri ile gerçekleştirildi. Bu sebeple çalışma geneli temsil etmemektedir.

3.1.4. Evren ve Örneklem

Çalışmanın örneklemi kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu bağlamda Şanlıurfa ili Haliliye ilçesine bağlı 18 Mart Çanakkale Şehitleri Anadolu Lisesi ve Süleymaniye Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde çeşitli kademelerde eğitim gören Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin arasından 20 öğrenci ve yine bu okullarda görev yapan 15 öğretmen görüşmeci olarak seçilmiştir. Görüşmelerin gerçekleştirildiği öğretmen ve sığınmacı öğrenciler rastgele seçilmiştir. Görüşmeci öğretmen ve öğrenciler gönüllük ilkesinde göre belirlenmiştir.

Çalışma için belirli ölçütleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Sığınmacı lise düzeyinde eğitim gören öğrenciler çalışmanın analiz birimini oluşturmaktadırlar. Bu öğrencilerin yoğun olarak gittikleri okullar çalışmanın derinlemesine analiz edebilme olanağına yardımcı olacağı için seçilme ölçütlerindendir.
- Örneklem seçilirken kız ve erkek sığınmacı öğrenciler üzerine yapıldığı için cinsiyetten kaynaklı sorunların önüne geçilmiştir. Eğer sadece bir grup ile çalışma yapılsaydı sadece o grubun sorunları tespit edilecekti. Bu durum sorun oluşturmaması için iki farklı okul türünde iki farklı cinsiyette eşit sayıda öğrenci seçimi bir diğer ölçüt olmuştur.
- Haliliye ilçesinin seçilmesi sığınmacı nüfusunun yoğun olarak yaşadıkları bölgelerden birisi olmasıdır.

3.1.5. Veri Toplama ve Analiz

Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerde araştırmacı görüşme sürecini idare eder ve kolaylaştırır. Süreç içerisinde aktif bir rol alır (Punch, 2005, s. 168). Yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşme formunun hazırlık aşamasında genel problemin alt başlıklı temaları düşünülerek hazırlandı. Çalışma Harran Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan alınan Evrak

21.01.2022-99946 tarih ve sayılı etik kurul onayı (EK-4) çerçevesinde yürütülmüştür. Ayrıca çalışma sığınmacı lise öğrencilerinin okuduğu okullarda olması sebebiyle Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü E-47377298-44-45720601 sayı (EK-3) 16/02/2022 tarih 43611425 sayılı Valilik Makamı Onayı (EK-3) alınarak görüşmeler Mart-Nisan 2022 ayları içerisinde gerçekleştirildi.

Veri toplama sürecinde öğrenci velileri bilgilendirilmiş ve Veli Onay Formu (EK-5) okutularak imzalanması istenmiştir. Bunun için görüşme gününden birkaç gün önce görüşme yapılması planlanan öğrencilere Veli Onay Formu verilerek velilerinden imzalı onay almaları istenmiştir. Veli onay formu imzalanan ve görüşmeyi kabul ederek Gönüllü Katılım Formu 'nu (EK-7) imzalayan öğrenciler ile derslerini ve temel ihtiyaçlarını aksatmayacak şekilde öğle aralarında 45 dakika 1 saat arasında süren görüşmeler sağlanmıştır. Aynı şekilde öğretmenlerden de Gönüllü Katılım Formunun (EK-6) dikkatlice okunarak imzalanması istenmiş ve ardından görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden önce kişisel bilgilerin gizliliği ve elde edilen verilerin sadece bilimsel amaçlı kullanılması görüşmecilere bildirilmiştir.

Verilerin analiz sürecinde örneklemdeki öğrenci ve öğretmenlere yapılacak atıflarda kişisel bilgilerinin gizli tutulması amacıyla kodlar verilmiştir. Örneklemdeki kız öğrenciler için 1-KÖ, 2-KÖ, 3-KÖ, erkek öğrenciler 1-EÖ, 2-EÖ, 3-EÖ, öğretmenler ise Ö1, Ö2, Ö3 şeklinde herhangi bir cinsiyet ayrımına gidilmeksizin kodlama yapılmıştır.

Tablo 4: Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Öğretmenler	**Cinsiyet**	**Kıdem yılı**	**Branşı**
Ö1	Erkek	8	Matematik
Ö2	Erkek	13	Tarih
Ö3	Erkek	16	Tarih
Ö4	Erkek	10	Coğrafya
Ö5	Kadın	8	Beden Eğitimi
Ö6	Erkek	11	Bilişim Teknolojileri
Ö7	Kadın	3	Bilişim Teknolojileri

Ö8	Kadın	3	Türk Dili ve Edebiyat
Ö9	Kadın	1	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
Ö10	Erkek	2	Yabancı Dil
Ö11	Erkek	8	Matematik
Ö12	Erkek	3	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
Ö13	Erkek	20	Matematik
Ö14	Erkek	8	Türk Dili ve Edebiyat
Ö15	Kadın	3	Kimya

Öğrenciler belirlenirken kotalar kendi içerisinde alt kategorilere göre ayrıştırıldı. Olasılık dışı örneklem seçme türlerinde kotalı örneklem türü gelişigüzel örneklem türüne göre daha ileridir. Özellikle bazı kategoriler oluşturması ve alt kategorileri ayrıştırması bakımından çalışmacı için kolaylık sağlamaktadır. Neuman'a (2014) göre kotalı örneklemde araştırmacı önce örnek olay ya da görüşmecilerin olduğu kategoriler oluşturur daha sonra her bir kategorideki örnek olay sayısına ulaşmayı çalışır. Gelişigüzel değil daha ziyade kontrollü ya da kotalı örnekleme tekniği kullanılmaktadır. Öğretmen seçiminde her iki okulda da başta belirlenen sayıda öğretmen ile görüşme gerçekleştirildi.

Tablo 5: Örneklemdeki Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Öğrenci	**Cinsiyet**	**Yaş**	**Sınıf**
1-EÖ	Erkek	15	10
2-EÖ	Erkek	16	10
3-EÖ	Erkek	16	10
4-EÖ	Erkek	16	10
5-EÖ	Erkek	18	11
6-EÖ	Erkek	14	9
7-EÖ	Erkek	14	9

8-EÖ	Erkek	16	9
9-EÖ	Erkek	18	11
10-EÖ	Erkek	16	11
1-KÖ	Kız	16	9
2-KÖ	Kız	17	10
3-KÖ	Kız	17	11
4-KÖ	Kız	16	10
5-KÖ	Kız	17	11
6-KÖ	Kız	16	11
7-KÖ	Kız	19	11
8-KÖ	Kız	17	12
9-KÖ	Kız	18	12
10-KÖ	Kız	16	10

Çalışmanın asıl amacı Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerin eğitimde karşılaştıkları sorunların neler olduğunu tespiti olduğu için alt bazı temalar oluşturuldu. Bu temaların doğrultusunda sorular oluşturuldu. Sorular görüşmeci tarafından açık, net, anlaşılır ve veri sunacak düzeyde hazırlandı. Yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniğinde sığınmacı öğrencilere Görüşme Soru Formundaki (EK-1) sorular sorularak veriler toplandı. Görüşmeye katılan öğretmenlere ise aşağıdaki Görüşme Soru Formundaki (EK-2) sorular sorularak veriler toplanmıştır.

Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler birbirini tekrarlamaya başladığında, araştırmacıda, veri toplama sürecinde doyuma ulaşıldığı kanaati oluşmuştur. Oluşturulan tema, kategori ve kodlar içerik analizi ile yorumlanmıştır. Çalışmanın asıl amacı olan sığınmacı öğrencilerin karşılaştığı sorunlardan başlıklar oluşturulmuş daha sonra elde edilen verilerden temalar ve temaların alt kodları oluşturulmuştur. Kodlar ile tema arasında bağlantılar oluşturularak verilerde doğabilecek hatalar ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Temalar arasında bağ kurarken görüşme verileri ve dokümanlardan yararlanılmıştır.

3.2. BULGULAR

Çalışma sürecinde elde edilen verilerden temalar, kategoriler ve kodlar oluşturulmuştur. Veri analizleri sonucunda 12 tema ve 30 kategori elde edilmiştir. Tema ve kategoriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Kategoriler görüşmeye katılan Suriyeli sığınmacı lise öğrencileri ve öğretmenlerinden elde edilen verilerden hareketle oluşturulmuştur.

Tablo 6: İçerik Analizi Sonucunda Oluşturulan Temalar ve Kategoriler

Tema	**Kategoriler**
3.2.1.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Dil Sorunu	3.2.1.1.Sığınmacı Lise Öğrencilerin Dil Yeterliliği 3.2.1.2.Sığınmacı Lise Öğrencilerin Akademik Başarıları
3.2.2.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Ekonomik Sorunları	3.2.2.1Ulusal ve Uluslararası Destekler 3.2.2.2.Değişen Yaşam Koşulları
3.2.3.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Sosyal Uyumları	3.2.3.1.Dil Yeterliliği 3.2.3.2.Çevresel Faktörler 3.2.3.3.Geri Dönüşte Sosyal Uyum
3.2.4.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Akran Zorbalığı Sorunu	3.2.4.1.Psikolojik Etkenler 3.2.4.2.Kademe Bazlı Sorunlar
3.2.5.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Velilerinin Asimilasyon Endişesi	3.2.5.1.Çevresel Faktörler
3.2.6.Kültürel Farklılıklar	3.2.6.1.Kültürel Benzerlikler 3.2.6.2.Kültürel Farklılıklar

3.2.7.Çokkültürlülük ve Çok Kültürlü Bir Toplumsal Yapıda Sığınmacıların Sosyal Uyumu	3.2.7.1.Değerler 3.2.7.2.Demografik Yapı 3.2.7.3.Kültürel Benzerlikler
3.2.8.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Müfredat Sorunu	3.2.8.1.Dil Faktörü 3.2.8.2.Kültürel Özellikler 3.2.8.3.Psikolojik Etkenler
3.2.9.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Yükseköğretime Erişimi	3.2.9.1.Yabancı Öğrenci Sınavı Hakkında Bilgi 3.2.9.2.Yükseköğretim Planı 3.2.9.3.Sınava Hazırlık Süreci
3.2.10.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Diploma/Sertifika Sorunu	3.2.10.1.Diploma Hakkında Yeterli Bilgilendirme 3.2.10.2.Diploma Avantajları
3.2.11.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Gelecek/Meslek Kaygısı	3.2.11.1.Meslek Tercihi 3.2.11.2.Hayal Edilen Meslek İçin Yapılan Çalışmalar
3.2.12.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Okul Bırakma/Okul Terk Etme Sorunu	3.2.12.1.Kültürel Faktörler 3.2.12.2.Ekonomik Sebepler 3.2.12.3.Yaşam Tarzları 3.2.12.4.Gelecek Kaygısı 3.2.12.5.Bireysel Faktörler

3.2.1. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Dil Sorunu

Bu tema altında Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin dil yeterlilikleri ve akademik başarı düzeylerini etkileyen faktörler sunulmaktadır. Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin dil yeterliliği elde etmesi noktasında arkadaşlık ilişkileri, çevresel faktörler, ev ortamında konuşulan dil ile akademik başarılarını etkileyen okuma,

anlama, yazma becerileri, derse karşı ilgileri, dil bilmeme gibi faktörler Tablo 7'de gösterildiği gibi bu tema altında ele alınmıştır.

Tablo 7: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Dil Sorunu Temasının Kategorileri

3.2.1.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Dil Sorunu	3.2.1.1.Sığınmacı Lise Öğrencilerin Dil Yeterliliği	3.2.1.1.1.Arkadaşlık İlişkileri
		3.2.1.1.2.Çevresel Faktörler
		3.2.1.1.3.Ev Ortamı
	3.2.1.2.Sığınmacı Lise Öğrencilerin Akademik Başarıları	3.2.1.2.1.Okuma, Yazma, Anlama Becerileri
		3.2.1.2.2.Derse Karşı İlgi
		3.2.1.2.3.Dil Bilmeme

3.2.1.1. Sığınmacı Lise Öğrencilerin Dil Yeterliliği

Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerin eğitim öğretim sürecinde karşılaştıkları önemli sorunların başında dil probleminin geldiği iddia edilebilir. Dolayısıyla dil probleminin Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerin eğitim öğretim sürecini ve onların toplumsal uyumunu etkilediği söylenebilir.

Görüşmeye katılan sığınmacı öğrencilerin büyük çoğunluğu dil sorununu çözdüklerini ifade etmişlerdir. Görüşmeye katılan 5 sığınmacı öğrenci ise Türkçe konuşabilme konusunda kendisini yeterli seviyede görmediğini ifade etmiştir. Dolayısıyla dil sorununu henüz çözemeyen Suriyeli sığınmacı öğrenciler bulunmaktadır. Benzer bulgular Harran Üniversitesi'nde yapılan çalışmada da görülmektedir. Kaya ve Şahin (2021, s. 80)'in Harran üniversitesinde eğitim gören Suriyeli sığınmacı öğrenciler ile yaptıkları çalışmada Türkçe dil yetersizliğinden kaynaklı sorun yaşadıklarını ifade edenlerin oranı %33,8 olarak ortaya çıkmıştır.

Bu bölümde sığınmacı öğrencilerin dil yeterliliklerini etkileyen arkadaşlık ilişkileri, çevresel faktörler ve ev ortamı gibi faktörler öğrenci ve öğretmen görüşlerinden elde edilen veriler çerçevesinde kodlandırıldı.

3.2.1.1.1. Arkadaşlık İlişkileri

Suriyeli sığınmacı lise öğrencileri göçün yaşandığı ilk dönemlerde dil konusunda zorluk yaşamışlardır. Bununla birlikte zamanla dil sorununu çözdüklerini fakat alışma sürecinin kendileri açısından zor geçtiğini belirtmişlerdir. Öğrenciler Türkçeyi öğrenme sürecinde arkadaşlarından ve telefon, tablet gibi teknolojik araçlardan aldıkları destekle ihtiyaçlarını karşıladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler dil konusunda aldıkları desteklerle ilgili şu ifadeleri kullanmışlardır:

> "Arapça ve Türkçe bilen bir arkadaşım bana yardımcı oldu. Ne zaman yardıma ihtiyacım olsa ona yardımcı olması için ricada bulunurdum. Çok zorluk yaşadığımı düşünmüyorum (1-EÖ)".

> "İlk geldiğimde GEM'lerde başladım. Devlet okuluna geçtiğimde çok zorlandım hatta okulu bırakacaktım. Hocalarım ve arkadaşlarım destek verdiler bana sağ olsunlar (6-KÖ)".

Dil öğrenme sürecinde arkadaşlık ilişkilerinin öğrenme sürecine olumlu yönde etki ettiği görülmektedir. Sığınmacı öğrencilerin kurdukları olumlu arkadaşlık ilişkileri dil öğrenme sürecini kolaylaştırdığı, toplumsal uyum sürecini olumlu yönde etkilediği iddia edilebilir.

Görüşmeye katılan 15 öğretmenin tamamı sığınmacı öğrencilerin dil yeterlilikleri konusunda benzer düşünceleri ifade ettikleri görülmüştür. Öğretmenler dil yeterliliği anlamında sığınmacı öğrencilerin yeterli seviyede olduklarını düşünmemektedirler. Aşağıda görüşmelere katılan bazı öğretmenlerin dil yeterliliği konusunda görüşlerine yer verilmiştir:

> "Dil konusunda yetersiz olduklarını düşünüyorum (Ö3)".

> "Dil konusunda yetersizler. Ders anlattığımız zaman bizi anlamadıkları çok nokta oluyor (Ö7)".

> "Geliş yıllarına göre değerlendirebiliriz. Yeni gelmiş olanlar yaşları itibari ile çok çabuk Türkçe öğreniyorlar okul ortamında etkileşimli bir ortamda oldukları için çabuk öğreniyorlar. Yine de sıkıntı yaşayabiliyoruz. Ana dilleri gibi değil. Deyimleri kullandığımızda çocuk bunu anlamıyor. Ne demek

istediğimi anlamıyor. Burada doğanlarda herhangi bir sıkıntı yok. Hatta ben Türk öğrencilerden ayırt edemiyorum. Türk Dili ve Edebiyat dersi bir kültürel birikim istiyor. Türk edebiyatını anlatıyoruz bize has, bize öz, bizim kültürümüz o yüzden çocukların en zorlandığı ders Edebiyat dersidir. Bu kültüre hâkim olmadıkları için ders de zorlanıyorlar. Fizik, kimya ve matematik daha evrensel olduğu için o dersleri anlayabiliyorlar (Ö8)".

Öğretmen görüşlerinden hareketle sığınmacı öğrencilerin dil yeterliliği konusunda farklı özellikler sergiledikleri ifade edilebilir. Sığınmacı öğrencilerin dil konusundaki yetersizlikleri akademik anlamda gelişimlerini olumsuz etkilemektedir.

3.2.1.1.2. Çevresel Faktörler

Sığınmacı öğrencilerin ikamet ettikleri semtlerin de onların dilsel yeterlilikleri üzerinde etkisi olmaktadır. Sığınmacıların yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde öğrenciler anadilleri ile konuştukları için Türkçeye fazla ihtiyaç duyulmamıştır. Dolayısıyla bu durum sığınmacıların Türkçe dil yeterliliklerinin gelişmesini engelleyici bir durum oluşturmaktadır. Sığınmacı öğrencilerden birisi dil yeterliliği konusunda görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

"Hiç Türkçe bilmiyordum hiçbir şey anlamıyordum. Türkiye'ye gelmeden önce birkaç Türkçe kelime öğrendik. Bunları bilirsek Türkçe bilmiş olacağımızı sanıyorduk. Ama geldiğimiz zaman her şey farklıydı. Hiçbir şey bilmiyorduk, anlamıyorduk ama Eyyubi'ye ilçesinde yaşıyorduk orada Arapça çok fazla konuşuluyordu. O yüzden çok zorluk yaşamıyorduk (2-EÖ)".

Yaşanılan çevre, mahalle, bina veya yapıda yoğun olarak aynı dili konuşan bireylerin olması hâkim dilin öğrenilme sürecini uzatmaktadır. Yukarıdaki örnekte çift yönlü bir durum söz konusu olmaktadır. Öncelikle yaşanılan bölgede yoğun olarak kendi anadillerini konuşan bireylerin olması nedeniyle hâkim dile ihtiyaç duyma oranı azalmaktadır. Dil öğrenme sürecinin uzaması aynı zamanda sosyal uyum sürecini de engelleyici bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

3.2.1.1.3. Ev Ortamı

Sığınmacıların ev ortamında anadilleri ile konuşmalarının da Türkçeyi öğrenme süreci üzerinde yavaşlatıcı etkisi olmaktadır. Sığınmacı öğrenciler ev ortamında ebeveynleri ile Arapça ve Kürtçe konuştuklarını, dışarıda ise Türkçe konuştuklarını ifade etmişlerdir. Bu durum da sığınmacı öğrencilerin dil gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrencilerden bazılarının ev ortamında konuşulan dil ile ilgili görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

> "Türkçe konuşabiliyorum. Kardeşlerimle Türkçe babam ve annemle Kürtçe konuşuyoruz (4-KÖ)".

> "Çok az Türkçe konuşuyorum. Genelde Arapça konuşuyoruz. Kardeşlerimin işleri için evde Türkçe konuşuyoruz ama genelde evde kullandığımız dil Arapça oluyor (1-EÖ)".

Görüşmelere katılan diğer sığınmacı öğrenciler de yukarıda belirtilen görüşlere benzer nitelikte görüşler ileri sürmüşlerdir. Öğrenciler genelde ev ortamında anadillerini konuştukları kamusal alanda ve kardeşleri ile aralarında Türkçeyi konuştuklarını ifade etmişlerdir. Türkiye'de doğan veya Türkiye'de küçük yaştan itibaren bulunan sığınmacı öğrencilerin dil konusunda sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Ancak daha ileriki yaşlarda bulunan sığınmacılar ev ortamında kendi anadillerini devam ettirdikleri için dil yeterliliği konusunda istenilen düzeye gelmediği anlaşılmıştır. Buradaki sorun anadil ile ilgili olmamakla beraber sığınmacı öğrencilerin dil yeterliliklerinin önündeki engellerin neler olduğu sorunudur. Sığınmacı ailelerin evde anadilleri ile konuşuyor olmaları çocuklarının Türkçeyi geliştirmelerinde engel oluşturan bir faktör olarak görülebilir.

3.2.1.2. Sığınmacı Lise Öğrencilerin Akademik Başarıları

Sığınmacı öğrencilerle yapılan görüşmelerde elde edilen verilere göre sığınmacı öğrenciler Türkçe bir metni okumakta zorluk yaşamamakta, Türkçe yazı yazmada ise ilk zamanlar zorlanmadıklarını fakat şu an herhangi bir sıkıntı

yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Görüşmeye katılan öğrencilerin tamamı Türkçe yazı yazmakta zorluk yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler ile yapılan görüşmelerde ise sığınmacı öğrencilerin dil yetersizliklerinden kaynaklı akademik başarılarının düştüğü yönde görüş ortaya çıkmıştır. Bu bölümde sığınmacı öğrencilerin okuma, yazma ve anlama becerileri, derse karşı ilgi, dil bilmeme gibi faktörlerden hareketle kodlara yer verilecektir.

3.2.1.2.1. Okuma, Yazma ve Anlama Becerileri

Anlatılan metinleri hafızada tutabilme ve yazıya aktarabilme yeterliliğinde sığınmacı öğrencilerin büyük çoğunluğu metinleri yazıya aktarabildiğini ifade etmişlerdir. Bazı öğrenciler ise hocalardan yardım istediklerini belirtmişlerdir.

> "Bazen zorlanıyorum hocadan tekrarlamasını istediğimde yazabiliyorum. Sorun olmuyor (1-EÖ)".

> "Hocalar anlatınca bazen yetişiyorum bazen yetişemiyorum (3-EÖ)".

> "Evet yazabiliyorum. Yabancı kelimeler olduğu zaman hocadan destek alıyorum (3-KÖ)".

> "Bazen yazamıyorum. Hocaya tahtaya yazmasını istiyorum o şekilde yazıyorum (9-EÖ)".

Sığınmacı öğrencilerin ilk zamanlarda dil kaynaklı olarak derslerden verim alamadıklarını fakat zamanla dile olan hakimiyetlerinin gelişmesi ile derste anlatılanın daha iyi anlaşıldığını ifade etmişlerdir.

Öğretmenler sığınmacı öğrencilerin okuma, yazma ve anlama becerilerini bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirerek bu durumun dilsel yetersizlikten kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Aşağıda bazı öğretmenlerin okuma, yazma ve anlama becerileriyle ilgili görüşlerine yer verilmiştir:

> "Okuma ve yazma becerileri oldukça düşük, dinleme ve anlama konuyu bir yere kadar dinliyor öğretmenin hızlı konuşmasında veya farklı kelimeleri kullandığı zaman öğrenci bunu dinlemekte sıkıntı yaşıyor (Ö4)".

"Dersi anlamakta zorlanıyorlar diyebilirim. Tekrar etmek zorunda kalabiliyoruz. Hemen kavrayan da olabiliyor. Diğer öğrencilere göre biraz zaman alabiliyor anlamaları (Ö6)".

"Sığınmacı öğrenciler Türkçeye yeterince hâkim olmadıkları için dinleme, an lama, okuma vs. konusunda eksik kalıyorlar (Ö11)".

"Matematik evrensel bir dil olduğu için matematik konusunda herhangi bir sorun yaşamadım. Özellikle Suriyeli öğrenciler matematiği çok daha iyi yapıyor diyebilirim(Ö1)".

Sığınmacı öğrencilerin dil yetersizliklerinin akademik başarı düzeyini etkilediği görülmektedir. Yukarıdaki veriler de sığınmacı öğrencilerin dilsel yetersizliklerinin olduğunu destekleyen ifadelerdir.

3.2.1.2.2. Derse Karşı İlgi

Sığınmacı öğrencilerin derslere göre farklı davranış biçimleri sergiledikleri görülmektedir. Türkçeye tam hâkim olmadıkları içim dilin öğrenilmesi sürecinde sıkıntı yaşarken matematik gibi daha sembol ve formül içerikli derslerde sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Görüşmeye katılan sığınmacı öğrenciler en çok ilgi duydukları dersleri İngilizce, Matematik, Felsefe, Coğrafya dersleri olarak belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerde sığınmacı öğrencilerin derslere karşı ilgileri ile ilgili bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

"İngilizce. Çok seviyorum. Küçüklükten bu yana evde İngilizce konuşmayı seviyorum (5-EÖ)".

"İngilizce dersini seviyorum (6-KÖ)".

"Felsefe ve İngilizce derslerini çok seviyorum. Daha kolay ve ilgimi çektiği için bu dersleri seviyorum (2-KÖ)".

Yukarıdaki görüşme verilerinde derse karşı ilgiyi belirleyen bireysel faktörler öne çıkmaktadır.

Sığınmacı lise öğrencilerin akademik anlamda anlamakta güçlük çektikleri ders veya dersler Türk Dili ve Edebiyatı, Matematik ve Kimya olarak sıralanmaktadır. Aşağıda sığınmacı öğrencilerin anlamakta güçlük çektikleri dersler ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir:

> "Türk Dili ve Edebiyatı dersinden zorlanıyorum çünkü dile hâkim değilim (6-EÖ)".
>
> "Türk Dili ve Edebiyatı dersi çok zor bir ders (10-EÖ)".
>
> "Matematik ve Türk Dili ve Edebiyatı dersi diyebilirim anlamakta zorluk yaşıyorum (8-KÖ)".
>
> "Türk Dili ve Edebiyatı dersi çok ağır bir ders olarak görüyorum. Kitap 300 sayfa falan. Çok sözel bir ders olarak görüyorum (2-EÖ)".
>
> "Kimya sembollerden dolayı dersi anlamakta zorluk yaşıyorum (1-EÖ)".
>
> "Kimya dersini öğrenmekte çok zorluk yaşadım (3-KÖ)".

Yukarıda verilen öğrenci görüşlerinde görüldüğü üzere bir dile hâkim olunmayınca o dilin gerekliliklerinin anlatıldığı derse karşı ilgi de düşmektedir. Sığınmacı öğrenciler Türkçe dil yeterliliklerine hâkim olamadıklarından Türk Dili ve Edebiyat dersine karşı yeterli ilgiyi gösteremedikleri ifade edilebilir.

3.2.1.2.3. Dil Bilmeme

Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerin akademik anlamda sorunlar yaşadıkları dersler arasında Türk Dili ve Edebiyatı dersinin olması devam eden dil sorunun olduğunu da göstermektedir. Öğretmenler genel anlamda dilden kaynaklı sorunları ön plana çıkarmışlardır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin sığınmacı öğrencilerin dil bilmeme konusundaki görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

> "Sığınmacı öğrenciler akademik ders bilgilerini anlamakta zorluk yaşıyorlar (Ö15)".

"Sığınmacı öğrenciler Türkçeye yeterince hâkim olmadıkları için sığınmacı öğrencilerle iletişim konusunda sıkıntı yaşıyorum. Özellikle akademik anlamda zorluk yaşıyorum (Ö11)".

"Sığınmacı öğrencilere ders anlatırken devrik cümleler, atasözleri, dilbilgisi, ekler, kökler de zorluk yaşıyoruz (Ö8)".

"Sığınmacı öğrencilerin Türkçelerinin iyi olmamasından kaynaklı anlattığımız çoğu şeyi anladıklarını düşünmüyorum (Ö3)".

"Sığınmacı öğrencilerin anlattığım konuları anlamadıklarını hocam bir daha tekrarlayabilir misiniz dediklerini gördüm. Bunu da zorluk olarak görmüyorum (Ö6)".

Çalışmaya katılan öğretmen görüşlerinden hareketle sığınmacı öğrencilerin dilsel yetersizliklerinin akademik başarılarını etkilediği ifade edilebilir. Türk dilinin öğrenilmesi sığınmacı öğrencilerin eğitim öğretim sürecinde akademik başarısına katkı sunacağı gibi sığınmacı öğrencilerin sosyal uyum sürecine olumlu katkısı olacaktır.

3.2.2. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Ekonomik Sorunları

Bu tema altında Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerine yapılan ulusal ve uluslararası destekler ile değişen yaşam koşulları kategorileştirilmiştir. Görüşmeye katılan Suriyeli sığınmacı lise öğrencileri ve öğretmenlerinin sığınmacı öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamada ulusal ve uluslararası desteklerin yeterliliği, yetersizliği, yapılan destekler hakkında bilgilenme, politikaların yeterliliği ile yetersiz koşullardan kaynaklı eğitim ortamında izole olmaları, eğitim harcamalarını karşılayamama gibi kodlar oluşturulmuştur.

Tablo 8: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Ekonomik Sorunları Temasına Ait Kategoriler

3.2.2.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Ekonomik Sorunları	3.2.2.1.Ulusal ve Uluslararası Destekler	3.2.2.1.1.Ulusal ve Uluslararası Desteklerin Yeterliliği
		3.2.2.1.2.Ulusal ve Uluslararası Destekleri Yetersizliği
		3.2.2.1.3.Ulusal ve Uluslararası Destekler Hakkında Bilgilenme
		3.2.2.1.4. Ulusal ve Uluslararası Politikaların Yeterliliği
	3.2.2.2.Değişen Yaşam Koşulları	3.2.2.2.1.Yetersiz Koşullardan Kaynaklı İzole Olma Durumu

Maddi imkânların her öğrenci için eşit olması elbette mümkün değildir fakat asgari düzeyde de olsa yaşam şartların olması beklenmelidir. Dolayısıyla bu durum fırsat eşitliğinin uygulamada yeterli olmasını gerektirir. Eğitimde fırsat eşitliğinin önündeki engellerden bir tanesi ailelerin maddi koşullarının yetersizliğidir. Maddi koşulların yetersizliği sadece sığınmacı öğrencilere has bir sorun değil fakat araştırma konusunun sınırlılıkları bazında ele alındığı için eğitim de fırsat eşitliği önem arz etmektedir. Türkiye sığınmacı öğrencilere yönelik eğitim politikaları ile fırsat eşitliği sağlama noktasında çalışmalar sürdürmektedir. Fakat sığınmacı öğrencilerin maddi yetersizlikleri eğitimden eşit derecede yararlanma noktasında sorun teşkil etmektedir.

Maddi sorunlar yaşayan çocuklar eğitim için gerekli zaman ve parayı bulamamalarından kaynaklı okula devam etme imkânı bulamamaktadır (Mutluay, 2010, s. 34). Sığınmacı öğrenciler eğitim hayatını devam ettirirken maddi desteğe ihtiyaç duymaktadır. Öğrenciler yeme, içme, ulaşım, giyim, ders materyalleri gibi parasal değere sahip girdilere ihtiyaç duymaktadır. Bu girdilerin maliyetleri ev

ekonomisi için sorunlar oluşturabilmektedir. Sığınmacı öğrenci maddi yetersizliklerden kaynaklı olarak okula devam etmeme kararı da alabilmektedir.

3.2.2.1. Ulusal ve Uluslararası Destekler

Bu bölümde sığınmacı öğrencilere yapılan ulusal ve uluslararası desteklerin yeterliliği ve yetersizliği, ulusal ve uluslararası destekler hakkında bilgilendirilmeleri ulusal ve uluslararası politikaların yeterliliği ele alınmıştır. Sığınmacı öğrenciler bilgi eksikliğinden dolayı ulusal ve uluslararası desteklerden nasıl faydalanacakları konusunda sorunlar yaşayabilmektedir. Ulusal ve uluslararası desteklere ulaşım hakkında yeterli bilgilenme sığınmacı öğrencilerin maddi imkanlarının iyileştirilmesi açısından önemlidir.

3.2.2.1.1. Ulusal ve Uluslararası Desteklerin Yeterliliği

Sığınmacı öğrenciler gerek ulusal gerekse de uluslararası kurum ve kuruluşlardan maddi açıdan destekler almaktadırlar. Görüşmeye katılan öğretmenlerden 5'i sığınmacı öğrencilerin maddi konuda sıkıntı yaşamadıklarını ifade ederken öğretmenlerden 5'i öğrencilerin maddi sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmiştir. Aşağıda yapılan desteklerin yeterli olduğunu belirten öğretmen görüşüne yer verilmiştir:

> "Maddi sıkıntı yaşadıklarını düşünmüyorum. Devletimizin sığınmacılara katkı sağladığını görüyoruz. Devletimiz yeterli desteği veriyor sığınmacılara. Aynı zamanda çeşitli Avrupa birliği fonları ile destek sağlanıyor. O yüzden maddi açıdan bir sıkıntı yaşadıklarını düşünmüyorum (8-Ö)".

Maddi sıkıntı yaşayan öğrencilere yönelik okul sosyal yardımlaşma kulüplerinde yapılan maddi destekler öğrencilerin maddi sorunlardan kaynaklı uyum problemi yaşamalarını önlemeye yönelik faaliyetler arasında gösterilebilir.

"Suriyeli öğrenciler arasında maddi sıkıntı yaşayan istisna çıkıyor. Çıkan öğrencilere de okul sosyal yardım kulübü yardımda bulunuyor (1-Ö)".

"Maddi sıkıntı yaşayan öğrencilere yönelik sosyal yardımlaşma kulübümüz aracılığı ile onlara maddi açıdan destek sağlayarak okula barışık olmasını amaçlıyoruz (6-Ö)".

Okullarda yapılan bu tür maddi destekler sığınmacı öğrencilerin maddi koşullarını iyileştirilmesine yardımcı olduğu gibi öğrencilerin toplumsal uyum sürecini de başarılı yürütülmesine katkı sunmaktadır.

3.2.2.1.2. Ulusal ve Uluslararası Destekleri Yetersizliği

Sığınmacı öğrenciler gerek ulusal gerekse de uluslararası kurum ve kuruluşlardan maddi açıdan destekler almaktadır. Yapılan desteklerin yeterli olup olmadığı çalışmaya katılan öğretmenlere ve sığınmacı öğrencilere soruldu. Öğretmenlerin bazıları yapılan maddi desteklerin yeterli bulurken bazı öğretmenler desteklerin artırılmasının öğrenci açısından olumlu olacağını ifade etmişlerdir. Öğrenciler ise yapılan yardımların yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Aşağıda bazı öğrencilerin yapılan destekler ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir:

"Herhangi bir kurumdan maddi destek alamıyoruz. Okullarda dağıtılan yardım dışında aldığımız bir yardım yok (1-EÖ)".

"Kızılay'dan maddi destek alıyoruz. Ama yeterli değil çünkü 9 kişiyiz (4-EÖ)".

"UNICEF yardım ediyor. Ama yeterli değil çünkü 10 kişiyiz (5-EÖ)".

Görüşmeye katılan öğrencilerin bazıları UNICEF ve Kızılay'dan destekler aldığını, okullardan da maddi destek alan öğrencilerin olduğunu fakat bu yapılan maddi desteklerin yeterli olmadığını biraz daha iyileştirilebileceğini çünkü geçim koşullarının kendilerini zorladıklarını ifade etmişlerdir. Sığınmacı öğrencilerin maddi sorunlar yaşadıkları ve yapılan desteklerin ise yetersiz kaldığı söylenebilir. Maddi konuda desteklerin artarak devam etmesi sığınmacı öğrencilerin eğitim öğretim hayatını sürdürmelerine yardımcı olacaktır.

3.2.2.1.3. Ulusal ve Uluslararası Destekler Hakkında Bilgilenme

Maddi desteklerin nasıl ve hangi şartlarda verildiği gibi bilgilendirici nitelikli dokümanlar hakkında bilgi sahibi olmakta maddi destekleri alma noktasında önemlidir. Çünkü birçok sığınmacı maddi desteklerden ya haberdar olamıyor ya da nasıl başvuracağını bilemiyor. Öğretmenler sığınmacıların hangi kurum veya kuruluşlardan destekler alabildikleri konusunda yeterli bilgiye sahipler mi? Bu soru sığınmacıların doğru yönlendirme ile desteklere ulaşabilmeleri açısından önem arz etmektedir.

"Maddi sıkıntı yaşayan sığınmacı öğrencilerin hangi kurumlardan destek alabilecekleri konusunda yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünüyor musunuz?" sorusuna 9 öğretmen öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olduğunu 2 öğretmen bilgi konusunda yetersiz olduğunu 2 öğretmen ise destekler konusunda bilen öğrenciler kadar bilmeyen öğrencilerinde olduğunu ifade etmişlerdir.

"Maddi açıdan sıkıntı yaşayan öğrencilerin maddi destek alabilecekleri bir kuruma yönlendirilmesi konusunda yeterli bilgiye sahip misiniz?" sorumuza çalışmaya katılan öğretmenlerden 5'i evet 8'i hayır cevabını ve 2 öğretmen ise cevapsız bırakmıştır. Maddi açıdan destek alabilecekleri kurum ve kuruluşlar konusunda öğretmenlerin belirli bir kesimi yeterli bilgiye sahip olduğunu ifade etmiştir. Fakat çoğu öğretmen öğrencilerin hangi kurum ve kuruluştan destek alacakları konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. Bu konuda bilgilendirici çalışmalar yapılarak öğretmen eğitimleri yapılırsa sığınmacı öğrencilerin desteklere ulaşması sağlanacaktır.

3.2.2.1.4. Ulusal ve Uluslararası Politikaların Yeterliliği

Sığınmacılara yönelik ulusal ve uluslararası politikalar sığınmacıların yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik yapılan faaliyetleri kapsamaktadır. Yürütülen politikalar öğretmen ve öğrencilerin bakış açılarından hareketle yorumlandı.

"Sığınmacı öğrencilerin maddi imkânlarını iyileştirmeye yönelik gerek ulusal gerekse uluslararası politikaların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna 7 öğretmen yapılan maddi yardımların yetersiz olduğunu, 6 öğretmen ise yeterli olduğunu düşünmüyor.

"Tabi ki yeterli diyemesek de geliştirilebilecek politikalar üretilebilir (6-Ö)".

"Yeterli olduğunu düşünmüyorum. Bu insani bir durum bu konuda biraz daha politikalar geliştirilebilir (10-Ö)".

"Yeterli olduğunu düşünüyorum ama çocuklara ulaştığı konusunda emin olamıyorum (9-Ö)".

Yürütülen politikaları yeterli gören öğretmenler olduğu gibi geliştirilmesi gerektiği görüşünü savunan öğretmenlerde olmuştur.

Maddi koşullar her bireyi etkilediği gibi sığınmacı öğrencileri de etkilemektedir. Sığınmacı öğrenciler ile yapılan görüşmelerde öğrencilerin göç sonrası maddi imkanlarının değiştiğini bu durumdan olumsuz anlamda etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Bazı sığınmacı öğrenciler aile bireylerinin Suriye'de işlerinin iyi olduğunu fakat Türkiye'ye geldiklerinde bu durumun değiştiğini ve ekonomik koşullarının olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir. Hatta ekonomik sorunlardan dolayı bazı ailelerin çocukları okulu terk etmek mecburiyetinde kaldıklarını belirtmişlerdir. Aşağıda bazı öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir:

"Babam ticaretle uğraşıyordu. Türkiye'de aynı işi devam ettiriyor. Suriye'de işlerimiz daha iyiydi (1-EÖ)".

"Babam demircilik yapardı. Suriye'de ekonomik durumumuz iyiydi. Fakat Türkiye'ye gelince ekonomik durumumuz zayıfladı biraz (8-EÖ)".

"Babam itfaiye memuruydu Türkiye'ye gelince iş bulamadı şu an evde oturuyor (8-KÖ)".

"Babam öğretmendi Suriye'de Türkiye'de tespih işi yapıyor (6-EÖ)".

"Maddi koşullar yetersiz olduğundan okulu bırakan öğrenciler oluyor (10-EÖ)".

Dolayısıyla göç sonrası değişen ekonomik koşulların sığınmacı üzerinde ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Burada yapılacak desteklerin sığınmacıların daha insani koşullarda yaşamlarını sürdürmeye yönelik politikalar ile sağlanması gerekmektedir.

3.2.2.2. Değişen Yaşam Koşulları

Değişen yaşam koşulları bireylerde ciddi değişimlere yol açabilir. Ekonomik olduğu gibi sosyal alan da değişime sebebiyet oluşturabilir. Sığınmacı bireylerin değişen yaşam koşulları ekonomik anlamda çocuklarının eğitim harcamalarını etkilemektedir. Suriye'de iş kurmuş bir bireyin bir anda değişen yaşam koşullarına ayak uydurması zor olacaktır. Bu durum sığınmacıların çocuklarının eğitim sürecine de çok ciddi etkisi olmaktadır. Ekonomik anlamda yaşanan bir çöküntü sığınmacıların çocuklarını okuldan almalarına yol açabilmektedir.

3.2.2.2.1. Yetersiz Koşullardan Kaynaklı İzole Olma Durumu

Uyum sürecinin çok farklı boyutları ya da etki alanları olabilir. Bu bölümde öğrencilerin yaşadıkları maddi sıkıntılar sonucu sınıf içerisinde arkadaşları ile uyum sürecine etkileri ele alındı. Eğitim öğretim sürecinde bazı maliyetler sığınmacılar açısından sorun oluşturabilmektedir. Sığınmacılar açısından bu durum biraz daha belirgin bir şekilde hissedildiği söylenebilir. Göç sonrası değişen yaşam koşulları nedeniyle ekonomik anlamda sorunlar ortaya çıktığında çocuğun eğitim sürecine de etki edecektir. Devlet okulları ücretsiz fakat kırtasiye, yemek, servis vb. harcamalar eğitim öğretim sürecinde çıkan harcamalardır. Aşağıda bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir:

> "Kılık kıyafette, kantin harcamasında arkadaşlarının gerisinde kalıyorlar. Bu durum çocukların izole olmasına neden oluyor (2-Ö)".

"Maddi sıkıntı yaşıyorsa en basitinden okula gidiş gelişte yol parası, arkadaşları kantinden bir şeyler alırken kendisi alamıyorsa bu da uyum sorunu oluşturacaktır (7-Ö)".

Sığınmacı öğrenci yetersiz koşulların etkisi ile kendisini sınıftan izole edebilir. Bu tür durumlar sığınmacı öğrencinin sosyal uyum sürecini ve akademik başarısını etkilemektedir. Gerekli imkanların sağlanması sığınmacı öğrencilerin bu tür sorunlarla karşılaşmasını önleyecektir.

3.2.3. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Sosyal Uyumları

Bu tema altında Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin dil yeterliliği ve çevresel faktörlerin sosyal uyum sürecine etkisi üzerine kategoriler oluşturuldu. Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerin dilsel faktörler, arkadaşlık ilişkileri, kent, komşuluk ilişkileri, ikamet ettikleri mahalle, zaman, akrabalık bağları, arkadaş çevresi, alışma süreci, sosyal yapıdaki farklılık ve kültürel değişimlerin uyum sürecinde etkisi şeklinde kodlandırılmıştır.

Uyum doğanın bir parçasıdır. İnsanlar da doğanın bir parçası oldukları için hem fiziki çevrelerine hem de sosyal çevrelerine uyum içerisinde bağlanması gerekmektedir. Dünyanın her yerinde ister iç göçmen ister zorunlu göçmen olsun yeni gittikleri yere hemen adapte olması beklenemez. Sığınmacılar da Türkiye'ye ilk geldiklerinde yaşadıkları sorunlardan bir tanesi sosyal uyum sorunu olmuştur. Her ne kadar kültürel benzerlik olsa da iki ülke arasında yine de bazı farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Tablo 9: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Sosyal Uyumları

3.2.3.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Sosyal Uyumları	3.2.3.1.Dil Faktörü	3.2.3.1.1.Dilsel Benzerlikler
		3.2.3.1.2.Arkadaşlıklar
	3.2.3.2.Çevresel Faktörler	3.2.3.2.1.Kent

		3.2.3.2.2.Mahalle/Komşuluk İlişkisi
		3.2.3.2.3.Zaman
		3.2.3.2.4.Arkadaş Çevresi
	3.2.3.3.Geri Dönüşte Sosyal Uyum	3.2.3.3.1.Alışma Süreci
		3.2.3.3.2.Sosyal Yapıdaki Farklılık
		3.2.3.3.3.Kültürel Değişim

3.2.3.1. Dil Faktörü

Sosyal uyum sürecinde en önemli sorunlardan birisi dil faktörüdür. Hâkim dilin yeterliliğine ne kadar çabuk ulaşılırsa uyum bir o kadar hızlı ve kolay olmaktadır. Çalışma da dil faktörünün benzerlik boyutu ve arkadaşlıklar kodları ile sosyal uyuma etkisi ele alındı.

3.2.3.1.1. Dilsel Benzerlikler

Suriye ve Türk toplumunun tarihsel bağlarının olması ve komşu iki ülke olması benzer özelliklere sahip toplumların oluşmasını da getirdiği söylenebilir. Sığınmacı öğrenciler Arapça ve Türkçe arasında ortak kelimelerin varlığının olması, dil konusunda sosyal uyum sürecini kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir.

> “Türkçe kolay bir dildir. Arapça ve Türkçe arasında ortak kelimeler çok fazla olduğunu söyleyebilirim (2-EÖ)”.

> “Türkçe kolay bir dil çünkü kelimeler birbirine çok benziyor (4-EÖ)”.

Türkçe ve Arapça arasında ortak kelimelerin varlığı sosyal uyum süreci açısından olumlu bir durum olmaktadır. Öğrenci kendi anadilinde kullandığı bazı

kelimeleri kullanmak için ekstra bir çaba içerisine girmemektedir. Bu durum sığınmacı açısından sosyal uyum sürecinde olumlu bir etki oluşturmaktadır.

3.2.3.1.2. Arkadaşlıklar

Öğrenciler ile yapılan görüşmelerde Suriye'den Türkiye'ye ilk geldiklerinde yaşadıkları önemli sorunların başında dil bariyeri gelmiştir. Sığınmacı öğrenciler arkadaşlarından, telefonlarından, bilgisayarlardan, hocalarından yardım alarak bu süreci çok kısa sürede atlattıklarını belirtmişlerdir. Aşağıda 4-EÖ öğrencinin görüşüne yer verilmiştir:

> "Türkçe öğrenme konusunda 6. Sınıfta baya zorlandım arkadaşlarım yardımcı oldu. Ancak o şekilde öğrendim (4-EÖ)".

Arkadaşlık ilişkilerinin sosyal uyum sürecinde önemli bir yere sahip olduğu ifade edilebilir. Sığınmacı öğrenciler arkadaşlarından aldıkları desteklerle ihtiyaçlarını dile getirmişlerdir.

3.2.3.2. Çevresel Faktörler

Sosyal uyum sürecinin önemli faktörlerinden birisi de çevresel faktörlerdir. Çevresel faktörler sosyal uyum sürecini olumlu yönde etkilediği gibi olumsuz yönde etkileme durumu da söz konusudur. Yapılan görüşmelerden kent, komşuluk, mahalle, zaman ve arkadaş çevresi gibi faktörler kodlandırılmıştır. Sığınmacı yaşayacağı çevreyi seçerken kendi kimliğinden insanların yoğun yaşadığı yerleri seçmektedir. Dil, din, gelenek görenek, örf ve adetler benzer olduğunda sığınmacı açısından bu bölgeler çekim alanı oluşturmaktadır. Çekim alanını oluşturan benzerliklerin sosyal uyum sürecinde etkileri kodlanarak ele alındı.

3.2.3.2.1. Kent

Kentlerin demografik yapıları sosyal uyum sürecinde belli bir etkiye sahiptir. Sığınmacının göç ettiği ülkeye entegre olmasına, o toplumun bir parçası olmasına ve o ülkede kendisini yalnız hissetmemesine katkıda bulunur. Şanlıurfa ili demografik yapısı ile komşu ülke Suriye ile benzer demografik yapıya sahiptir. Bu durum göç sürecinde ve sonrasında göç için hedef il varış ili olmasına da yol açmıştır. Aşağıda 6-Ö öğretmenin görüşüne yer verilmiştir:

> "Şanlıurfa Arap ve Kürt nüfusunun olduğu bir şehir uyum konusunda biraz daha sorunsuz biraz daha çabuk zamanda gerçekleştiğini görebiliyorum (6-Ö)".

Şanlıurfa kent merkezinin demografik yapısı sığınmacılar açısından çekim alanı oluşturmaktadır. Şanlıurfa kent merkezinde Türk, Arap ve Kürt etnik kimliğe sahip insanların iç içe yaşamaları göçmenlerinde benzer kimliklere sahip olması bu kentin sığınmacılar için bir çekim alanı oluşturmaktadır. Şanlıurfa ilinin demografik özelliği sığınmacıların bu kenti tercih etmelerinde etkili olduğu ifade edilebilir.

3.2.3.2.2. Mahalle/Komşuluk İlişkisi

Komşuluk ilişkileri sosyal uyum sürecinde önemli bir etki alanı oluşturmaktadır. Komşuluk ilişkileri olumlu ise sığınmacı açısından yaşanılan bölgede doğabilecek sorunları engellemektedir. Fakat tersi bir durumda sığınmacı açısından sorun teşkil etmektedir. Şanlıurfa ilinde yaşayan sığınmacıların komşuluk ilişkilerinin olumsuz bir durum sergilememesi uyum sürecinde olumlu bir etki oluşturmaktadır. Aynı şekilde ikamet edilen mahalle ile ilgili ise bir öğrenci şunu ifade etmiştir:

> "Mahallelinin bize karşı tavırları genelde olumlu oldu. Bizlere herhangi bir kötü söz söylemediler. Daha çok halimizi hatırımızı sordular (8-KÖ)".

Sığınmacıların sosyal uyum sürecinde yaşanılan çevredeki insanların sığınmacılara karşı algıları ve tutumları önemlidir. Komşuluk ilişkileri sığınmacıların

sosyal uyumuna doğrudan etki edecek bir durumdur. Komşuluk ilişkileri ile ilgili sığınmacı öğrenciler şu görüşleri ifade etmişlerdir.

> "Komşular çok iyi karşıladılar çok nazik insanlar. Bize karşı olumsuz bir durum sergilemediler (1-EÖ)".

> "Olumsuz bir durum ile karşılaşmadık daha çok olumlu tavır ile karşılaştık (6-EÖ)".

> "Ev sahibimiz bizimle bir aile gibi. Bize herhangi bir olumsuz durum görmedik (8-EÖ)".

> "Her şey olumlu 9 yıldır aynı evde kalıyoruz, herkes bizden memnun biz de onlardan memnunuz (3-KÖ)".

Sığınmacı öğrenciler komşuluk ilişkilerinden yana bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Şanlıurfalı komşularının sığınmacılara karşı önyargılar barındırmamaları sığınmacılarda oluşabilecek güvenlik kaygılarını ortadan kaldırmaktadır. Aynı zamanda olumlu komşuluk ilişkileri sığınmacıların sosyal uyum sürecini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

3.2.3.2.3. Zaman

Görüşmeye katılan sığınmacı öğrencilere, Türkiye'ye aileleriyle uyum sağladıkları konusundaki sorduğumuz soruya 2 öğrenci dışında diğer öğrenciler Türkiye'ye uyum sağladıklarını ifade etmişlerdir. 2 öğrenci ise sosyal uyum süreçlerinin devam ettiğini belirtmiştir. Aşağıda öğrenci görülerine yer verilmiştir:

> "Biz Türkiye'ye alıştık. İlk geldiğimizde zorluk yaşıyorduk, dil bize yabancı geliyordu, dış görünüşle bizleri yargılıyorlardı ama şimdi alıştık birbirimize (4-KÖ)".

> "Biz Türkiye'ye alıştık ama hala Suriye'yi özlüyoruz. İnşallah Suriye'ye tekrar döneriz bir gün muhakkak gideceğiz. Evlerimiz gitti ama hala gideceğiz diye bir umudumuz var (3-KÖ)".

"Göçün ilk zamanlarında hemen Suriye'ye gitmek istiyordum çok küçüklükten bu yana burada yetiştiğim için buraya alıştım. Suriye'ye dönmek istemiyorum (5-KÖ)".

Görüşmeye katılan öğrencilerin çoğunluğu Türkiye'ye uyum sağladıklarını düşünmektelerdir. Alışma süreçlerinde zorlandıklarını fakat şu an için bir sorun yaşamadıklarını dile getirmişlerdir. Küçük yaşta göç eden öğrenciler ise sosyal uyum sürecinden çok etkilenmediklerini dile getirmişlerdir.

3.2.3.2.4. Arkadaş Çevresi

Arkadaş çevresi uyum sürecinde önemli bir faktördür. Sığınmacı öğrencilerin sığınmacılar ile daha fazla uyum içerisinde olduklarını fakat Türk öğrenciler ile yeteri kadar uyumlu olmadıkları konusunda öğretmen görüşleri söz konusudur. Aşağıda öğretmen görüşlerine yer verilmiştir:

"Kendi aralarında daha uyumlular (13-Ö)".

"Türk öğrenciler ile uyum sorunu yaşıyorlar (14-Ö)".

"Sığınmacılar kendi aralarında uyumlu Türk öğrenciler ile pek uyum yaşadıklarını düşünmüyorum. Kendi dilinden olan insan ile rahat kaynaşabiliyor. Ana dili konuşma isteği kendi aralarına uyum oluştururken Türk öğrenciler ile kaynaşma da mesafeli davrandıklarını gözlemleyebiliyoruz (8-Ö)".

Dolayısıyla arkadaş çevresinin sosyal uyum sürecinde etkili olduğu söylenebilir. Öğretmen görüşlerinden hareketle sığınmacı öğrenciler kendi aralarında daha yakın arkadaşlık ilişkileri geliştirirken Türk öğrenciler ile aralarında mesafe oluşturmaktalardır. Bu durum gruplaşmalar oluşturabilir ve sosyal uyum sürecini olumsuz yönde etkileyebilir.

3.2.3.3.Geri Dönüşte sosyal Uyum

Suriye iç savaşı 2011 yılından bu yana devam etmektedir. 2011 yılından günümüze kadar Türkiye'ye Suriye'den göç gelmektedir. Şartların iyileşmesi ile geri dönüşlerin başlaması ihtimalinde sığınmacı çocukların tekrar sosyal uyum sorunu ile karşı karşıya kalacakları göz önünde bulundurulması gerekilen bir konudur. Birçok Suriyeli çocuk Türkiye'de dünyaya geldi ve Türk kültürü, Türk eğitim sistemi ile yetişti bu durum ileriki dönemlerde geriye göç sürecinde sorun oluşturacaktır.

3.2.3.3.1. Alışma Süreci

Görüşmeye katılan öğretmenlerden geri dönüş sürecinde yaşanabilecek sosyal uyum sorunları ile ilgili görüşleri aşağıda verilmiştir:

> "Buraya uyum sağlayan öğrenciler geri döndüklerinde sıkıntı yaşayacaktır. Ama buraya uyum sağlayamayan öğrenci geri döndüğünde sorun yaşamayacaktır (3-Ö)".

> "Burayı daha çok sevdiklerini alıştıklarını söylüyorlar döndüklerinde uyum sorunu yaşayacaklardır (8-Ö)".

Geri dönüş sürecinde sığınmacı çocukları bekleyen bir uyum süreci söz konusudur. Uzun süre yaşanılan bir ülkede zamanla o ülkenin kuralları içselleştirilir. Sığınmacılar da Türkiye'de geçirdikleri süre uzun olduğundan tekrar ülkelerine dönme ihtimalinde uyum sorunu ile karşılaşacaklardır.

3.2.3.3.2. Sosyal Yapıdaki Farklılık

Sığınmacı öğrencilerin uzun süre Türkiye'de kalmaları ve Türk toplum yapısının bazı özelliklerini öğrenmeleri sonucu geri dönüş sürecinde sorun yaşayabilecektir. Bu durum ile alakalı görüşmeye katılan 9-Ö öğretmen şöyle görüş dile getirmiştir:

"Sosyal uyum sorunu yaşayabilirler. Türkiye ve Suriye'nin sosyal yapısı farklı olduğu için uygulamalarda farklılık gösteriyor. Çocuklar uzun yıllardır Türkiye'de yaşıyorlar ülkelerine döndüklerinde illaki sorun yaşarlar (9-Ö)".

Türkiye ve Suriye'nin toplumsal yapıları farklılık arz etmektedir. Sığınmacılar uzun bir süre Türkiye'de bulundukları için Türk toplum yapısının bazı özelliklerini benimsemiş olabilirler. Geri dönüş ihtimalinde toplumsal yapıdaki farklılıkları görecekleri için sosyal uyum süreçleri sıkıntı oluşturacaktır.

3.2.3.3.3. Kültürel Değişim

Sığınmacılar Türk kültürünü etkilediği gibi Türk kültüründen etkilenmektedir. Yaşadıkları toplum da kültürel alışveriş kaçınılmaz bir durumdur. Sığınmacı öğrenciler de kültürel değişime uğradıklarından geri dönüş esnasında değişimden kaynaklı sosyal uyum sorunları yaşayacaktırlar. Geri dönüş süreci ile ilgili öğretmen görüşü şu şekilde olmuştur:

"Buraya geldiklerinde nasıl uyum sorunu yaşadıkları gibi gittikleri zaman da uyum sorunu yaşayacaklardır. Kültürel değişim yaşadıkları için gittiklerinde de ister istemez uyum sorunu yaşayacaklardır (10-Ö)".

Kültürel etkileşim sonucu elde edilen bazı kültürel özellikler sığınmacıların dönüş esnasında sorun teşkil edebileceği ifade edilebilir. Fakat burada şunu belirtmek gerekir ki her kültürel değişim dönüş sonrası sorun oluşturacak boyutta olmayabilir. Bazı kültürel değişimler sorun oluşturabilir.

3.2.4. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Akran Zorbalığı Sorunu

Bu tema altında Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin karşılaştıkları akran zorbalıklarının psikolojik etkenleri ve kademe bazlı sorunlar olarak kodlandırılmıştır. Görüşmeye katılan Suriyeli sığınmacı lise öğrencileri ve öğretmenlerinin görüşleri

çerçevesinde akran zorbalığında dışlama, gruplaşma, ayrımcılık, kademe düzeyi gibi kodlar oluşturulmuştur.

Tablo 10: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Akran Zorbalığı Sorunu

3.2.4.1.Psikolojik Etkenler	3.2.4.1.1.Dışlama/Gruplaşma
3.2.4.2.Kademe Bazlı Sorunlar	3.2.4.2.1.Ayrımcılık
	3.2.4.2.2.Kademe Düzeyi

3.2.4.1. Psikolojik Etkenler

Akran zorbalığı çocuklarda ve gençlerde sıklıkla karşılan bir sorun olmaktadır. Sığınmacı öğrenciler özelinde değerlendirdiğimizde bu durum iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki kendi yaşıtı olup kendi dilinde ve kendi ülke vatandaşından gelen zorbalıktır. Birey ait olduğu toplumun ferdinden bir zorbalığa maruz kalabilir. Bir diğeri ise yine yaşıtı olup farklı dilden konuşan ve gittiği ülkedeki yaşıtından gelen zorbalıktır. Bu durum da ise geldiği ülkedeki yaşıtlarından zorbalığa maruz kalabilir. Eğitim öğretim sürecinde akran zorbalığı sığınmacı öğrenci ve öğretmenlerinin bakış açısıyla dışlama, gruplaşma, ayrımcılık, kademe düzeyi şeklinde kodlandırıldı.

3.2.4.1.1. Dışlama/ Gruplaşma

Sığınmacı öğrenciler eğitim öğretim hayatları boyunca bir şekilde akran zorbalığı, gruplaşmalar ve dışlanmalara maruz kalabilmektedir. Aşağıda akran zorbalığı ile ilgili öğrenci görüşlerine yer verilmiştir:

> “Bazen tartışmalar olsa da ciddi derece de değil kendi aramızda hallediyoruz (1-EÖ)”.

“Akran zorbalığı yaşadık. Bazı oyunlarda sen Suriyeli git git bazen de sen Suriyeli gel gel diyorlar (6-EÖ)”.

“Evet oldu. Nadiren de olsa oluyor (4-EÖ)”.

Eğitim öğretim sürecinin uygulayıcıları öğretmenler ders ortamında her bir öğrencisinin eğitimden tam ve maksimum seviyede faydalanması için çalışmaktadır. Öğretmenler, sığınmacı veya yerli öğrenci ayrımı yapmadan öğrencilerin en yüksek seviyede eğitimden faydalanmaları için gayret sarf etmektedirler. Öğretmenler eğitim öğretim sürecinde bazen akran zorbalıklarına da denk gelebilmektedirler. Görüşmeye katılan 10 öğretmen sığınmacı öğrencilere yönelik akran zorbalıklarının yaşanabildiğini 5 öğretmen ise akran zorbalıklarının olmadığını belirtmiştir. Görüşmeye katılan öğretmenlerden bazılarının akran zorbalığı ile ilgili görüşleri ise aşağıda verilmiştir:

“Psikolojik olarak düşünüyorum. Öğrencilerin onları dışladığını düşünüyorum (2-Ö)”.

“Evet zaman zaman akran zorbalığına maruz kalabiliyorlar (9-Ö)”.

Sığınmacı öğrencilerin uğradıkları akran zorbalıkları sadece dışlama olmamaktadır bazı durumlarda gruplaşma da söz konusu olabiliyor. Görüşmeye katılan bazı öğretmenlerin gruplaşma ile ilgili görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Genelde gruplaşmalar oluyor (15-Ö)”.

“Birkaç defa denk geldim. Ufak tefek münferit olaylar oldu (10-Ö)”.

“Akran zorbalığı, gruplaşma, dışlanmaya evet şahit oldum. Tek yönlü bir dışlama değil. Sığınmacı öğrenciler kendi uyruğundan olmayan diğer uyruktaki öğrencileri de dışlayabiliyorlar (9-Ö)”.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu akran zorbalıklarının olabileceğini düşünmektedir. Okullarda akran zorbalığının engellenmesine yönelik eğitimlerin çocukların psikososyal gelişimlerine katkı sunacağı gibi toplumsal uyum açısından da önem arz etmektedir.

3.2.4.2. Kademe Bazlı Sorunlar

Akran zorbalığı kademeler arasında da farklılık gösterebilmektedir. Ortaokul düzeyinde farklı iken lise düzeyinde akran zorbalığı farklı olabilmektedir. Bu bölümde sığınmacı öğrencilerin akran zorbalığı sorunu, ayrımcılık ve kademe düzeyi bazlı kodlar ile ele alındı.

3.2.4.2.1. Ayrımcılık

Sığınmacı öğrenciler akran zorbalığını sadece eğitim öğretim sürecinde yaşamamaktadırlar. Bazen oyun esnasında da ayrımcılığa maruz kalabiliyorlar. Sığınmacı öğrenci 6-Ö bu durumu şöyle ifade etmektedir:

> "Akran zorbalığı yaşadık. Bazı oyunlarda sen Suriyeli git git bazen de sen Suriyeli gel gel diyorlar (6-EÖ)".

Sığınmacı öğrencinin yaşamış olduğu ayrımcı sözler akran zorbalığının oyunlarda da kendisini gösterdiği görülmektedir. Bu tür ayrımcılık içerikli düşünceler sığınmacıların ruhsal sorunlar yaşamasının yanında toplumsal uyum sürecine de zarar verecektir.

3.2.4.2.2. Kademe Düzeyi

Sığınmacı öğrenciler akran zorbalığının ortaokulda daha fazla ve şiddetli olduğunu ve lisede ise daha azaldığını ifade ediyorlar. Bu durum bize öğrencilerin henüz olayları yeteri derece kavrayamadıkları dönemlerde daha katı kararlar alabildiklerini göstermektedir. Aşağıda bazı öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir:

> "Ortaokulda yapıyorlardı. Lisede olmuyor. Ortaokul da sen Suriyeli buradan git, şeklinde söylüyorlardı. Ama şu an öyle bir şey yok (7-EÖ)".

"6. sınıftayken kavga çıktığında hep Suriyeli diye ayrım yapıyorlardı. Lisede zorbalık yapılmıyor (8-EÖ)".

"Şu an için lisede böyle bir şey yok ama ortaokul da çok yapılıyordu (10-EÖ)".

"İlkokul ve ortaokulda çok yaşadım. Herkes Suriyeli diyordu, konuşmuyorlardı, oynamıyorlardı ama sonradan alışmaya başladılar. Lisede karşılaşmadım (2-KÖ)".

"Sözel oldu ama çok şiddetli değildi. Yazıda geç kalınca bazen arkadaşlarımız işte siz geride kalıyorsunuz şeklinde bir baskı kuruyorlardı. Onun dışında bir şey yaşamadık. Lise de değil bu durum ortaokul da oldu (5-KÖ)".

"Akran zorbalığı yaşadım. Ortaokul da ilk sene yaşadım. Bizi anladıklarını düşünmüyorum. Ayrımcılık yapıyorlardı (6-KÖ)".

Sığınmacı öğrenciler akran zorbalıklarına daha çok ortaokul sürecinde denk geldiklerini lise düzeyinde akran zorbalıklarının azaldığını ifade etmişlerdir. Ortaöğretim düzeyinde öğrencilerin empati düzeylerinin gelişmesi ve olaylara nesnel bir göz ile bakabilme düşüncesi geliştirmeleri lise düzeyinde akran zorbalığının azalmasında etkili olduğu söylenebilir.

3.2.5. Sığınmacı Lise Öğrencilerin Velilerinin Asimilasyon Endişesi

Bu temada Suriyeli sığınmacı velilerinin çocuklarının asimle olacağı endişesi öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde çevresel faktörler başlığı ile kategorileştirilerek yaşanılan çevre kodu ile ele alındı.

Tablo 11: Sığınmacı Lise Öğrencilerin Velilerinin Asimilasyon Endişesi

3.2.5.Sığınmacı Lise Öğrencilerin Velilerinin Asimilasyon Endişesi	3.2.5.1.Çevresel Faktörler	3.2.5.1.1.Yaşanılan Çevre

Sığınmacı yaşadığı kültürden farklı bir kültüre geçtiği andan itibaren kültürel değişim süreci başlar. Diğer kültür ile kendi kültürü arasında kültür alışverişi olacaktır. Bu kültürel alışveriş sürecinde hâkim kültürün baskın etkisi sonucu kendi kültüründen uzaklaşabilir. Bu durum sığınmacının asimile olmasıyla sonuçlanabilir.

Suriyeli sığınmacılarda kendi kültürlerinden uzak başka bir toplumda yaşamaları doğal olarak asimile olma endişesini taşımalarına yol açacaktır. Asimilasyon da üst kültür alt kültürü kendi içerisinde zorunlu bir dönüştürme sürecine tabi tutar. Fakat sosyal uyum da göçmen bireyler kendi kültürünü yaşamaya devam eder sadece var olan üst kültüre bütünleşmeye çalışır. Bu bütünleşme isteklidir.

Türkiye, Suriye iç savaşından bu yana sığınmacıların topluma uyumunu destekleyici programlar uygulamıştır. Asimilasyonun aksine müfredatta Arapça seçmeli dersler hazırlayarak bu alanda oluşabilecek sorunları önleyici çalışmalar yapmıştır.

3.2.5.1. Çevresel Faktörler

Sığınmacılar genellikle aileleri, yakın akrabaları ve kendileri gibi göçmenler ile yaşamayı tercih etmişlerdir. Burada sığınmacı velilerin asimilasyon endişesi çevresel faktörlerin, yaşanılan çevre faktörü kodu ile ele alındı.

3.2.5.1.1. Yaşanılan Çevre

Sığınmacılar asimilasyona uğramamak için kendi dillerini ve kültürlerini devam ettirebilecekleri sığınmacı nüfusun yoğun olduğu bölgelerde toplanmaktadırlar. Görüşmeye katılan 3-Ö öğretmen bu durumu şöyle ifade etmektedir:

> “Böyle bir sıkıntıları olduğunu düşünmüyorum. Çünkü çoğu kendi arasında Arapça konuşuyor. Asimile olacak gibi bir düşünceleri olduğunu zannetmiyorum. Az çok bildiğimiz kadarıyla oturdukları muhitte Suriyeliler

belirli muhitler de olduğu için genelde hep kendi aralarında görüştükleri için asimile noktasında bir sıkıntı olduğunu düşünmüyorum (3-Ö)".

Sığınmacılar aile, akraba, Suriyeli göçmenlerin yoğun yaşadığı bölgelerde yaşamayı tercih etmişlerdir. Dolayısıyla kültürlerini devam ettirme ve asimile olmaya karşı önlemler almaya çalışmışlardır.

3.2.6. Kültürel Faktörler

Bu temada Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin sosyal uyum sürecinde kültürel benzerlik ve farklılıkların din, gelenek görenekler, örf ve adetler, yaşam biçimleri şeklinde kodlandırıldı.

Tablo 12: Kültürel Faktörler

3.2.6.Kültürel faktörler	3.2.6.1.Kültürel benzerlikler	3.2.6.1.1.Din
		3.2.6.1.2.Gelenek görenek
	3.2.6.2.Kültürel farklılıklar	3.2.6.2.1.Gelenek ve görenek
		3.2.6.2.2.Yaşam biçimleri

Kültürler, benzerlikleri ve farklılıklarına göre değerlendirildiğinde sosyal uyum veya adaptasyon sürecinde önemli bir yer tutmaktadır. Eğer kültürünüz benzer nitelikler barındırıyor ise geldiğiniz kültüre adaptasyonunuz ya da entegre olmanız daha kolay olacaktır. Farklı kültürlere sahip iseniz toplumsal uyum süreciniz daha uzun sürebilecektir.

3.2.6.1. Kültürel Benzerlikler

Sığınmacı öğrenciler Türk kültürü ile Suriye kültürünün benzer özelliklerinin çok fazla olduğunu belirtmişlerdir. Sığınmacılar yaşadıkları mahallerde dini yapının benzerliği, Türk akrabalarının olması, konuşulan dilin benzer olması, gelenek göreneklerin benzer nitelikte olması gibi faktörler sosyal uyumu hızlandırdığını ifade etmişlerdir.

3.2.6.1.1. Din

Sığınmacı öğrencilerin kültürel benzerlik olarak yoğun olarak din olgusunu ifade etmişlerdir. Türkiye ve Suriye'nin aynı dine mensup insanların yoğun olduğu iki ülke olmaları kültürel benzerlik kategorisinde yoğun olarak dile getirilmiştir. Sığınmacı öğrenciler kültürel benzerlikle ilgili şu görüşleri ifade etmişlerdir:

> "Türk kültürü ve Suriye kültürü din açısından benzer iki ülkede aynı dine mensup (1-EÖ)".

> "Dinimiz ortak olduğu için Türk kültürü ve Suriye kültüründe benzerlikler olduğunu söyleyebiliriz (4-EÖ)".

> "Dinimiz aynı kıyafet konusunda benzerlik vardı (4-KÖ)".

Kültürlerin birbirlerine benzemesi sığınmacı çocukların sosyal uyum sürecini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Türkiye'de ve Suriye'de yaşayan insanların yoğun olarak aynı dine mensup olmaları ortak bir bağın olması sığınmacıların sosyal uyum sürecinde önemli bir yer edinmektedir. İki ülke vatandaşları arasında benzerlikler ne kadar fazla olursa sosyal uyum süreci de o kadar sığınmacı açısından kolaylaşacaktır.

3.2.6.1.2. Gelenek ve Görenek

Sığınmacı öğrenciler Türk kültürü ile Suriye kültürünün benzer özellikler sergilediğini bu yüzden sosyal uyum sürecinde çok zorluk yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Gelenek göreneklerin benzerliği ile ilgili 2-KÖ sığınmacı öğrencinin görüşü aşağıda verilmiştir:

> "Türk kültürü ve Suriye kültürü arasında çok benzerlik var. Yemekleri, düğünleri, bayramlar çok benziyor. Avrupa'da yaşamış olsak bu kadar benzerlik olmazdı (2-KÖ)".

Din kurumu gibi gelenek ve göreneklerdeki benzerliklerde sığınmacıların sosyal uyum sürecini pozitif yönde etkileyen bir durumdur.

3.2.6.2. Kültürel Farklılıklar

Sığınmacı öğrencilerin baktıkları çerçeveden incelersek iki kültür arasında benzerliklerin çok daha fazla olduğu belirtilmektedir. Fakat farklılıkların olduğu dile getirilmektedir. Bu farklılıklar gelenek ve görenek ile yaşam biçimlerindeki farklılıklar olarak ifade edilmiştir.

3.2.6.2.1. Gelenek ve Görenek

Sığınmacı öğrenciler kültürel benzerliklerin fazla olduğunu fakat bazı durumlarda farklılıkların da olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle gelenek ve göreneklerde farklılık olduğunu dile getirmişlerdir. Görüşmeye katılan öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir.

> "Dinimiz aynı kıyafet konusunda benzerlik vardı. Yemeklerde ufak çaplı farklılıklar olsa da benzerlikler çok fazladır (4-KÖ)".

"Farklılıklar ve benzerlikler de var. Ama benzer şeyler daha fazla geliyor bana. Farklılıklar yemeklerde kendini gösteriyor (6-KÖ)".

Gelenek ve göreneklerde farklılıklar kabul ediliyor fakat daha çok benzerliklerin olduğu sığınmacı öğrenciler tarafından dile getiriliyor. Bu farklılıkların ise sanılanın aksine uyumsuzluk değil zenginlik olarak görmekteler.

3.2.6.2.2. Yaşam Biçimleri

Yaşam biçimleri her toplumda birbirlerinde farklı özelliklere sahiptir. Sığınmacıların kültürel farklılıkları ile ilgili 6-Ö öğretmen şöyle ifade etmiştir:

"Sığınmacılar ile Türk vatandaşları arasında kültürel farklılıklar var. Daha önce bununla ilgili sorunlar yaşandı. Suriyeli sığınmacılar gece daha fazla ayakta kalma yönleri vardı Şanlıurfalılar biraz bu durumu garipsediler ama zamanla Suriyelilere bu anlatıldı açıklandı. Sığınmacıların yaşam biçimlerinden kaynaklı bu durum ilk dönemlerde uyumsuzluk göstermişti. Karşılıklı iş birliği ile bu uyumsuzluk zamanla çözüme kavuştu. Suriyeliler de bu kültüre uyum sağlamaya başladı (6-Ö)".

Sığınmacıların yaşam biçimleri ile Türk vatandaşların yaşam biçimleri birbirinden farklı özelliklere sahiptir. Yukarıdaki örnekte sığınmacılar ile ev sahibi ülke vatandaşları arasındaki yaşam biçimlerindeki farklılıklar da sığınmacılar açısından sosyal uyum sorunu teşkil etmektedir.

3.2.7. Çokkültürlülük ve Çok Kültürlü Bir Toplumsal Yapıda Sığınmacıların Sosyal Uyumu

Bu tema altında çok kültürlü bir toplumsal yapıda sığınmacıların sosyal uyumunda değerler, demografik yapı ve kültürel benzerlikler şeklinde kategorileştirildi. Görüşmeye katılan öğretmenlerin görüşlerinden hareketle hoşgörü,

kültürel zenginlik, kent özellikleri, gettolaşma, yaşam biçimleri, akrabalık bağları kodları oluşturuldu.

Tablo 13: Çok Kültürlü Bir Toplumsal Yapıda Sığınmacıların Sosyal Uyumu

3.2.7.Çok Kültürlü Bir Toplumsal Yapıda Sığınmacıların Sosyal Uyumu	3.2.7.1.Değerler	3.2.7.1.1Hoşgörü/Kültürel Zenginlik
	3.2.7.2.Demografik Yapı	3.2.7.2.1Kent Özellikleri/ Gettolaşma
	3.2.7.3.Kültürel Benzerlikler	3.2.7.3.1.Akrabalık Bağı

Günümüz toplumlarının çoğu çokkültürlü bir yapıya sahip fakat politik karşılığı toplumdan topluma farklılık arz etmektedir (Çelik, 2008, s. 322). Dolayısıyla toplumlar kendine has özellikleri ile birbirlerinde ayrılmaktadır. Ekonomik temelli göçler, zorunlu göçler, eğitim amaçlı göçler, kısa süreli göçler ve benzeri göçler göçmen ve yerel toplumları karşılaştırmaktadır ve kaynaştırmaktadır. Artık bir toplumda sadece bir etnik kökenden bahsetmek neredeyse mümkün değildir.

Çok kültürlülük toplumların bir arada uyum içerisinde yaşayabilmelerini gerektirir. Bugün küreselleşen dünyayla artık çok kültürlü yaşam biçimleri ve bunlara yönelik politikaların sıklıkla gündeme geldiğini ve bu alana yönelik çalışmalar politika uygulayıcıları tarafından yürütülmektedir.

Türkiye çok kültürlü bir yapıya sahip bir ülkedir (Polat ve Kılıç, 2013, s. 364). Bu çok kültürlü toplumsal yapı, deneyim ve tecrübesi ile sığınmacıları kendi toplumuna entegre etmeyi başarabilmiştir.

3.2.7.1. Değerler

Değerlerin insan hayatında önemli bir yeri bulunmaktadır. Birey değerler ile topluma bağlanır ve sosyalleşir. Bu kategoride değerler kategorisi altında çokkültürlü

toplumsal yapıda hoşgörü, kültürel zenginlik kavramları kodlanarak ele alındı. Bu kategori ele alınırken öğretmen görüşlerinden yararlanıldı.

3.2.7.1.1. Hoşgörü/ Kültürel Zenginlik

Öğretmenler küresel çağda çok kültürlülüğün ülkeler için kaçınılmaz bir durum olduğunu çok kültürlü yaşama alışma gerekliliğinden, çok kültürlü yaşam içerisinde önemli olanın bireylerin uyum içerisinde yaşamak olduğu üzerinde görüşler belirtmişlerdir. 6-Ö öğretmen çokkültürlülük kavramı ile ilgili olarak şunları dile getirmiştir:

> "Bu hayatımızın gerçeği yaratılışında gerçeğidir. Çok kültürlüğü de açık olmalıyız. Kültürlere karşı hoşgörülü olmalıyız. Coğrafyamız tecrübeler ile dolu bir coğrafyadır. Sığınmacılar ile olan olumlu ilişkimizde de bunu gözlemleyebiliyoruz. Çok kültürlülük bir gerçektir (6-Ö)".

> "Yeterince olgunlaşmış toplumlar da çok kültürlülük zenginliktir (11-Ö)".

> "Asıl kültür muhafaza edildiği sürece zenginliktir (15-Ö)".

Öğretmenler genel anlamda çok kültürlülük ve birlikte yaşamın gerçekliği konusunda iyimser bir tavır sergilemektedirler. Toplumlar kendi içerisinde uyum sağladığı sürece her birey kendi kültürünü geleceğe taşımakta özgürdür.

3.2.7.2. Demografik Yapı

Sosyal uyumun kolay olabilmesi için bazı faktörlerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Mesela göç edilen yerde aileniz, akrabalarınız olduğu zaman sosyal uyum süreciniz daha kısa zaman içerisinde gerçekleşecektir. Fakat bu durum sürekli aynı sonuç doğurmamaktadır. Birey, ailesi ve akrabaları ile sürekli iletişim halinde olduğu için gelinen topluma entegre olma da sorunlarda yaşayabilmektedir.

3.2.7.2.1. Kent Özellikleri/ Gettolaşma

Sığınmacı ailelerin geldikleri ülkede ikamet ettikleri bölgelerde uyum açısından önem arz etmektedir. Tercih edilen bölgeler genelde sığınmacıların olduğu, akrabalarının olduğu, kültürel benzerliklere sahip kentler ile sanayisinin fazla geliştiği kentlere yerleşmektedirler. Şanlıurfa kent merkezi ise kültürel benzerlik, akrabalık bağları, büyükşehir olması, sanayi, tarım ve ulaşım açısından daha rahat bir kent olması sığınmacıların burada ikamet etmesinde etkili olmuştur. Şanlıurfa'nın özellikle kültürel benzerliği sebebiyle sığınmacılar kendi kültürlerini de yaşatma ve gelecek kuşaklara taşıma avantajı sağlamışlardır. Aşağıda öğretmen görüşlerine yer verilmiştir:

> "Empati kurduğumda kendi vatanımdan ülkemden zorunlu bir göç sonucu sığınmacı olarak gelmek zor. Uyum konusunda il genelinde baktığımızda çok uzak bir kültür değiliz kendi akrabaları da var genel anlamda baktığımız da uyum sorunu yaşadığını görüyorum yaşlara göre baktığımızda zor (3-Ö)".

> "Suriyeli öğrenciler çok zeki olduğunu düşünüyorum. Çabuk kavrıyorlar, çabuk öğreniyorlar, kıvrak bir zekâya sahipler. Ana dile hâkim olsalardı, bu kültüre hâkim olsalardı çok başarılı olabilecek öğrenciler var aralarında. Azimli ve kıvrak zekâya sahip oldukları için çabuk uyum sağlayabiliyorlar. Coğrafya olarak da aynı bölgede olduğumuz için kültürel olarak da yakın olduğumuzu düşünüyorum. Bu durum da uyum problemini ortadan kaldırdığını düşünüyorum. Türkiye'nin batı bölgelerindeki şehirlerde bu şekilde uyum sağlayamazlardı burada Şanlıurfa'nın kültürel benzerlik ve demografik yapısının katkısını belirtmek gerekir (8-Ö)".

> "Şanlıurfa çok kültürlü bir yapıya sahip aynı zamanda kendi kültürünü de oluşturmuş bir şehir. Çok kültürlülük konusunda sığınmacı öğrencilerin her ne kadar Şanlıurfa kültürü ile benzerlik gösterseler de uyumsuzluk yaşadıklarını düşünüyorum. Ne kadar olsa da kendi vatanları olmadıkları için bir uyum sorunu yaşayacaklarıdır (9-Ö)".

Sığınmacı öğrencilerin uyum sağlama problemi yaşadıklarını ifade eden öğretmen görüşleri de bulunmaktadır. Öğretmen 11-Ö şöyle ifade etmiştir:

"Sığınmacı öğrencilerin topluma entegre olmadıklarını düşünüyorum. Bu da beraberinde gruplaşma ve ileriye yönelik olarak gettolaşmaya alt yapı hazırlayacaktır. Sığınmacı öğrencilerin topluma entegre olmaları için daha fazla politikalara ihtiyaç vardır (11-Ö)".

Sığınmacıların kentin belli bölgelerinde yoğunlaşmaları, gruplaşmaları ve gettolaşmaları oluşturacaktır. Dolayısıyla bu durum sığınmacıların toplumsal uyum sürecini olumsuz yönde etki edeceği ifade edilebilir. Getto yapılar grupların kendi yapılarını sürdürmelerine olanak sunduğu gibi toplumsal uyum sürecine de olumsuz etkisi olmaktadır.

3.2.7.3. Kültürel Benzerlikler

Bu kategoride kültürel benzerliklerin akrabalık bağları ile ele alındı. Akrabalık bağlarının çokkültürlü bir toplumsal yapıda sosyal uyum sürecine etkisi analiz edildi.

3.2.7.3.1. Akrabalık Bağı

Sığınmacıların ilk geldiklerinde uyum sorunu yaşadıklarını fakat şu an bu durumu yaşamadıkları öğretmenler tarafından ifade edilmektedir. Aşağıda bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir:

"Empati kurduğumda kendi vatanımdan ülkemden zorunlu bir göç sonucu sığınmacı olarak gelmek zor. Uyum konusunda il genelinde baktığımızda çok uzak bir kültür değiliz kendi akrabaları da var genel anlamda baktığımız da uyum sorunu yaşadığını görmüyorum (3-Ö)".

"Sosyal uyum konusunda herhangi bir sıkıntı yaşamıyorlar. Zamanında sıkıntılar vardı ama artık onlarda çevresine akrabalarını uyum sağladılar. Herhangi bir problem yok (1-Ö)".

Zaman ve akrabalık bağları ile sığınmacılar sosyal uyumlarını gerçekleştirdiği düşünülmektedir. Göçmenler açısından akrabalık bağları önem arz etmektedir. Çünkü

akrabaları ile birlikte olma düşüncesi sığınmacıların güven sorunu ortadan kaldıracaktır.

3.2.8. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Müfredat Sorunu

Bu temada ele alınan Suriyeli sığınmacı öğrencilerin müfredat sorunu özellikle dil faktörü, kültür faktörü ve psikolojik etkenler şeklinde alt kategoriler yardımıyla ele alındı. Bu alt kategoriler de kendi içlerinde gerektiği durumlarda kodlara ayrılmıştır. Örneğin müfredattaki dil faktörü beraberinde dil yetersizliğini, akademik başarının düşüklüğünü, anlama becerisinin azalmasını getirmektedir. Bunun yanında kültürel farklılıklar, alay edilme kaygısı öğrencilerin müfredattan kaynaklı eğitim sorunları arasında yer almaktadır.

Tablo 14: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Müfredat Sorunu

3.2.8.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Müfredat Sorunu	3.2.8.1.Dil Faktörü	3.2.8.1.1.Dil Yetersizliği
		3.2.8.1.2.Akademik Başarının Düşüklüğü
	3.2.8.2.Kültür Faktörü	3.2.8.2.1.Kültürel Farklılıklar
	3.2.8.3.Psikolojik Etkenler	3.2.8.3.1.Alay Edilme Kaygısı

3.2.8.1. Dil Faktörü

Her çocuğun eğitim hakkı sunulmalıdır. Eğitim ile ilgili şartlar günün koşullarına göre sürekli iyileştirilmesi gerekmektedir. Sığınmacı öğrenciler için de durum böyledir. Türkiye sığınmacı çocukların eğitime erişimleri için göçün başladığı zamanlarda kamplarda ve GEM'lerde eğitim fırsatı sağlamıştı zamanla eğitim

politikalarının geliştirilmesi ile sığınmacı öğrenciler devlet okullarına transfer edilerek eğitimi eşit şartlarda almaları sağlandı.

Türkiye sığınmacı öğrencilerin eğitim alanında sıkıntı yaşamamaları için müfredat alanında bazı adımlar atmıştır. MEB sığınmacı öğrencilerin kültürel taleplerini karşılamaya yönelik müfredatta Seçmeli Arapça ve kültür dersi eklemeyi planlamaktadır (Özcan, 2018, s. 27). Dolayısıyla sığınmacı öğrenciler anadilleri ve kültürlerinden uzak kalmamış olacaktır.

3.2.8.1.1. Dil Yetersizliği

Sığınmacı öğrencilerin müfredattan tam manasıyla yararlanamamalarındaki önemli bir engel dil problemi olmaktadır. Sığınmacı öğrencilerin derslerde Türkçeye hâkim olamadıkları için derse katılım göstermekte zorlandıkları görülmüştür. Dil yetersizliğinden sığınmacı öğrenciler derslerde anlamadıkları bir konu olduğu zaman bunu ifade etmekten çekingen davranmışlardır. Dışlanma, alaya alınma gibi damgalamalardan kaçınmak için anlamadıkları konuyu söylemekten kaçınmışlarıdır. Bu durumda müfredattan tam anlamıyla yararlandıklarını söylemek zor olmaktadır. Aşağıda sığınmacı öğrenci ve öğretmen görüşlerine yer verilmiştir:

> “Dil çok zorladı çünkü bilmediğimiz için anlamadıklarımızı soramıyorduk (4-EÖ)”.
>
> “Müfredattan sağlıklı bir şekilde faydalandıklarını düşünmüyorum. En büyük problem Türkçe konusunda yetersizlik doğal olarak söylediklerimizi anlamıyorlar (3-Ö)”.
>
> “Dil olmayınca hiçbir şey anlaşılmıyor. Dil öğrenilirse bu problem ortadan kalkacaktır (7-Ö)”.
>
> “Müfredattan tam anlamıyla yararlandıklarını söyleyemem. Dil yetersizliğinden kaynaklıdır. Anlama becerileri de yetersiz. Arapçaları da yetersiz iki dilde de tam anlamıyla hâkim olamadıkları için zorluk yaşıyorlar (9-Ö)”.

"Müfredattan tam anlamıyla yararlandıklarını söylemek mümkün değil. Çünkü müfredattaki konuları anlayacak dil ve bilgi yeterlilikleri yok (14-Ö)".

Öğretmen görüşlerinden şöyle bir çıkarım yapılabilir. Sığınmacı öğrencilerin dil yetersizlikleri müfredattan yeterli düzeyde faydalanmalarında engel teşkil etmektedir. Dil yetersizliği sorununun kalkması ile müfredattan yeterli düzeyde faydalanmaları mümkün olacaktır.

3.2.8.1.2. Akademik Başarının Düşüklüğü

Dil açısından yetersizlikler sığınmacı öğrencilerin akademik başarılarına da etki etmektedir. Sığınmacı öğrencilerden 2-EÖ bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

"Eğitim hayatında çok zorluk yaşadım. Konulardan hiçbir şey anlamıyordum. Google'dan çeviri yapıyordum. Hocadan da bir şey anlamıyordum. Hoca bana bir şey sorarsa cevap vermeyi bilmiyordum. Zaten anlamıyordum hoca bana ne sordu. Ama sonra Türkçe öğrendim zaman kolaylaşmaya başladı. Şimdi biz Türkler gibi konuları anlıyoruz (2-EÖ)".

Sığınmacı öğrencilerin dil sorunları müfredattan istenilen düzeyde yararlanamadıklarını göstermektedir. Bu durum eğitim öğretim hayatının ilerleyen dönemlerinde akademik eksiklik olarak karşılaşacağı bir durum olması mümkündür.

3.2.8.2. Kültür Faktörü

Sığınmacıların müfredattan kaynaklı sorunları içerisinde kültür önemli bir yer edinmektedir. Bu kategoride kültür faktörü kültürel farklılıklar kodu altında ele alınarak müfredata etkisi ele alınmıştır. Kültürel farklılıkların müfredat üzerindeki etkileri öğretmen görüşleri çerçevesinde ele alınmıştır.

3.2.8.2.1. Kültürel Farklılıklar

Türk kültürü ile Suriye kültürü benzer özellikler barındırmakla beraber farklı özellikleri de bulunmaktadır. Kültür farkı ile ilgili yaşanılan müfredat sorunu öğretmen görüşü ile şu şekilde ifade edilmektedir:

> "Müfredattın tamamını sağlıklı bir şekilde aldıklarını düşünmüyorum. Çünkü farklı bir kültürdür. Kendi branşım Tarih anlatıyorum ama öğrencilerimizin tarihle herhangi bir ilgisi yok. Bunlar Türk kökenli değil Türk tarihi anlatıyoruz. Türkiyeli değiller ister istemez ders anlatırken sıkıntı yaşıyoruz (4-Ö)".

Görüşmeye katılan öğretmenler sığınmacı öğrencilerin Türk eğitim müfredatından tam manada yararlanamama sebepleri olarak dil yetersizliğini ve kültürel farklılıkların etkili olduğunu dile getirmişlerdir. Dilsel yetersizlikten kaynaklı olarak akademik başarı düzeylerinin düştüğünü ve müfredattan istenen düzeyde yararlanamadıkları görülmektedir. Tarih dersinde Türk tarihi anlatıldığı için sığınmacı öğrencilerin kendi kültürünü yansıtmadığını bu nedenle bu derse karşı ilgilerinin azaldığı görülmüştür. Kültürel farklılıkların derse karşı ilgiye etki ettiği söylenebilir.

3.2.8.3. Psikolojik Etkenler

Bu kategoride psikolojik etkenlerin alay edilme kaygısının müfredat üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Sığınmacı öğrencilerin dil yetersizliklerinin kaynaklı olarak sınıf içerisindeki ruh halleri müfredattan tam anlamıyla yararlanmalarını etkilemektedir.

3.2.8.3.1. Alay Edilme Kaygısı

Sığınmacı öğrenciler bulundukları sınıflarda yaşadıkları dil yetersizliklerinden derslerde kendini ifade etmekten çekinmektedirler. Sınıf içerisinde alay edilme kaygısından derslere aktif bir şekilde katılım gösterememektedirler. Böylesi bir

durumda sığınmacı öğrenciler müfredattan tam anlamıyla yararlandıkları söylenemez. Aşağıda görüşmeye katılan öğrencilerden 8-KÖ durumu şu şekilde ifade etmiştir:

> "Anlaşılmamak çok zor bir durumdur. Kendimizi ifade edemiyorduk. Çok zorluk yaşadık. İnsanlar bizimle dalga geçip alay ediyorlardı (8-KÖ)".

Dolayısıyla Sığınmacı öğrenciler Alanya edinme kaygısından korktukları için derslerde kendilerini ifade etmekte zorluklar yaşamışlardır. Bu kaygı sığınmacıların müfredattan istenilen düzeyde yararlanmalarının önünde bir bariyer olmuştur.

3.2.9. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Yükseköğretime Erişimi

Bu tema da Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin yabancı öğrenci sınavı hakkında bilgisi, yükseköğretim planları ve sınava hazırlık süreçleri kategorileştirildi. Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin yükseköğretime erişim noktasında karşılaştığı sorunlar sınav hakkında yeterli bilgilendirilme, meslek tercihleri, hukuksal engeller, yetersiz çalışma olarak kodlandırıldı.

Tablo 15: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Yükseköğretime Erişimi

3.2.9.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Yükseköğretime Erişimi	3.2.9.1.Yabancı Öğrenci Sınavı Hakkında Bilgi	3.2.9.1.1.Sınav Hakkında Yeterli Bilgilendirme
	3.2.9.2.Yükseköğretim Planı	3.2.9.2.1.Meslek Tercihleri
		3.2.9.2.2.Hukuksal Engeller
	3.2.9.3.Sınava Hazırlık Süreci	3.2.9.3.1.Yetersiz Çalışma

Sığınmacı öğrencilerin yükseköğretime erişim konusunda yeterli bilgiye sahip olup olmadıkları, yükseköğretim hakkında varsa planları ve sınava hazırlık süreçleri şeklinde kategorileştirildikten sonra sınav hakkında bilgilendirme, meslek tercihleri,

hukuksal engeller ve yetersiz çalışma kodları oluşturuldu. Oluşturulan kodlarda öğrenci ve öğretmen görüşlerine yer verildi.

3.2.9.1. Yabancı Öğrenci Sınavı Hakkında Bilgi

Sığınmacı öğrenciler yükseköğretime erişim noktasında bazı sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunlardan bir tanesi Yükseköğretime erişim hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır. Sığınmacı lise öğrenciler ile yapılan görüşmelerde yükseköğretim hakkındaki bilgileri ele alındı.

3.2.9.1.1. Sınav Hakkında Yeterli Bilgilendirme

Sığınmacı 15 Öğrenci Yabancı Öğrenci Sınavı (YÖS) Hakkında Bilgiye Sahip 5 Öğrenci İse Sınav Hakkında Genel Bir Bilgiye Sahip Değil. Üniversite ve Üniversitenin Önemi Konusunda Genel Bir Bilgiye Sahip Oldukları Görülmektedir. Aşağıda sığınmacı öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir:

> "YÖS sınavı yapacağız. Orada aldığın puanla üniversiteye tercih yapacaksın (4-EÖ)".

> "YÖS sınavına Suriyeli öğrenciler giriyor başarılı olurlarsa üniversiteye gidiyorlar başarılı olmazlarsa üniversiteye gidemiyorlar (5-EÖ)".

> "YÖS sınavını okumamız lazım. YÖS sınavından puan alıp üniversite tercih ediyoruz (3-KÖ)".

> "YÖS sınavı var onunla üniversiteye gidebiliyoruz (7-KÖ)".

Sığınmacı öğrencilerin yükseköğretim hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Yükseköğretim için gerekli ön şartlar hakkında genel bir bilgi birikimi mevcuttur.

Sığınmacı öğrencilerin yükseköğretim hakkında bilgi sahipleri olmaları kadar öğretmenlerinin de sığınmacı öğrencilerin yükseköğretime erişim konusunda bilgiye

sahip olmaları önem arz etmektedir. Sığınmacı öğrencilerin yükseköğretime erişimleri ile ilgili genel bilgileri ile yükseköğretim hakkındaki tutumları öğretmenler tarafından nasıl değerlendirildiği soruldu ve elde edilen veriler analiz edildi.

Öğretmenlere **"**Sığınmacı öğrenciler yüksek öğretim konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusu yöneltildi. 8 öğretmen sığınmacı öğrencilerin yükseköğretim hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını 7 öğretmen ise yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünmektedir. Üniversite hakkına bilgi sahibi olmamalarını, savaşın devam etmesi ve ortada belirsizliğin hâkim olması nedeniyle gelecek kaygısı taşımalarına bağlamak mümkündür. İnsan öngörebildiği yer ve zaman ile ilgili hayaller ve planlar oluşturur, belirsizliğin hâkim olduğu yerde daha çok kısa vadeli planlar kurulur.

3.2.9.2. Yükseköğretim Planı

Sığınmacılar için yeni bir ülke yeni bir yaşantı sunmaktadır. Nitekim sığınmacı öğrenciler ise geldikleri ülkede ne gibi gelecek planları kurgulamaktadır. Üniversite ve sonrası ile ilgili bir plan var mı yoksa göçün getirmiş olduğu belirsizlik ruh hali egemen midir? Yükseköğretim ve sonrası ile ilgili planları analiz edildi.

Bu kategoride sığınmacı öğrencilerin meslek tercihleri ve bazı mesleklerin önündeki hukuksal engeller kategorilendirilmiştir.

3.2.9.2.1. Meslek Tercihleri

Sığınmacı öğrencilerin yükseköğretim planları çerçevesinde meslek tercihlerini hangi alanda yaptıkları tercihlerin günlük yaşam ile ilişkisi analiz edilmiştir. Meslek tercihleri ile ilgili olarak öğrenci görüşlerine yer verilmiştir:

> "Tıp okumak istiyorum. Tıp sevdiğim bölüm. İnsanlara faydalı olmak istiyorum. Sağlık sorunu yaşayanlara yardımcı olmak istiyorum. Tıp bölümünü seviyorum (1-EÖ)".

“Tıp okumak istiyorum. İnsanlara yardım etmeyi seviyorum hem sevap hem bilim yapıyorsun (4-EÖ)”.

“Hukuk fakültesini okuyup avukat olmak istiyorum. Mazlumların hakkını savunmak istiyorum (6-EÖ)”.

“Pilot veya Türk askeri olmayı istiyorum. Uçakları çok seviyorum çocukluktan kalma hayalim (6-EÖ)”.

“Hemşirelik bölümünü okumak istiyorum. Ağabeylerim gibi sağlık sektöründe çalışmak istiyorum. Hatta ağabeylerimle birlikte çalışmak istiyorum (6-KÖ)”.

“Tıp fakültesinde okumak istiyorum. Sevdiklerimi kurtarmak için ve milletime yardımcı olmak için tıp okumak istiyorum (8-KÖ)”.

“Psikoloji bölümünü okumak istiyorum. Bilmiyorum psikolojiyi seviyorum hatta kitapları var okuyorum. Ezber değil anlayabiliyorum (2-EÖ)”.

Sığınmacı öğrencilerin çoğunluğu tıp fakültesini okumak istediklerini belirtmişlerdir. Bu denli tıp bölümünü seçmek istemelerinde savaşın getirmiş olduğu derin acılar olduğunu söylemek mümkündür. Savaş psikolojisi sonrası oluşan travmalar sonucunda bazı bölümlere ilgi gösterilmesi ya da bazı bölümlere karşı ilgisizlik olması doğal bir durumdur.

3.2.9.2.2. Hukuksal Engeller

Türkiye sığınmacı öğrencilere yönelik eğitim politikalarını sürekli olarak güncellemektedir. Türkiye'nin sığınmacı öğrencilerin eğitim öğretim sürecinden sonra yükseköğretim sürecine yönelik politikalar sürdürmektedir. Buna rağmen sığınmacı öğrenciler meslek tercih ettikleri zaman bazı hukuksal engellemelerle karşılaşmaktadır. Öğrenciler bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Polis olmayı istiyorum ama Suriyeli olduğumuz için olamıyoruz. Bende hemşire olmak istiyorum. İnsanlara yardım etmeyi seviyorum (4-KÖ)”.

“Hukuk fakültesinden mezun olup avukat olmak istiyorum fakat Türk kimliğim olmadığı için olamazsam da mühendislik okuyacağım (5-KÖ)”.

Bazı bölümler ise tercih edilmekte fakat kanuni engeller ile karşılaşılmaktadır. Sığınmacı öğrencilerin önündeki hukuksal engeller onların meslek seçimini de etkilemektedir. İlgi ve yeteneklerine göre bazı bölümleri ve meslekleri istemelerine rağmen gidememektedirler.

3.2.9.3. Sınava Hazırlık Süreci

Öğrencilerin yükseköğretim sürecini planlamalarının yanı sıra hazırlanma biçimleri de önemlidir. Tek başına yükseköğretim planı yükseköğretime erişim için yeterli olmamaktadır. Bu kategoride sığınmacı öğrencilerin hayal ettikleri üniversite ve bölüm için yaptıkları çalışmalar ele alınmıştır. Bu kategoride öğretmen görüşlerinden hareketle veriler analiz edilmiştir.

3.2.9.3.1. Yetersiz Çalışma

Öğrencilerin yüksek öğretim kadar yükseköğretime karşı ilgi ve tutumları da önem arz etmektedir. Kültürel sermayesi yüksek seviyede olan toplumların eğitim öğretime bakış açısı daha düşük kültürel sermayeye sahip toplumlara göre farklı olmaktadır. Bir göçmen kitlesi incelenirken muhakkak bu durumun dikkate alınması gerekmektedir. Sığınmacı öğrencilerin aileleri belirli bir kültürel sermayeye sahip olanlar çocuklarını okutmakta fakat daha düşük bir kültürel sermayeye sahip aileler çocuklarını eğitim öğretimden ne yazık ki çekmektedir.

Öğretmenler ile yapılan görüşmede bir diğer dikkat çekici nokta da sığınmacı öğrencilerin üniversite heyecanı taşımaları fakat bu konuda yeterli gayret göstermede isteksiz oluşlarıdır.

> “Sığınmacı öğrencilerin hepsi üniversite okumak istiyor ama verilen çabaya baktığımızda çok da bir çaba göstermediklerini görebiliyoruz (4-Ö)”.

"Sığınmacı öğrenciler üniversiteye gitmek istiyorlar, okumak istiyorlar. Teoride okumak istediklerini ifade etseler de uygulama da herhangi bir çalışma yaptıklarını söyleyemeyiz (8-Ö)".

"Üniversiteye karşı olumlu tavır tutunuyorlar (11-Ö)".

"Çok az bir sığınmacı öğrenci kısmı bilinçlidir. Bilinçli olanlar çalışıyor gayret ediyor ama büyük bir kısmı bu konuda çok gayretsiz duruyor (3-Ö)".

"Sığınmacı öğrenciler üniversiteyi çok kolay kazanabileceklerini düşünüyorlar. Matematik dersi bu konuda çok önemli olmaktadır. YÖS sınavından sadece Matematikten sınav oluyorlar. Matematik yaptığı sürece istediği bölüme gidebiliyor (1-Ö)".

Sığınmacı öğrencilerin bir kısmının yükseköğretim hakkında bilgiye sahip olmalarına rağmen gerekli çabanın gösterilmediği gözlemlenmiştir. Öğretmen görüşmelerinden elde edilen bilgilere dayanarak birkaç sebep ifade edilebilir. Ekonomik, kültürel, kişisel isteksizlik, gelecekleri ile ilgili belirsizlik hali odaklanamamalarına neden olmaktadır.

3.2.10. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Diploma/Sertifika Sorunu

Bu temada Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin diploma sorunu diploma faktörü olarak kategorileştirildi. Suriyeli sığınmacı öğrencilerin ve öğretmenlerinin görüşlerinden yola çıkarak diploma avantajları, akademik kariyer, işyeri açma gibi kodlar oluşturuldu.

Tablo 16: Suriyeli sığınmacı Lise Öğrencilerin Diploma/Sertifika Sorunu

3.2.10. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Diploma/Sertifika Sorunu	3.2.10.1.Diploma Faktörü	3.2.10.1.1.Diploma Avantajları
		3.2.10.1.2.Akademik Kariyer
		3.2.10.1.3. İş Yeri Açma

Sığınmacı öğrenciler ile yapılan görüşmede aldıkları diploma/sertifikaların önemi ile ilgili görüşleri ele alındı.

3.2.10.1. Diploma Faktörü

Bu kategoride sığınmacı öğrencilerin üniversite ve meslek hakkında bilgiye sahip olup olmadıkları ele alınmıştır.

Sığınmacı 6 öğrenci lise diploması hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarını 14 sığınmacı öğrenci ise lise diploması hakkında bilgiye sahip olduğunu belirtti. İş yeri açabileceklerini, üniversiteye gidebilmek için zorunlu olduğunu ifade etmişlerdir. Aşağıda sığınmacı öğrencilerin diploma hakkındaki görüşleri verilmiştir:

> "Lise diploması hakkında bilgim var. İş yerinde çalışabilirim. Üniversiteye gitmek için lazım (6-EÖ)".

> "Diploma olmadan üniversiteye gidemezsin (10-EÖ)".

> "İş yerinde çalışabilirim. Diploması olan kişilere öncelik veriliyor. Üniversiteye gitmek için lazım (4-KÖ)".

> "İş yerinde çalışabilirim. Üniversiteye gitmek için lazım (7-KÖ)".

Sığınmacı öğrencilerin büyük çoğunluğu diploma hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarını ifade etmiştir. Diploma konusunda yeterli bilgiye sahip olamayan öğrencilerde bulunmaktadır. Diplomanın ne işe yaradığını bilmek sığınmacı öğrencilerin eğitim öğretim sürecini planlamalarında önemli bir yer teşkil etmektedir.

3.2.10.1.1. Diploma Avantajları

Sığınmacı öğrencilerin tamamı bir diploma almanın avantaj getireceği konusunda görüşlerini belirtti. Diplomanın özellikle de üniversiteye gitmede bir ön koşul olduğunun farkında oldukları görülmektedir.

"İstediğim işi yapabilirim. Kendimi geliştirebilirim. Çok iyi bir şey diploma sahibi olmak (1-EÖ)".

Sığınmacı öğrenciler için gerekli olan diplomanın öneminin farkında oldukları görülmüştür. Sığınmacı öğrenciler lise diplomasının önemi ve değerini büyük oranda kavradıkları görülmektedir. Sığınmacı öğrenciler diploma veya sertifika sahibi olmanın yükseköğretime gidebilmek için gerekli ve şart olduğu bilincindedir. Aynı zamanda aldıkları diplomalar ve meslek liselerinde mezun olduktan sonra aldıkları sertifikalar ile iş yerlerinde çalışabildiklerini ve iş yeri açabileceklerini bu yüzden diplomanın kendileri için önemli olduğunu ifade ediyorlar.

3.2.10.1.2. Akademik Kariyer

Sığınmacı öğrenciler lisede aldıkları diplomalarla akademik kariyerlerini şekillendirecek eklerinin farkındalardır. Özellikle yüksek üretim sürecinde akademik kariyer oluşturabilmek adına diplomaların alınması gerekliliğinin bilincindedirler. Aşağıda sığınmacı öğrencilerin akademik kariyer ile görüşlerine yer verilmiştir:

"Diploma alırsam üniversite okuyabilirim. İş sektöründe kullanabilirim (2-EÖ)".

"Üniversite okumam için gereklidir (1-KÖ)".

Sığınmacı öğrenciler geçici eğitim merkezlerinde ve kamplarda eğitim aldıkları dönem herhangi bir ulusal geçerliliği veya uluslararası denkliği olan bir diplomayı alamıyorlardı. 2016 yılından itibaren devlet okullarına transferleriyle birlikte diploma şansı elde etmişlerdir. Aldıkları bu diplomalarla üniversite ve iş yeri açabilme imkanına kavuşmuşlardır.

3.2.10.1.3. İş Yeri Açma

Sığınmacı öğrenciler aldıkları diplomalar ve sertifikalarla iş yeri açabilme imkanına eriştiklerinin farkındalardır. Aşağıda sığınmacı öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir:

"İş bulmama yardımcı olacaktır (3-EÖ)".

"İş için gerekli olacaktır (5-KÖ)".

Öğrenciler diploma ile işyeri açabileceklerini biliyorlar. Diplomanın kendilerinin gelecekleri konusunda önemli bir yer edindiğinin farkındalar. Bu durum sığınmacıların geleceklerini planlamaları noktasında daha rasyonel davranmalarına yardımcı olacaktır.

3.2.11. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Gelecek/Meslek Kaygısı

Bu tema Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin meslek tercihleri olarak kategorileştirildi. Görüşmeye katılan öğrenci ve öğretmenlerin gelecek/meslek kaygısı ile ilgili görüşleri üniversite hayalleri, aileye maddi destek sağlama şeklinde kodlandırıldı.

Tablo 17: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Gelecek/Meslek Kaygısı

3.2.11.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Gelecek/Meslek Kaygısı	3.2.11.1.Meslek Tercihi	3.2.11.1.1.Üniversite Hayalleri
		3.2.11.1.2.Aileye Maddi Destek Sağlama

Sığınmacı öğrencilerin en önemli sorunlarından bir tanesi de meslek kaygılarıdır. Sığınmacı öğrencilerin meslek tercihleri ile hayal edilen meslek ile ilgili çalışmaları kategorileştirilmiştir.

Öğretmenler sığınmacı öğrencilerin meslek kaygıları konusunda farklı iki görüş etrafında toplanmaktadırlar. Bir grup öğretmen meslek kaygısı taşıdıklarını diğer grup ise meslek kaygısı taşımadıklarını ifade etmişlerdir.

Meslek kaygısını taşıdığını ifade eden öğretmen görüşleri ise şöyle olmuştur:

"Bu yaşlarda pek meslek kaygısı güttüklerini düşünmüyorum ama ilerleyen dönemlerde meslek kaygısına karşı tutum geliştireceklerdir. Şu an öğrencilerimiz arasında meslek kaygısı güdenler de var. Onu da belirtmek isterim (10-Ö)".

"Türk öğrencilere göre daha az taşımaktadırlar (9-Ö)".

Sığınmacı öğrencilerin meslek kaygısı taşımadığını ifade eden öğretmenlerin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

"Suriyeli öğrencilerin Türk vatandaşı öğrencilerden daha avantajlı olduklarını düşünüyorum (1-Ö)".

"Güzel hayalleri var ama çalışmadan olmuyor. O hayalleri gerçekleştirecek azim yok (8-Ö)".

Öğretmenlerin sığınmacı öğrencilerin meslek kaygılarını Türk öğrencilerine göre daha az taşıdıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin meslek kaygısı taşımadıkları gibi bir genelleme yapmak mümkün değildir. Fakat sığınmacıların gelecekleri hakkındaki belirsizlikler meslek kaygısını etkilediği söylenebilir.

3.2.11.1. Meslek Tercihi

Birçok birey iş ve meslek kaygısı taşımaktadır. Sığınmacı özelinde değerlendirirsek bu durum daha da net anlaşılacaktır. Sığınmacı kendi vatanından uzakta yasal ya da kanuni nedenlerden bazı meslek ve işleri yapamamaktadırlar. Bu durum belki de hayallerindeki mesleklerden uzak kalmalarına ve istemedikleri mesleklerde çalışmak zorunda kalmalarına yol açacaktır.

3.2.11.1.1. Üniversite Hayalleri

Yapılan görüşmelerde sığınmacı öğrencilerin üniversite hayallerini aile ve iş kurma ekseninde şekillendiriyorlar. Hayal ettikleri bölümler çoğunlukla aile fertlerinin tercihleriyle şekillenmiştir. Ailenin istediği bölümlere gideceklerini ifade etmişlerdir.

Yapılan görüşmelerde sığınmacı öğrencilerin hayallerindeki meslekler de dikkate değerdir. Sığınmacı öğrenciler meslek hayallerini tıp, askerlik, polis, hemşire gibi meslekler oluşturmaktadır. Görüşmelerde öğrencilerin bu bölümleri tercih sebepleri sorulduğunda genellikle yardıma ihtiyaç duyan insanlara yardım etmek istediklerini ifade etmişlerdir. Bu durum savaş travmasının birey üzerinde etkisi olabileceğini bireyin meslek tercih etme sürecinde etkisi olabileceğini göstermektedir.

3.2.11.1.2. Aileye Maddi Destek Sağlama

Sığınmacı öğrencilerin üniversiteyi okuduktan sonra meslek sahibi olup aile ekonomisine destekte bulunmak istediklerini belirtmişlerdir. Meslek tercihlerinde bulunurken ekonomik koşulları iyi olan meslekleri seçerek o mesleklerde elde edecekleri gelirler ile ailelerine ev araba gibi destekler sunacaklarını ifade etmişlerdir.

3.2.12. Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Okul Bırakma/Okul Terk Etme Sorunu

Bu tema da Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerin okul bırakma ve okul terk etme konusunda hem kendileri hem de öğretmenlerinin görüşlerinden hareketle kültürel faktörler, ekonomik sebepler, yürütülen politikalar şeklinde kategorileştirildi. Sığınmacı ailelerin eğitim beklentileri, kuşaklar arasındaki eğitime bakıştaki değişiklik, Suriye'de yaşanılan erken yaşta evliliklerin Türkiye'de devam etmesinin etkisi, hane gelirine katkı sağlama düşüncesi, eğitim öğretim sürecindeki harcamaların maaliyeti, sığınmacılara yönelik politikalar şeklinde kodlandırıldı.

Tablo 18: Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Okul Bırakma/Okul Terk Etme Sorunu

3.2.12.Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerin Okul Bırakma/Okul Terk Etme Sorunu	3.2.12.1.Kültürel Faktörler	3.2.12.1.1.Bireyin ve Ailenin Eğitim Sürecinden Beklentileri
		3.2.12.1.2.Kuşaklar Arasında Eğitime Bakış Açısındaki Farklılık
		3.2.12.1.3.Suriye'de Yaşanılan Erken Yaşta Evlilikler
	3.2.12.2.Ekonomik Sebepler	3.2.12.2.1.Hane Gelirine Katkı Sağlama Düşüncesi
		3.2.12.2.2.Eğitim Öğretim Sürecindeki Harcamaların Maaliyeti
	3.2.12.3.Yürütülen Politikalar	3.2.12.3.1.Sığınmacılara Yönelik Politikalar

Eğitim öğretim süreci içerisinde sığınmacı öğrenciler ne yazık ki okulu terk ettikleri görülmektedir. Özellikle okullaşma ortaokuldan liseye geçişte çok fazla düşmektedir. Bu durumun yaşanmasında elbette tek bir sebeple açıklamak çok zor olacaktır. Yapılan görüşmeler de elde edilen veriler analiz edilerek kodlar oluşturuldu. Bu kategori altında kültürel faktörler, ekonomik sebepler, yaşam tarzları ve bireysel faktörlerin okulu terk etme/okulu bırakma üzerinde etkileri kodlandırıldı.

3.2.12.1. Kültürel Faktörler

Bu kategoride birey ve ailenin eğitimden beklentileri, kuşaklar arasında eğitime bakış açısındaki değişim, Suriye'de sıklıkla karşılaşılan erken yaşta evlilik olayların göçten sonra Türkiye'ye gelen sığınmacılarda var olma durumunda bireyin okulu terk etme ve okulu bırakma da etkisi kodlanarak ele alındı.

3.2.12.1.1. Bireyin ve Ailenin Eğitim Sürecinden Beklentileri

Suriyeli sığınmacı öğrencilerin okuldan beklentilerin düşük olması ve gelecek hakkında belirsizliklerinin olması okul terk sebepleri arasında yerini almaktadır. Bu konu ile ilgili olarak öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

"Okuldan pek bir beklentilerinin olduğunu düşünmüyorum (14-Ö)".

"Sığınmacı öğrencilerin gelecek beklentisi olmuyor (15-Ö)".

Yukarıda ifade edilen öğretmen görüşlerinde sığınmacı öğrencilerin eğitim öğretimden beklentilerinin düşük olduğu ifade edilebilir. Fakat unutulmamalıdır ki bu çalışma belirli bir gruba yapıldığı için evreni tamamen kapsamamaktadır. Okul terki konusunda sığınmacı öğrencilerin görüşlerinde yoğun olarak bazı ailelerin eğitimi önemsemediği ifade edilmiştir. Aşağıda sığınmacı öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir.

> "Bir dönem bende okulu bırakmayı düşündüm dersler zordu dil bilmiyorduk ama bana ailem hep destek oldu okulu bırakanların ise ailelerinin yeterli desteği çocuklarına verdiklerini düşünmüyorum (6-KÖ)".

> "Lisede Okulu bırakmayı yanlış buluyorum. En azından liseyi bitirdikten sonra diploma alsan bir yerde çalışabilirsin. İsterse okumaya devam edebilir. Okula tekrar dönmek istese bu sefer yaş büyüdüğü için okula da alınmayacak. Bu yüzden okumaları gerekir. Suriye'de Okulu bırakma aileden aileye değişebiliyor. Bazı aileler çocukların okumasını önemsiyor. Bazıları önemsemiyor (1-EÖ)".

Sığınmacı aileler arasında eğitime önem vermeyen aileler olduğu gibi eğitimi önemseyen ailelerde bulunmaktadır. Okulun önemini tam kavrayamamış ailelerin çocuklarında okul terki vakalarının yaşanması beklenecek bir durumdur.

3.2.12.1.2. Kuşaklar Arasında Eğitime Bakış Açısındaki Farklılık

Sığınmacı öğrenciler ile yapılan görüşmelerde eski kuşak diye tabir edilen insanların eğitimden beklentileri ile yeni kuşağın eğitimden beklentileri farklı olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumu1-EÖ öğrenci şu şekilde ifade etmiştir:

> "Eski kuşaklar çok fazla okumayı önemsemiyorlardı. Ama yeni kuşak okumayı istiyor (1-EÖ)".

İnsanlar kuşaklara ayrıldığında her kuşağın yaşadıkları birbirlerinden farklı olabilmektedir. Her yaş kendi tecrübelerine göre hayatı yorumlamaktadır. Suriyeli sığınmacılar arasında kuşakların eğitim öğretim sürecine bakış açıları farklılık göstermiştir. Daha eski kuşaklar eğitimden beklentileri daha düşük iken yeni kuşak eğitimi önemsediği sığınmacı öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Dolayısıyla eğitim öğretim sürecinde kuşaklar arasında eğitimden beklenti farklılığı olduğu söylenebilir.

3.2.12.1.3. Suriye'de Yaşanılan Erken Yaşta Evlilikler

Öğretmenler, sığınmacı öğrencilerin okulu terk etme ve okulu bırakma konusundaki görüşleri incelendiğinde kültürün, maddi koşulların, yaşam biçimlerinin ve gelecek beklentisi konusunda yaşanan belirsizliklerin etkili olduğu ifade edilmektedir. Çoğunlukla Suriye kültüründe var olan erken yaşta evlilik göç sonrasında da devam ettiği ve bu nedenle okul terklerin olabileceği ifade edilmektedir. Aşağıda okul terki ile ilgili öğretmen görüşlerine yer verilmiştir:

"Suriyelilerin erken yaşta evlilik yaptıklarını düşündüğümden dolayı okula devam etmek istemediklerini düşünüyorum. Aileler erken yaşta çocuklarını evlendiriyorlar bu yüzden aileler çocuklarını okula göndermiyorlar (1-Ö)".

"Kızların küçük yaşta evliliği, eve yardım etmeleri, okuyup ne yapacaksın beklentileri okuldan uzaklaşma nedenleri olarak gösterebiliriz (7-Ö)".

"Zorunlu eğitim konusunda ortaokul daha önemseniyor. Erken evlilik lisede oranının düşmesine yol açtığını söyleyebiliriz (8-Ö)".

"Suriyeliler de çocuk yaşta evlilik çok fazla var bunu kanun dışı şekilde yapıyorlar. Bunun da etkisi olduğunu düşünüyorum (9-Ö)".

"Geçim sorunu, evlilik gibi sebeplerden dolayı okulları terk etme yaşanabilir. Okulumuzda hiç gelmeyenler olduğu gibi sürekli gelen öğrencileri de gözlemleyebiliriz (6-Ö)".

Suriye'de sıklıkla görülen erken yaşta evlilik geleneğinin göç sonrasında Türkiye'de devam ettirildiği ve bu durumun da sığınmacı öğrencilerin okulu terk etmelerine ya da okulu bırakmalarına neden olduğu ifade edilmiştir.

3.2.12.2. Ekonomik Sebepler

Sığınmacı öğrenciler yakından tanık oldukları bazı okul terklerinin olduklarını bunun çoğunlukla maddi sebepten kaynaklı olduğunu belirtirken farklı sebeplerinde olduğunu belirten öğrenci görüşleri de olmuştur. Aşağıda öğrenci görüşlerine yer verilmiştir:

"Bence bırakmamaları gerekir, okumak güzel bir şey. Bazı aileler ekonomik sebep bazıları keyfi sebeplerden okulu bırakıyorlar (2-KÖ)".

"Kuzenim okulu bıraktı. Ekonomik etkenlerden kaynaklı olarak bıraktı (1-EÖ)".

Sığınmacı öğrenciler okul terk etme sebebi olarak maddi koşulları işaret etmektedirler. Maddi koşulların yetersizliği sığınmacı öğrencilerin okulu terk etmelerine yol açmaktadır.

3.2.12.2.1. Hane Gelirine Katkı Sağlama Düşüncesi

Sığınmacı lise öğrencilerinden erkek çocukları genelde lise çağına geldiklerinde okuldan ayrılmaktadır. Haneye ekonomik destek sağlamak isteyen bazı göçmenler okulu bırakma durumunda kalmaktadır. Aşağıda sığınmacı öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir:

"Maddi koşullardan kaynaklı olarak okulu bırakan öğrenciler oluyor (10-EÖ)".

"Maddi sebeplerden dolayı bırakıyor olabilirler (7-KÖ)".

Suriye'de eğitim sisteminin ortaokula kadar zorunlu olmasından ötürü lise kademesine kadar eğitim çocuklarına aldırtılırken lise döneminde çok fazla gönderilmez. Erkek çocuklarının iş gücünden yararlanılır.

3.2.12.2.2. Eğitim Öğretim Sürecindeki Harcamaların Maaliyeti

Okul terklerinin bir diğer sebebi olarak eğitim sürecindeki giderler olarak gösterilebilinir. Devlet tüm çocuklara kitapları ücretsiz dağıtmaktadır. Fakat yine de okul terki sığınmacı öğrencilerde söz konusudur. Maddi koşulları yetersiz olan sığınmacı öğrenciler kırtasiye, kılık kıyafet, servis vb. ödemeleri yerine getiremediği için okulu terk etmek durumunda kalabiliyor.

3.2.12.3. Yürütülen Politikalar

Sığınmacı öğrencilerin eğitim öğretim süreçlerinden kopmamaları adına yürütülen politikalar önem arz etmektedir. Sığınmacılara yönelik eğitim politikaları

öğrencilerin okuldan uzaklaşmalarını önleyici tedbirleri de kapsamaktadır. Bu kategoride okul terki ve okul bırakma sorunu sığınmacı öğrencilere yönelik politikalar kategorileştirilerek ele alınmıştır.

3.2.12.3.1. Sığınmacılara Yönelik Politikalar

Sığınmacı öğrencilerin okulu terk etme veya okuldan uzaklaşma istekleri ekonomik, kültürel ve sosyal kabul gibi nedenlerinin olması gibi farklı türden sebepler ile de okul terkleri yaşanabilmektedir. Bu konuda terkleri engelleyici önlemler alınabilir. Sığınmacı öğrencilerin okul ortamına ve toplumsal uyumuna katkı sağlayacak politikalar iyileştirilip geliştirilebilir.

> "Sığınmacı öğrencilerin okula devam etmeleri gerekiyor. Onlara yönelik çalışma yapılması gerekir (5-Ö)".

> "Sığınmacı öğrencilerin okula devam etmelerini isterim. Dil öğreniyorlar, sınıf geçme sisteminde sığınmacı öğrenciler için pozitif ayrımcılık yapılması gerekiyor. Bir şekilde sosyalleşiyorlar (2-Ö)".

Eğitimin öncelikli işlevinin bireysel yeteneklerini toplumun ihtiyaçları ve beklentilerine göre geliştirmektir. Dolayısıyla toplum ihtiyaçları karşılanmış bireylerin de sosyalleşmesi sağlanmış olacaktır (Tan, s.561).

SONUÇ

Çalışmada Suriye uyruklu sığınmacı lise öğrencilerinin eğitimde karşılaştıkları sorunlar temalar ve alt temalar içerisinde oluşturulan kodlar ışığında öğrenci ve öğretmen bakış açısıyla değerlendirildi. Sığınmacı öğrencilerin ve öğretmenlerin ortak olarak üzerinde yoğunlaştıkları problem alanı dil yetersizliği olarak ortaya çıkmıştır. Dil, iletişim aracı olması münasebetiyle bireylerin kendini karşıya ifade edebildikleri yegâne araçtır. Yaşadığı toplumun dilini konuşamayan bir göçmenin sosyal uyum süreci oldukça zorlaşmaktadır. Bununla birlikte sığınmacı öğrencilerin dil yetersizlikleri nedeniyle birçok anlamda olumsuzlukla karşılaştıkları ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında akademik başarısızlıklar, sosyal dışlanma, akran zorbalıkları, okul terki ve yalnızlaşma gibi sorunlar ön plana çıkmıştır.

Türkçenin alfabetik açıdan Arapçadan farklı olması da dilin öğrenilmesini zorlaştıran etkenler arasında yer almaktadır. Türkçedeki bazı harflerin Arapçada bulunmaması dil öğrenmeyi etkileyen faktörlerdendir. Yapılan görüşmelerde uzun yıllardır Türkiye'de yaşamalarına rağmen sığınmacı öğrencilerin bazı harfleri okumakta zorluk çektikleri görülmüştür.

Çalışmada sığınmacı öğrencilerin Türkçe dil yeterliliklerinin çocukların ülkede kalış süresine oranla her geçen gün iyileştiği algısı ortaya çıkmıştır. Sığınmacı öğrenciler geldikleri ilk yıllarda dilsel anlamda çok zorlandıklarını belirtirken zamanla bu sorunun azaldığını belirtmişlerdir. Öğretmenler ise ilk dönemlerin sığınmacılar ve kendileri açısından zor geçtiğini fakat şu an dil konusunda ilerlemenin olduğunu ifade etmişlerdir. Fakat henüz istenilen düzeyde dilsel gelişimin olmadığı bu konuda daha fazla çaba harcanmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Dilsel yetersizlik sığınmacı öğrencilerin okuma, anlama ve yazma becerilerini derinden etkilemektedir. Göçün ilk yıllarında her üç alanda da eksikliklerin olduğu, özellikle öğrencilerin anlatılan bir metni yazıya dökmekte çok zorluk yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Zamanla sığınmacı öğrencilerin Türkçe dil yeterliliklerini geliştirerek sorunların azaldığı görülmektedir. Böylelikle öğrencilerin ders başarılarının arttığı ve bu durumun karnelerine olumlu olarak yansıdığı ortaya çıkmıştır.

Ekonomik yetersizlikler sığınmacıları olumsuz yönde etkileyen bir diğer sorun alanı olarak ortaya çıkmıştır. Sığınmacı ailelerin göç sonrası olumsuz yönde değişen ekonomik koşulları dolayısıyla çocuklarını da etkilemektedir. Sığınmacılar için göç sonrasında, öncelikler de ekonomik yetersizliklerden ötürü değişmiştir. Sığınmacıların en temel öncelikleri barınma, iş bulma, güvenlik gibi yaşamın devam ettirilmesine dair temel ihtiyaçlar olmuştur. Eğitim bazı aileler için ekstra maddi külfet getiren bir alan olarak görülmüş ve ikinci, üçüncü önem sırasına alınmıştır. Sığınmacı öğrencilerin lise çağına geldiklerinde aileler tarafından okuldan alınıp bir işe yerleştirilmelerinin altında bu sebep yatmaktadır. Çocukların okula devam etmeleri yerine çalışıp ev ekonomisine katkı yapmaları beklenmektedir. Bu durum okullaşma istatistiklerinde açıkça görülmektedir.

Sığınmacıların ekonomik koşullarını iyileştirmek için Türkiye'deki ulusal ve uluslararası kuruluşlar sığınmacılar için çeşitli fonlar ve destekler sunmaktadır. Fakat sunulan desteklere rağmen Suriyeli sığınmacı çocuklar özellikle lise çağında eğitim-öğretimden mahrum kalmaya devam etmektedirler. Ekonomik koşulların yeterli bir seviyeye gelmemesi çocukların en temel hakkı olan eğitim hakkından yeterli düzeyde yararlanamamalarına yol açmaktadır.

Sığınmacı lise öğrencilerinin yaşadıkları diğer bir sorun ise sosyal uyum sorunudur. Yaşadıkları coğrafyadan zorunlu bir şekilde göçe maruz bırakılan çocuklar için ev sahibi ülke vatandaşları ile uyum içerisinde yaşamak ayrı bir sorun alanı olarak ortaya çıkmaktadır. İlk zamanlar kültürel farklılıklar, dilsel yetersizlikler, ön yargılardan kaynaklı olarak kendilerini ifade etmekte güçlük yaşayan öğrenciler zamanla dil konusunda kendilerini geliştirmeye başlamışlardır. Bunun yanında öğrenciler Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim gördükleri zamanlarda uyum sorunu pek yaşamadıklarını fakat devlet okullarına transfer olmaları ile uyum sorunlarını yaşadıklarını belirtmekteler. Uyum sorunu farklı sebeplerden kaynaklandığı gibi farklı sonuçlarda doğurmaktadır. Okullarda akademik başarısızlık, akran zorbalığı, dışlanma ve okul terk etme sosyal uyum sorunlarının sonuçları arasında yer aldığı ortaya çıkmıştır.

Akran zorbalığı okullarda sıklıkla karşılaşılan ve öğrenciler üzerinde çeşitli travmalara yol açabilen bir durumdur. Bu durum sığınmacı çocuklar içinde geçerlidir.

Fakat çalışmamızın sığınmacı lise öğrenciler olması konuyu bir alan ile sınırlamaktadır. Sığınmacı öğrencilerin özellikle de devlet okullarına transfer olması sonrası akran zorbalığı ile karşılaştıkları ortaya çıkmıştır. Yapılan öğrenci görüşmelerinde akran zorbalıklarına maruz kalmış öğrenciler genelde ortaokul sürecinde bu durumu yaşadıklarını, lisede ise bu durumun daha az yaşandığını ifade etmişlerdir.

Yapılan öğretmen görüşmelerinde sığınmacı ailelerin asimilasyon endişesi taşımaları kaçınılmaz bir durum olarak görülmektedir. Öğretmenler kültürel açıdan bazı değişimlerin kaçınılmaz olacağını fakat olası bir asimilasyon süreci ile toplumsal uyum sürecinin bir birbirlerinden ayrılması gerektiğini belirtmişlerdir. Toplumsal uyum için bütünleşme ve kapsayıcılık önem arz etmektedir. Okullar ise öğrencilerin toplumsal uyum ve bütünleşme sürecinin en önemli merkezidir.

Suriye ve Türkiye kültürleri arasında farklılıklar olmakla birlikte tarihsel bağlardan kaynaklı benzerlikler de söz konusudur. İki kültür arasındaki benzerlikler sığınmacılar açısından toplumsal uyumu kolaylaştıran bir faktör olmaktadır. Kültürel farklılıklar göçmende kültürel şoklar meydana getirebilir. Fakat iki kültürün benzer yönlerinin baskın olması toplumsal uyum sürecini kolaylaştırmaktadır. Çalışmada her iki ülkenin kültürel benzerliklerinin çocukların sosyal uyum süreçlerini kolaylaştırdığı ortaya çıkmıştır. Öğretmenler açısından ise kültürel farklılıkların daha fazla belirginleştiği ve çocukların eğitim hayatlarında kültürel farklılıkların önemli etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Sığınmacı öğrenciler açısından diğer bir sorun alanı müfredattan yeterince fayda sağlayamamalarıdır. Müfredatın yeterince kapsayıcı olmaması bu sorunun ortaya çıması olarak görülebilir. Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen zorunlu göçün il yıllarında sığınmacı öğrencilerin eğitimden uzaklaşmamaları için çocuklara Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) eğitim verilmiştir. Daha sonra öğrenciler aldıkları eğitim ile 2016 yılında GEM'lerin kapatılmaya başlamasıyla birlikte devlet okullarına transfer olmuşlardır. Sığınmacı öğrenciler, devlet okullarına transferlerinin ilk zamanlarında derslerden, öğretmenlerden ve müfredattan yeterli düzeyde faydalanamamışlarıdır. Öğrenciler dilsel yetersizlik nedeni ile dersleri anlayamamış, anlamadıkları derslerde bazen hocalarından yardım alırken bazen çekingen tutum

sergilemişlerdir. Dolayısıyla bu tür durumların yaşanması sığınmacı öğrencilerin müfredattan yeterli düzeyde faydalanmalarının önünde engel teşkil etmiştir.

Sığınmacı öğrenciler ile yapılan görüşmelerde birçok öğrencinin yükseköğretim hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları söylenebilir. Öğrencilerin yükseköğretime geçiş için gerekli olan Yabancı Öğrenci Sınavı (YÖS) hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Öğretmenler ise sığınmacı öğrencilerin yükseköğretim hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Yükseköğretim hakkında bilgi sahibi olan öğrencilerin ise bilgileri konusunda donanıma ihtiyaç duydukları ifade edilmiştir. Çalışmada dikkat çeken bir husus da sığınmacı öğrencilerin üniversite hayalleri olmuştur. Sığınmacı öğrenciler genellikle tıp ve hukuk gibi kritik bölümleri okumak istediklerini belirtmiştir. Suriye iç savaşına tanıklık eden sığınmacıların hayalleri üzerinde savaşın etiklerinin olduğu söylenebilir. Sığınmacıların meslek tercihleri sağlık ve güvenlik gerektiren alanlara yöneldiği söylenebilir.

Sığınmacı öğrenciler açısından diploma sahibi olmak önem arz etmektedir. Meslek kaygısı her birey gibi sığınmacı öğrencileri de derinden etkilemektedir. Sığınmacı öğrencilerin meslek kaygısına sebep olan faktörler arasında belirsizlik ön plana çıkmaktadır. Sığınmacıların yaşadığı geri dönme ya da dönememe belirsizliği meslek tercihleri üzerinde etkili olmuştur. Belirsizlik durumu aynı zamanda lisede eğitim öğretim sürecinde motivasyonu olumsuz etkilemektedir.

Sığınmacı lise öğrencilerinin yaşamış olduğu diğer bir sorun okul terki sorunudur. Eğitimdeki maliyetlerin artması sığınmacı çocukların okuldan ayrılmasına yol açmaktadır. Sığınmacı öğrencilerin okullaşma istatistikleri incelendiğinde ortaokul ve lise okullaşma oranlarında ciddi farkların olduğu görülmektedir. Lisede sığınmacı öğrenci sayısı büyük oranda düşmektedir. Elbette ki böyle bir durumu bir tek sebep ile açıklamak çok zordur. Öğretmenler açısından okul terki sorunu genel olarak erkek çocuklarının hane halkına gelir sağlamak için okuldan alınması ve zaman zaman kız çocukların küçük yaşta evlendirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Yapılan görüşmelerde öğretmenler ve psikolojik danışmanların sığınmacıların sosyal uyumu ve çokkültürlülük alanlarında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Birçok öğretmen göçmen eğitimi ile ilgili herhangi bir eğitim

almadıklarını belirtmiştir. Sınıf ortamında farklı kültürler ile ilgili nasıl davranılması ya da göçmen öğrencilerin eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmamak öğretmenlerin karşılaşacağı zorluklar arasındadır.

Türkiye sığınmacılara yönelik eğitim imkânlarını sürekli geliştirilmektedir. Suriye göçünün ilk yıllarda kısa ve sayısal anlamda az olacağı düşüncesi eğitim politikalarının kısa vadeli olmasına sebep olmuştur. Aradan geçen zamanla zorunlu göçün artarak devam etmesi Türkiye'yi kalıcı politikalar geliştirmeye itmiştir. İlk etapta GEM'ler aracılığı ile yürütülen eğitim faaliyetleri, 2016 yılında sığınmacı öğrencilerin devlet okullarına alınması ile devam etmiştir. Böylelikle sığınmacı öğrencilerin eğitim öğretim hizmetlerinden yararlanmalarının önündeki engeller büyük oranda ortadan kaldırılmıştır. Ancak bu durum henüz istenilen seviyede değildir. Dolayısıyla bu engellerin ortadan tamamen kaldırılmasıyla sığınmacı çocuklarının eğitiminin kalitesi artacak ve daha yüksek oranda sığınmacı çocuk lise eğitimine katılacaktır. Bu nedenle bu tez çalışmasının sonuçlarına dayanarak politika yapıcı ve uygulayıcılara rehberlik etmesi amacıyla aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

ÖNERİLER

Türkiye, sığınmacı öğrencilerin dil yeterlilikleri kazanmaları noktasında eğitim materyalleri sunmaktadır. Bu materyallere yeniler eklenip öğrencilerin anlayacağı sadelikte bütün sığınmacı öğrencilere ulaşımının sağlanması sığınmacıların dil problemi alanında önemli sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Okullarda dil sınıfları oluşturularak dil alanında ihtiyaç duyan öğrencilere destekler sunulabilir. Okullarda öğretmenler, Türk öğrenciler ve sığınmacı öğrencilerin iş birliği içerisinde oldukları projeler ve çalışmalar desteklenebilir veya sığınmacı öğrencilerin iş birliğine gidebilecekleri sosyal sorumluluk projeleri hazırlanabilir.

Sığınmacı öğrencilerin yaşadığı bir diğer önemli sorun ise ekonomik yetersizliklerdir. Ulusal ve uluslararası yardımlar sığınmacıların maddi koşullarına destek sunmaktadır. Fakat yapılan maddi yardımların yetersiz kaldığı ortaya çıkmıştır. Eğitim için yapılan yardımların ise gerçekten eğitim alanında harcanması sağlanmalıdır. Ulusal ve uluslararası maddi desteklerin projeler vasıtasıyla arttırılması sığınmacıların eğitim alanında karşılaştıkları zorlukları hafifletecektir.

Sığınmacı öğrencilerin okula uyumları için Türk öğrenciler ile yapabilecekleri projeleri teşvik edici çalışmalar yapılabilir. Öğretmenlerin öğrencilerin bir arada oldukları alanlarda sığınmacı öğrencileri teşvik edici söylemlerde bulunması, sığınmacı öğrenciler ile sosyal sorumluluk projelerinin geliştirilmesi sığınmacıların sosyal uyumuna katkı sunacaktır.

Okullarda yaşanan en büyük sorunlardan biri akran zorbalığıdır. Akran zorbalığını önleyici eğitimler öğretmen ve öğrencilere verilerek bu alanda bilinç kazandırılabilir. Örneğin bu bağlamda akran ara buluculuğu eğitimleri verilebilir. Okullarda psikolojik danışman liderliğinde bu alanda eğitimler verilebilir.

Sığınmacı öğrencilerin yükseköğretim konusunda bilgiye sahip olmalarına rağmen istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir. Sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları belirsizlik hali, ekonomik koşullar ve çevresel faktörler nedeniyle üniversite hakkında yeterli bilgiye ulaşamadıkları görülmüştür. Sığınmacı öğrencilere yönelik mesleki rehberlik hizmetlerinin sayısı arttırılabilir. Sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları

belirsizlik haline yönelik danışmanlık hizmetlerinin teşvikine yönelik çalışmalar yapılabilir.

Sığınmacı öğrenciler çeşitli sebepler ile okulu bırakmaktadır. Çalışma verilerinde sığınmacı öğrencilerin okulu bırakma sebepleri arasında ekonomik, kültürel ve kişisel kararların olduğu görülmektedir. Bu alanlarda yapılacak iyileştirmeler ile okul terkinin önüne geçilebilir. Aileler ile okul iş birliğini destekleyici çalışmalar ile sığınmacı öğrencilerin okul terkini önleyici çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Y. (2018). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Aksoy, E. (2020). Türkiye'deki Suriyeli göçmen çocukların okullaşma durumları. *Akademik Hassasiyetler,* 7(14), 37-51.

Alptekin, Z., D. ve Alan, Y. (2021). Yabancı öğrenciler için hazırlanan hayat boyu Türkçe 1, 2, 3 öğretim setinin öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Milli Eğitim,* 50(232), 267-285.

Arslan, U. (16.09.2022). Türk eğitim sistemi. 25.05.2023 tarihinde https://okul.com.tr/aileler-icin/makaleleri/turkiye-egitim-sistemi-527 adresinde erişildi.

Aslan A. K. (2001). Eğitimin toplumsal temelleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(5), 16-30.

Bartram, D., V. Poros, M. ve Monforte, P. (2019). *Göç meselesinde temel kavramlar.* Çev. I. A. Tuncay. Ankara: Hece.

Başbay, A. ve Bektaş, Y. (2009). Çokkültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlilikleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 34(152), 30-43.

Bayrakçı, M. (2005). Ders kitapları konusu ve ilköğretimde ücretsiz ders kitabı dağıtımı projesi. *Milli Eğitim Dergisi,* 165.

Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri, beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni.* Çev. S. B. Demir, M. Bütün, O. Birgin, S. Ünal, T. Özsevgeç, Y. Dede, A. Bakla, G. Hacıömeroğlu, M. Aydın, Mehmet Aydın, Miraç Aydın, A. Bacanak, A. Budak, İ. Budak. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Çelik, H. (2008). Çokkültürlülük ve Türkiye'deki görünümü. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 9(15), 319-332.

Çiftçi, Ö. ve Demirci, R. (2019). Alfabe farklılıklarının yabancılara Türkçe öğretimindeki etkisi. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmalar Dergisi,* (19), 96-127.

Değirmenci, G. Y., Somer, B., Ölmez, B. S., Demircioğlu, H. ve Gençoğlu, C. (2021). Geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitim sürecine katılım ve uyumlarına yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi,* 50(1), 281-308.

Demir, R. (2019). İmam Hatip lisesinde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin eğitim sorunları: Kilis örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 16(44), 280-306.

Demirhan, K. (2017). Ulusal alınyazında uluslararası öğrenciler ve uluslararası öğrencileri siyasal açıdan düşünmek. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi,* ICMEB17 Özel Sayısı, 547-562.

Ereş, F. (2015). Türkiye'de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 6(2), 17-30.

Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014). Resmî Gazete 30989(22.10.2014). Erişim 12.05.2023. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20146883.pdf adresinden erişildi.

Gül, M. (2022). Göç sürecinde erken yaşta evlilikleri Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocuklar özelinde düşünmek. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 49, 573-588.

Gülay, H. (2011). 5-6 yaş grubu çocuklarda okula uyum ve akran ilişkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(36), 1-10.

Gülerce, H. ve Çorlu, R. (2021). Yükseköğretimdeki Suriyeli sığınmacı öğrenciler: Uyum ve çatışma alanları. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 12, 71-106.

Gülerce, H. ve Şahin, H. (2022). *An analysıs of barrıers to the educatıon of chıldren under temporary protectıon ın the dıstrıcts and rural areas of Şanlıurfa provınce Akçakale, Ceylanpınar, Harran, Suruç.* Ankara: Ekim Basım Yayın Dağıtım.

Gülerce, H., Kaçar, F. ve Kablan, H. (2022). Suriyeli sığınmacı çocukların Covid-19 pandemisi sürecinde eğitim hayatında yaşadığı sorunlar. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi,* 10(31), 92-108.

Gültekin Akduman, G. (2012). Okul öncesi dönemde akran zorbalığının incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi,* 23(1), 107-120.

Güngör, M. (2013). Risk altındaki çocukların aile yapıları ve suça yönelimleri (Mersin ili örneği). *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 9(2), 421-434.

Gürhan, N. (2017). Her yönü ile akran zorbalığı. *Türkiye Klinikleri,* 3(2), 175-181.

Haber Vakti (19.11.2021). Piktes projesi nedir? Piktes öğretmenleri ne iş yapar? *Haber Vakti*. 15 Mayıs 2022 tarihinde https://www.habervakti.com/piktes-projesi-nedir-piktes-ogretmenleri-ne-is-yapar , adresinden erişildi. (19.11.2021).

Hürriyet Gazetesi. (17.11.2014). Suriyeli öğrencilere "tek tuşla" ulaşılacak. https://www.hurriyet.com.tr/egitim/suriyeli-ogrencilere-tek-tusla-ulasilacak-27593775 (17.11.2014).

Işık, Ş. ve Kaynak, Ü. (2020). Geçici Eğitim Merkezlerinde çalışan okul psikolojik danışmanların Suriyeli mülteci çocuklara yönelik algılarının metaforla incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi,* 18(2), 624-649.

Kağıncı, D. Y. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *İlköğretim Online,* 16(4), 1768-1776.

Kara, H. ve Kaçar, M. (2017). Akran zorbalığı ve toplumsal önemi: İki olgu sunumu. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi,* 22(2), 114-118.

Kaya, M. ve Şahin, H. (2021). *Göç Akademik ve Sosyal Entegrasyon Harran Üniversitesindeki Suriyeli Öğrenciler Araştırması.* İstanbul: Hiperyayın.

Kaya, M. ve Şahin, H. (2021). Harran Üniversitesi'ndeki Suriyeli öğrencilerin akademik entegrasyon süreçlerinin analizi. *Journal of Humanity and Society (İnsan & Toplum),* 11(3), 39-84.

Keser, A., ve Özbek, C. (2018). Suriyeli çocukların Türkiye'deki ulusal eğitim sistemine uyumu üzerine kamu politikası analizi. *İnsan Hakları Yıllığı,* 36, 105-132.

Keskinel, B. ve Doğan, C. (2020). Göç, çokkültürlülük ve toplumsal uyum. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi,* 6(2), 51-58.

Kongar, E. (Mayıs 2022). Küreselleşme, mikro milliyetçilik, çok kültürlülük, anayasal vatandaşlık. (Emre Kongar'ın resmi internet sitesi). 8 Mayıs 2022 tarihinde https://www.kongar.org/makaleler/mak_kum.php adresinden erişildi.

Kubilay, S. ve Akbaşlı, S. (2021). Geçici koruma altındaki öğrencilerin öğretme-öğrenme ortamı bağlamında okula uyumu. *Millî Eğitim*, 50(Özel Sayı, 1), 405-445.

Kurban, S. (2021). Suriyeli göçmenlerin eğitim finansmanı ve küresel sorumluluk paylaşımı. *Milli Eğitim Dergisi,* 50(1), 1081-1104.

Kurt, S. (2016). Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve Türkiye uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi,* 36, 99-127.

Mutluay, N. (2010). *Eski Yakın Doğu toplumlarında çocuk*. Ankara: Alter Yayıncılık.

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, T.C. Resmî Gazete,10898, 05.09.1961.

Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal araştırma yöntemleri I, nitel ve nicel yaklaşımlar.* Çev. S. Özge. Toplum Bilim Dizisi (7. bs., C. 1). Ankara: Yayın Odası.

Özcan, A. S. (2018). Çokkültürlülük bağlamında Türkiye'nin Suriyeli öğrencilere yönelik eğitim politikası. *PESA Internatıonal Journal Of Socıal Studıes Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 4(1), 17-29.

Perruchoud, R. ve Redpath-Cross, J. (Ed.). (2013). Uluslararası Göç Hukuku. *Göç Terimleri Sözlüğü (2. Bs).*

Pirinççi, F. (2018). Suriye'ye komşu ülkelerin Suriyeli mültecilere yönelik politikaları. *TESAM Akademi Dergisi*, 5(2), 39-60.

Polat, A. (2022). Nitel araştırmalarda yarı-yapılandırılmış görüşme soruları: Soru form ve türleri, nitelikler ve sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel sayı 2), 161-182.

Polat, İ. ve Kılıç, İ. (2013). Türkiye'de çokkültürlü eğitim ve çokkültürlü eğitimde öğretmen yeterlilikleri. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 352-372.

Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş, nicel ve nitel yaklaşımlar*. Çev. D. Bayrak, H. B. Arslan ve Z. Akyüz) (5. bs.). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri: Bir bütünleştirme önerisi. *Göç Dergisi*, *3*(1), 65-81.

Savar, E. ve Kedikli, U. (2019). Türkiye'de mülteci ve sığınmacılara sağlanan imkânlar ve uyum sorunları: Çankırı örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi,* 15(4), 1119-1142.

Selçuk,O., Güzel, B. ve Buz, S. (2021). Türkiye'de sığınmacı çocukların eğitimine ilişkin engellerin fenomenolojik yaklaşımla değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi,* 50(Özel Sayı), 359-383.

Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305.

Sezgin, A. A. ve Yolcu, T. (2016). Göç ile gelen uluslararası öğrencilerin sosyal uyum ve toplumsal kabul süreci (Socıal cohesıon and socıal acceptance process of ıncomıng ınternatıonal students). *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, *4*(7), 417-436.

Şahin, H. (2019). *Türkiye'de eğitimde fırsat eşit(siz)liği ve bireylerin eğitim kararları: Ardahan ve Karabük örneği,* (Yayınlanmış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Şengül, K. (2014). Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretiminde alfabe sorunu. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Dergisi,* 3(1), 325-339.

Şimşek, D. (2020). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitime erişimi: Engeller ve öneriler. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 17(65), 10-32.

Şimşek, H. ve Kula, S. S. (2018). Türkiye'nin göçmen politikasında ihmal edilen boyut: Eğitsel uyum programı. *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *2*(2), 5-21.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). *Şartlı Eğitim (ŞEY) ve Şartlı Sağlık (ŞSY) Yardımı*. 18 Nisan 2023 tarihinde https://www.aile.gov.tr/sss/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sartli-egitim-saglik-yardimi/#0 adresinden erişildi.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (06.04.2023). 06.04.2023 tarihinde https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 adresinden erişildi.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (21.05.2023). Türkiye'nin düzensiz göç ile mücadelesi. 21.05.2023 tarihinde https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-duzensiz-gocle-mucadelesi adresinden erişildi.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (07.09.2021). *Hızlandırılmış eğitim programı öğrencilerine ziyaret*. 15 Mayıs 2022 tarihinde https://hbogm.meb.gov.tr/www/hizlandirilmis-egitim-programi-ogrencilerine-ziyaret/icerik/1125 adresinden erişildi.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2017). İzleme ve değerlendirme raporu. Ankara. http://hbogm.meb.gov.tr/dosyalar/izlemedegerlendirmerapor/2017/mobile/index.html#p=127 adresinden erişildi. (Erişim tarihi: 02.05.2023)

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2020). *Türkiye Coronavirüs salgınında ulusal çapta uzaktan eğitim veren 2 ülkeden biri.* https://www.meb.gov.tr/turkiye-koronavirus-salgininda-ulusal-capta-uzaktan-egitim-veren-2-ulkeden-biri/haber/20618/tr adresinden erişildi.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). FATİH Projesi. http://fatihprojesi.meb.gov.tr/etahta.html adresinden erişildi. (Erişim tarihi: 29.05.2023)

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, *Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı* (16.05.2016). Göç ve acil durumlarda eğitim ve daire başkanlığının görevleri şunlardır: https://hbogm.meb.gov.tr/www/goc-ve-acil-durumlarda-egitim-daire-baskanligi/icerik/497 adresinden erişildi.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, *Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı*. (2022, Ocak). https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/26165737_goc2022sunu.pdf adresinden erişildi.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (2011). *Milli Eğitim istatistikleri örgün eğitim 2010-2011*. Ankara.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (2022). *Milli Eğitim istatistikleri örgün eğitim 2021/'22*. Ankara.

Tan, M. (2019). Eğitim sosyolojisinde değişik yaklaşımlar: İşlevci paradigma ve çatışmacı paradigma. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences(JFES), 23*(2), 557-571.

Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, (86), 127-144.

Tanrıkulu, F. (2018). Suriye krizi sonrası Türkiye'deki sığınmacıların ve göçmenlerin eğitimi: Geçmiş, bugün ve gelecek perspektifleri. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 11(3), 2585-2604.

Turan, M. ve Fansa, M. (2021). Göçmen çocukların Türkçe öğreniminde yaşadıkları problemler. *Milli Eğitim Dergisi*, *50*(1), 11-26.

Türkoğlu, E., ve Elmastaş, N. (2022). Suriyeli sığınmacıların mekânı dönüştürücü etkisi: Gaziantep kenti örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 33(1), 65-81.

UNICEF Türkiye. Şartlı eğitim yardımı programı (Ş.E.Y). 15 Mayıs 2022 tarihinde https://www.unicef.org/turkey/sartli-egitim-yardimi-programi-sey adresinden erişildi.

UNICEF Türkiye. Yaygın eğitim olanakları. 02.05.2023 tarihinde https://www.unicef.org/turkiye/yayg%C4%B1n-e%C4%9Fitim-olanaklar%C4%B1 adresinden erişildi.

UNICEF. Birleşmiş milletler çocuk haklarına dair sözleşme ve ihtiyari protokoller, usûl kuralları ile çocuk hakları komitesi genel yorumları. (2017). 8 Mayıs 2022 tarihinde https://www.unicef.org/turkey/media/7941/file/%C3%87HDS%20ve%20%C4%B0htiyari%20Protokoller,%20Usul%20Kurallar%C4%B1%20ile%20%C3%87ocuk%20Haklar%C4%B1%20Komitesi%20Genel%20Yorumlar%C4%B1.pdf adresinden erişildi.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), T.C. Resmî Gazete, 28615, 11.04.2013. Erişim 12.05.2023. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf adresinden erişildi.

Yabancılara Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri-Genelge 2014/21 (2014). Onay Sayısı 4145933 (23.09.2014). Erişim tarihi 12.05.2023 http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf adresinden erişildi.

Yaman, F. (2017). Uyum ve ötekileşme ayrımında Suriyeli sığınmacılar. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi,* 3(1), 91-109.

Yavuz, Ö. (2015). Türkiye'deki Suriyeli mültecilere yapılan sağlık yardımlarının yasal etik temelleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *12*(30), 265-280.

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2023). 12 Mayıs 2023 tarihinde https://istatistik.yok.gov.tr/ adresinden erişildi.

EKLER

EK-1: Öğrenci Görüşme Formu

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI

1.Kendinizi tanıtır mısınız?

2.Nerelisiniz? Suriye'nin neresinden?

3.Yaşınız:

4.Kaç kardeşsiniz?

5.Türkçe biliyor musunuz? Evde hangi dili konuşuyorsunuz?

6.Okul sizin için ne anlam ifade ediyor?

7.Ev ve okul dışında neler yapıyorsunuz?

8.Göç hikayenizi paylaşmak ister misiniz? Hatırladığınız kadarıyla göç süreci nasıl başladı ve yeni yerleşim yerinize gelene kadar nasıl bir serüven yaşadınız?

9.Pandemi süreci eğitim hayatınızı nasıl etkiledi?

10.Türkiye'ye ilk geldiğinizde dil konusunda yaşadıklarınızı anlatabilir misiniz?

11.Türkçe hakkında deneyimlerinizi paylaşa bilir misiniz?

12.Türkçe konusunda yaygın kanı öğrenilmesi zor bir dil deniliyor bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

13.Eğitim hayatınızda ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

14.GEM'lerde eğitim aldınız mı?

15.Evet ise GEM'lerde eğitim görürken ne gibi zorluklar yaşadığınızı anlatabilir misiniz?

16.Evet ise GEM'ler kapatılıp Türk okullarına transfer sürecinizi anlatabilir misiniz?

17.En çok sevdiğiniz ders hangisidir? Neden?

18.Akademik anlamda en zorlandığınız ders hangisidir? Neden?

19.Türkçe yazı yazmakta zorluk yaşıyor musunuz? Evet ise sizi zorlayan nedir?

20.Anlatılan bir metni Türkçe şekilde yazmakta zorluk yaşıyor musunuz?

21.Türk kültürü ile Suriye kültürü arasında benzerlik veya farklılıklar konusunda ne düşünüyorsunuz?

22.Suriye'de geçim koşullarınızı ve göç ettikten sonra Türkiye'de geçim koşullarınızı kıyasladığınızda ne tür değişiklikler olduğunu düşünüyorsunuz?

23.Ekonomik anlamda herhangi bir kurum veya kuruluştan destek alıyor musunuz? Yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

24.Siz ve aileniz Türkiye'de sosyal uyum içerisinde yaşadığınızı düşünüyor musunuz?

25.Yaşadığınız mahalle ya da mahallerde size yönelik olumlu ve olumsuz bir durum ile karşılaştınız mı?

26.Akran zorbalığına veya herhangi bir fiziksel veya sözsel şiddete maruz kaldınız mı?

27.Okul bırakma ya da okulu terk etme konusunda ne düşünüyorsunuz?

28.Okulu bırakan arkadaşlarınız oldu mu? Okulu bırakma sebepleri ne olmuştur?

29.Ortaöğretim bittikten sonra verilen bir diploma var. Bu diplomanın size katkıları neler olacaktır?

30.Sertifika veya diploma almanın mesleki statü elde etmenize katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

31.Yükseköğretim / Üniversite hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz? Yükseköğretim bitirdikten sonraki planlarınız nelerdir?

32.Yükseköğretimde hangi bölümü okumak isterdiniz? Bu bölümü tercih etme sebeplerinizi paylaşabilir misiniz?

EK-2: Öğretmen Görüşme Formu

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME SORULARI

1.Branşınız nedir?

2.Kaç yıldır görev yapıyorsunuz?

3.İlk görev yerinizde sığınmacı öğrenciler olduğu konusunda bilginiz var mıydı?

4.Sığınmacı öğrencilere yönelik üniversite veya göreve başladıktan sonra herhangi bir eğitim aldınız mı?

5.Sığınmacı öğrencilere kaç yıldır eğitim veriyorsunuz? Eğitim vermeye başladığınız ilk dönemler ile şu an arasında nasıl bir değişim olduğunu gözlemlemektesiniz?

6.Sığınmacı lise öğrencilerinin dil yeterlilikleri konusunda ne düşünüyorsunuz?

7.Ders anlatırken sığınmacı öğrencilerin dinleme, anlama, okuma ve yazma becerileri konusunda neler söyleyebilirsiniz?

8.Sığınmacı öğrencilere yönelik devlet politikalarını takip edebiliyor musunuz?

9.Sığınmacı öğrencilerin akademik başarılarının arttırılmasına yönelik okul içi veya okul dışı etkinliklere katılıyor musunuz?

10.Sığınmacı öğrencilerin sosyal uyumları hakkında ne düşünüyorsunuz?

11.Sığınmacı Suriyeli lise öğrencilerinin akran zorbalıklarına maruz kaldıklarını düşünüyor musunuz?

12.Sınıf içerisinde gruplaşma ya da dışlanma gibi durumlara şahit oldunuz mu?

13.Sığınmacı öğrencileri rehberlik servisine yönlendirdiğiniz bir durum ile karşılaştınız mı?

14.Sığınmacı öğrencilerin ülkelerine tekrar dönmeleri durumunda sosyal uyum konusunda zorluk yaşayacaklarını düşünüyor musunuz?

15.Sığınmacı öğrencilerin dersinize karşı tutumlarını nasıl değerlendirirsiniz?

16.Sığınmacı öğrencilerin de olduğu sınıflarda ders anlatırken en çok nerede zorluklar yaşıyorsunuz?

17.Suriyeli sığınmacı öğrencilerin müfredattan tam anlamıyla yararlandığını söyleyebilir miyiz? Eğer cevabınız hayır ise bunun nelerden kaynaklandığı konusunda fikirlerinizi belirtir misiniz?

18.Sığınmacı öğrencilerin okula devam ve okulu terk etmeleri konusunda neler söyleyebilirsiniz?

19.Sığınmacı öğrencilerin okulu terk etme tercihleri bireysel mi yoksa ailevi nedenlerden mi kaynaklanıyor? Bunlardan başka bir sebep olduğunu düşünüyorsanız paylaşabilir misiniz?

20.Velilerin Türk eğitim sistemi hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünüyor musunuz?

21.Suriyeli veliler ile konuştuğunuzda eğitimden beklentileri konusunda ne tür görüşler ifade etmişlerdir?

22.Suriyeli velilerin çocuklarının asimile olacağı endişesi taşıdıkları konusunda ne düşünüyorsunuz?

23.Suriyeli veliler çocuklarının en çok hangi sorunlarını dile getirdiklerini gözlemlediniz?

24.Sığınmacı öğrencilerin maddi konuda sıkıntı yaşadıklarını düşünüyor musunuz?

25.Maddi sıkıntı yaşayan öğrencilerin okula uyumları konusunda neler paylaşabilirsiniz?

26.Maddi sıkıntı yaşayan sığınmacı öğrencilerin hangi kurum veya kuruluşlardan destek alabilecekleri konusunda bilginiz var mı?

27.Maddi sıkıntı yaşayan sığınmacı öğrencilerin hangi kurum veya kuruluşlardan destek alabilecekleri konusunda bilgiye sahip olduklarını düşünüyor musunuz?

28.Sığınmacı öğrencilerin maddi imkânlarını iyileştirmeye yönelik gerek ulusal gerekse uluslararası politikaların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

29.Sığınmacı öğrenciler yüksek öğretim konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyor musunuz?

30.Gözlemlerinize dayanarak sığınmacı öğrencilerin üniversiteye karşı tutumlarını nasıl değerlendirirsiniz?

31.Sığınmacı öğrencilerin meslek kaygısı taşıdıklarını düşünüyor musunuz?

32.Çok kültürlülük konusunda ne düşünüyorsunuz?

33.Çok kültürlülük açısından Suriyeli sığınmacı öğrencileri ve sosyal uyumları konusunda düşüncelerinizi paylaşabilir misiniz?

EK-3: İzin Formu

Evrak Tarih ve Sayısı: 17.03.2022-115500

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı
Eğitim-Öğretim, Planlama ve İstatistik Şube Müdürlüğü

Sayı : E-78521740-044-115500 17.03.2022
Konu : Anket İzni (Yücel KORKMAZ)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 01.03.2022 tarihli ve 110842 sayılı yazı,

İlgi yazınız Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne iletilmiş olup, verilen cevabi yazı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Murat DEMİR
Rektör Yardımcısı

Ek:Cevabi yazı ve eki (3 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :*BSA5Y8TUPU* Pin Kodu :25113
Belge Takip Adresi : https://ebys.harran.edu.tr/envision/Validate_Doc.aspx?eD=BSA5Y8TUPU&eS=115500

Adres:Mardin Yolu 22. km Osmanbey Kampüsü Haliliye/ŞANLIURFA
Telefon:0414 318 3020 Faks:0414 318 3197
e-Posta:ogrenci@harran.edu.tr Web:http://ogrenci.harran.edu.tr/
Kep Adresi:harranuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: İsmail DEDEOĞLU
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni
Tel No: 1392

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.03.2022-115398

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-47377298-44-45720601 15.03.2022
Konu : Anket, Uygulama İzni
(Yücel KORKMAZ)

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: 16/02/2022 tarih ve 43611425 sayılı Valilik Makam Onayı.

Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Yücel KORKMAZ'ın tutanakta belirtilen konu ile ilgili araştırma izni hakkındaki 02.03.2022 tarih ve 11731 sayılı yazısı, ilgi sayılı Valilik Makam Onayı ile oluşturulan komisyon tarafından incelenmiştir. İlgilinin çalışmasının Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21/01/2020 tarih ve 2020/2 sayılı genelgede belirtilen hususlar çerçevesinde uygulanabileceği ekte gönderilen komisyon tutanağı ile onaylanmıştır. Denetimleri ilgili Okul, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere derslerin aksatılmaması kaydıyla, araştırmanın ayrıca öğrenci, veli ve/veya öğretmenlerden alınacak izin ve gönüllük esasları çerçevesinde 2021-2022 Eğitim Öğretim yılı sonuna kadar tutanakta belirtilen Haliliye İlçemizdeki Resmi 18 Mart Çanakkale Şehitleri Anadolu Lisesi ve Süleymaniye Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrenci ve Öğretmenlerine yönelik Covid-19 tedbirleri kapsamında Araştırma, Uygulama ve Anket çalışması yapılması hususunda ;

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Fevzi KURT
Vali a
Milli Eğitim Müdürü

EK:
1-Komisyon Tutanağı (1 sayfa)
2-Anket (1 Sayfa)

Dağıtım :
Gereği : Haliliye İlçe Kaymakamlığına (İlçe MEM)

Bilgi:
Harran Üniversitesi Rektörlüğü
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

Sayın: (Yücel KORKMAZ)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres :
Telefon No : 0 (414) 280 63 11
E-Posta:
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: İsmail POLAT
Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
İnternet Adresi: Faks:_____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 98b8-3f75-3e48-9f66-c69b kodu ile teyit edilebilir.

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

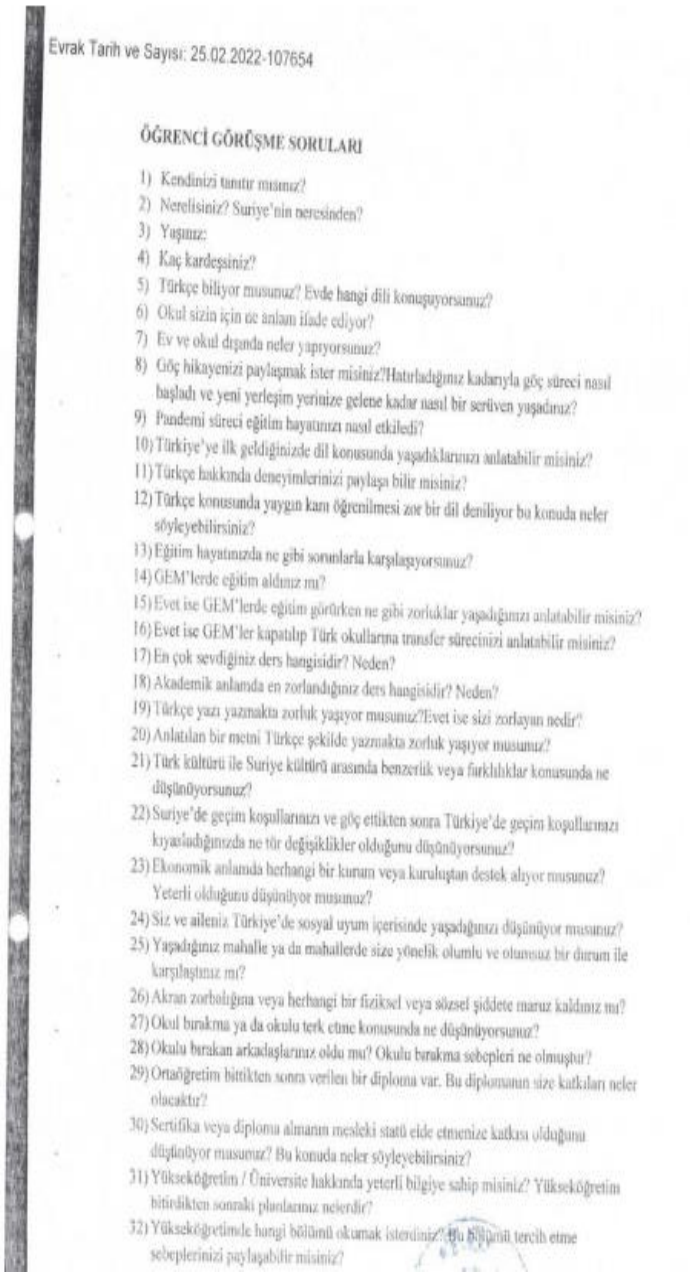
Evrak Tarih ve Sayısı: 17.03.2022-115500

14/03/2022

ARAŞTIRMA İNCELEME VE DEĞERLENDİRME KOMİSYONU
TOPLANTI TUTANAĞI

Valilik Makamının 16/02/2022 tarih ve 43611425 sayılı oluruna istinaden oluşturulan komisyonumuz toplanarak; Harran Üniversitesi 02.03.2022 tarih ve 11731 sayılı yazısına istinaden, Yücel KORKMAZ isimli, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisinin uygulayacağı **"Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Eğitimde Karşılaştığı Sorunlar: Haliliye Örneği"** adlı tez çalışması ve müdürlüğümüzce mühürlenmiş ekteki uygulama ölçeklerinin; Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21/01/2020 tarih ve 2020/2 sayılı genelgede belirtilen hususlar çerçevesinde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak yürürlükte olan tüm yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, derslerin aksatılmaması kaydıyla, araştırmanın ayrıca öğrenci, veli ve/veya öğretmenlerden alınacak izin ve gönüllülük esasları çerçevesinde 2021/2022 eğitim-öğretim yılı sonuna kadar Haliliye İlçemizdeki Resmi 18 Mart Çanakkale Şehitleri Anadolu Lisesi ve Süleymaniye Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrenci ve Öğretmenlerine yönelik Araştırma, Uygulama ve Anket talebi komisyonumuzca uygun görülmüştür.

Evrak Tarih ve Sayısı: 17.03.2022-115500

Evrak Tarih ve Sayısı: 25.02.2022-107654

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI

1) Kendinizi tanıtır mısınız?
2) Nerelisiniz? Suriye'nin neresinden?
3) Yaşınız:
4) Kaç kardeşsiniz?
5) Türkçe biliyor musunuz? Evde hangi dili konuşuyorsunuz?
6) Okul sizin için ne anlam ifade ediyor?
7) Ev ve okul dışında neler yapıyorsunuz?
8) Göç hikayenizi paylaşmak ister misiniz?Hatırladığınız kadarıyla göç süreci nasıl başladı ve yeni yerleşim yerinize gelene kadar nasıl bir serüven yaşadınız?
9) Pandemi süreci eğitim hayatınızı nasıl etkiledi?
10) Türkiye'ye ilk geldiğinizde dil konusunda yaşadıklarınızı anlatabilir misiniz?
11) Türkçe hakkında deneyimlerinizi paylaşa bilir misiniz?
12) Türkçe konusunda yaygın kanı öğrenilmesi zor bir dil deniliyor bu konuda neler söyleyebilirsiniz?
13) Eğitim hayatınızda ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?
14) GEM'lerde eğitim aldınız mı?
15) Evet ise GEM'lerde eğitim görürken ne gibi zorluklar yaşadığınızı anlatabilir misiniz?
16) Evet ise GEM'ler kapatılıp Türk okullarına transfer sürecinizi anlatabilir misiniz?
17) En çok sevdiğiniz ders hangisidir? Neden?
18) Akademik anlamda en zorlandığınız ders hangisidir? Neden?
19) Türkçe yazı yazmakta zorluk yaşıyor musunuz?Evet ise sizi zorlayan nedir?
20) Anlatılan bir metni Türkçe şekilde yazmakta zorluk yaşıyor musunuz?
21) Türk kültürü ile Suriye kültürü arasında benzerlik veya farklılıklar konusunda ne düşünüyorsunuz?
22) Suriye'de geçim koşullarınızı ve göç ettikten sonra Türkiye'de geçim koşullarınızı kıyasladığınızda ne tür değişiklikler olduğunu düşünüyorsunuz?
23) Ekonomik anlamda herhangi bir kurum veya kuruluştan destek alıyor musunuz? Yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
24) Siz ve aileniz Türkiye'de sosyal uyum içerisinde yaşadığınızı düşünüyor musunuz?
25) Yaşadığınız mahalle ya da mahallerde size yönelik olumlu ve olumsuz bir durum ile karşılaştınız mı?
26) Akran zorbalığına veya herhangi bir fiziksel veya sözsel şiddete maruz kaldınız mı?
27) Okul bırakma ya da okulu terk etme konusunda ne düşünüyorsunuz?
28) Okulu bırakan arkadaşlarınız oldu mu? Okulu bırakma sebepleri ne olmuştur?
29) Ortaöğretim bittikten sonra verilen bir diploma var. Bu diplomanın size katkıları neler olacaktır?
30) Sertifika veya diploma almanın mesleki statü elde etmenize katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?
31) Yükseköğretim / Üniversite hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz? Yükseköğretim bitirdikten sonraki planlarınız nelerdir?
32) Yükseköğretimde hangi bölümü okumak isterdiniz? Bu bölümü tercih etme sebeplerinizi paylaşabilir misiniz?

EK-4: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 21.01.2022-99946

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-76244175-900-99946 21.01.2022
Konu : Etik Kurul Kararları

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hakan GÜLERCE
Öğretim Üyesi

Kurulumuzun 11.01.2022 tarihli oturumunda " Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin eğitiminde karşılaştığı sorunlar" konulu yüksek lisans tez projeniz ile ilgili alınan 2022/13 numaralı kurul kararı ekte sunulmuştur.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Mahmut KAYA
Kurul Başkanı

Ek:1 adet

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :*BSE5UT3NJS* Pin Kodu :18392 Belge Takip Adresi : https://ebys.harran.edu.tr/envision/Validate_Doc.aspx?eD=BSE5UT3NJS&eS=99946

Adres:Harran Üniversitesi Rektörlüğü Yenişehir Yerleşkesi 63300 Halilıye/Şanlıurfa
Telefon:0414 318 3000 Faks:0414 318 3190
Web:http://www.harran.edu.tr/
Kep Adresi:harranuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Zeliha SARIÇİÇEK
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni
Tel No: 0414 318 1197

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzanlamıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 21.01.2022-99946

T.C.
HARRAN NİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

Tarih: 11.01.2022
Saat: 14: 00
Sayı: 2022/13
Konu: Yücel KORKMAZ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun yaptığı toplantı sonucunda Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü öğrencisi **Yücel KORKMAZ' ın** yürütücü olduğu **Dr. Öğretim Üyesi Hakan GÜLERCE** 'nin danışman olduğu **"Suriyeli Sığınmacı Lise Öğrencilerinin Eğitimde Karşılaştığı Sorunlar "** konulu yüksek lisans tez çalışması, oy birliğiyle uygun bulunmuş ve 11 Ocak 2022 tarihinden geçerli olmak üzere onaylanmıştır.

e-imzalıdır
Doç. Dr. Mahmut KAYA
Başkan

e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi. Fatma ÇAKMAK
Başkan Yardımcısı

e-imzalıdır
Prof. Dr. Mithat Arman KARASU

e-imzalıdır
Doç. Dr. Mehmet Diyaddin YAŞAR

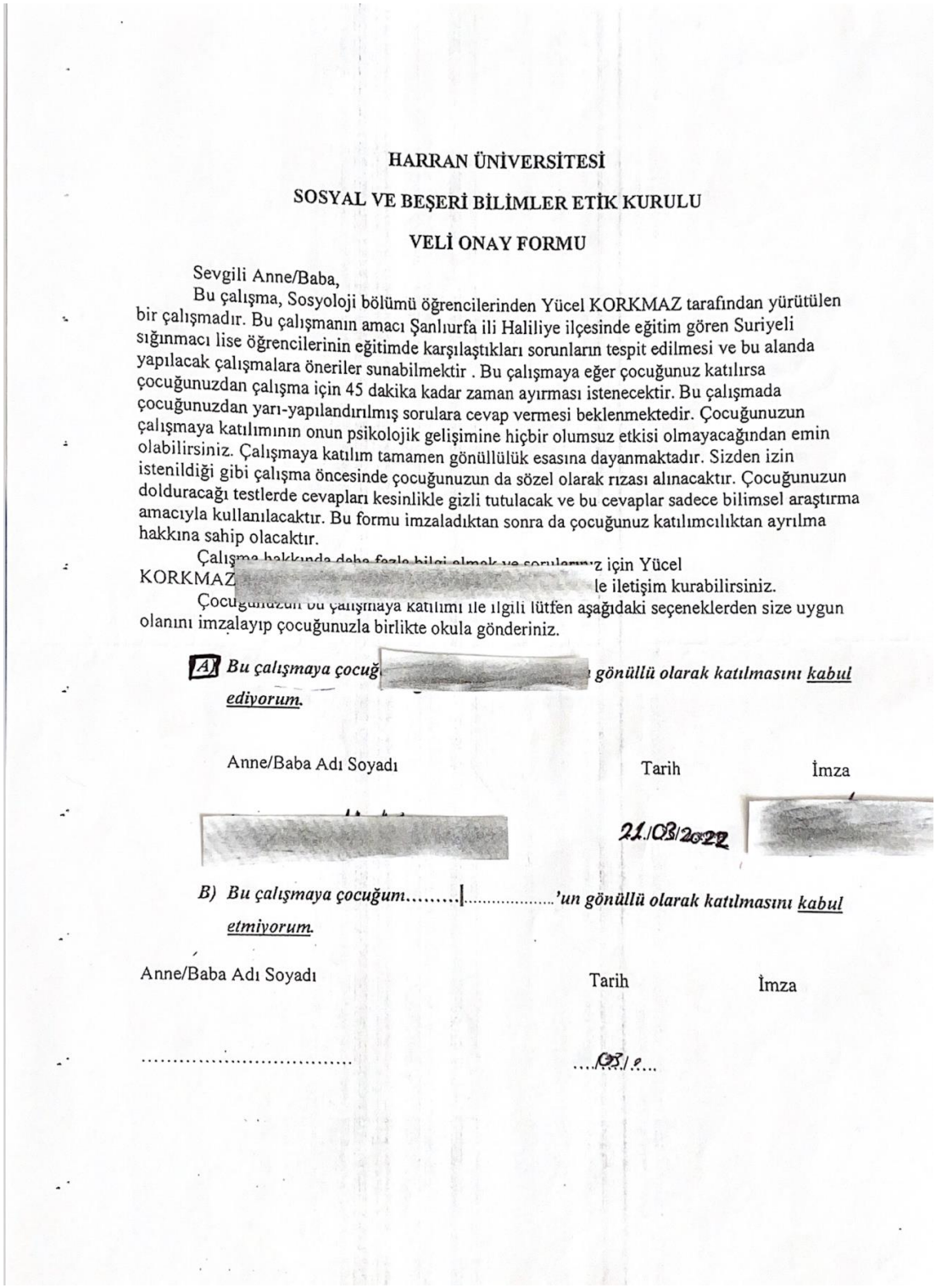
e-imzalıdır
Doç. Dr. Özlem DEMİR

e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Şenay KOÇAKOĞLU

e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet CANÇELİK

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzanlamıştır.

EK-5: Veli Onay Formu

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

VELİ ONAY FORMU

Sevgili Anne/Baba,

Bu çalışma, Sosyoloji bölümü öğrencilerinden Yücel KORKMAZ tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Şanlıurfa ili Haliliye ilçesinde eğitim gören Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin eğitimde karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi ve bu alanda yapılacak çalışmalara öneriler sunabilmektir . Bu çalışmaya eğer çocuğunuz katılırsa çocuğunuzdan çalışma için 45 dakika kadar zaman ayırması istenecektir. Bu çalışmada çocuğunuzdan yarı-yapılandırılmış sorulara cevap vermesi beklenmektedir. Çocuğunuzun çalışmaya katılımının onun psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirsiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden izin istenildiği gibi çalışma öncesinde çocuğunuzun da sözel olarak rızası alınacaktır. Çocuğunuzun dolduracağı testlerde cevapları kesinlikle gizli tutulacak ve bu cevaplar sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da çocuğunuz katılımcılıktan ayrılma hakkına sahip olacaktır.

Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Yücel KORKMAZ [redacted] le iletişim kurabilirsiniz.

Çocuğunuzun bu çalışmaya katılımı ile ilgili lütfen aşağıdaki seçeneklerden size uygun olanını imzalayıp çocuğunuzla birlikte okula gönderiniz.

[A] *Bu çalışmaya çocuğ[redacted] gönüllü olarak katılmasını kabul ediyorum.*

Anne/Baba Adı Soyadı	Tarih	İmza
[redacted]	21/03/2022	[redacted]

B) *Bu çalışmaya çocuğum.....'un gönüllü olarak katılmasını kabul etmiyorum.*

Anne/Baba Adı Soyadı	Tarih	İmza
.....	...03/2...	

EK-6: Gönüllü Öğretmen Katılım Formu

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, Sosyoloji bölümü öğrencisi Yücel KORKMAZ tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Şanlıurfa ili Haliliye ilçesinde eğitim gören Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin eğitimde karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi ve bu alanda yapılacak çalışmalara öneriler sunabilmektir. Bu çalışmaya katılırsanız sizden 45 dakika kadar zaman ayırmanız istenecektir. Bu çalışmada sizden daha önceden yarı-yapılandırılmış sorulara cevap vermeniz beklenmektedir. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmeyecektir. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir ve elde edilecek bilgiler bilimsel yayımlarda kullanılacaktır.

Çalışma, kişisel rahatsızlık verecek unsurlar içermemektedir. Ancak, çalışma sırasında sorulardan ya da herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz çalışmayı yarıda bırakıp çıkmakta serbestsiniz. Çalışma sonunda, bu çalışmayla ilgili sorularınız cevaplanacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Yücel KORKMAZ[redacted]e iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Adı Soyadı	Tarih	İmza
[redacted]	30.03.2022	[redacted]

EK-7: Gönüllü Öğrenci Katılım Formu

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, Sosyoloji bölümü öğrencisi Yücel KORKMAZ tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Şanlıurfa ili Haliliye ilçesinde eğitim gören Suriyeli sığınmacı lise öğrencilerinin eğitimde karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi ve bu alanda yapılacak çalışmalara öneriler sunabilmektir. Bu çalışmaya katılırsanız sizden 45 dakika kadar zaman ayırmanız istenecektir. Bu çalışmada sizden daha önceden yarı-yapılandırılmış sorulara cevap vermeniz beklenmektedir. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmeyecektir. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir ve elde edilecek bilgiler bilimsel yayımlarda kullanılacaktır.

Çalışma, kişisel rahatsızlık verecek unsurlar içermemektedir. Ancak, çalışma sırasında sorulardan ya da herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz çalışmayı yarıda bırakıp çıkmakta serbestsiniz. Çalışma sonunda, bu çalışmayla ilgili sorularınız cevaplanacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Yücel KORKMAZ [redacted] e iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Adı Soyadı	Tarih	İmza
[redacted]	19/3/2022	[redacted]

EK-8: Turnitin Raporu

YÜCEL KORKMAZ TEZİ.docx

ORIGINALITY REPORT

6%
SIMILARITY INDEX

PRIMARY SOURCES

1	acikbilim.yok.gov.tr Internet	234 words — 1%
2	earsiv.batman.edu.tr Internet	92 words — < 1%
3	acikerisim.nevsehir.edu.tr Internet	75 words — < 1%
4	dspace.ankara.edu.tr Internet	66 words — < 1%
5	www.researchgate.net Internet	65 words — < 1%
6	acikerisim.akdeniz.edu.tr Internet	57 words — < 1%
7	avrupa.marmara.edu.tr Internet	57 words — < 1%
8	dergipark.org.tr Internet	52 words — < 1%
9	hdl.handle.net Internet	51 words — < 1%
10	docplayer.biz.tr Internet	